

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка
КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Роменської міської ради Сумської області**

**МАТЕРІАЛИ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР –
ДОСВІД, ПОШУК, РЕЗУЛЬТАТ»**

17-18 СЕРПНЯ 2022 РОКУ

Суми – 2022

УДК 37.09:001.89[(477)

С91

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка
(протокол № 2 від 29.09.2022)*

Редакційна колегія:

Литвин Оксана Іванівна - в.о. директора КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Княх Зоя Миколаївна – консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Заглада Моніка Миколаївна - психолог КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Хрокало Геннадій Анатолійович - консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Шкурська Наталія Миронівна - консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

Охріменко Катерина Олександрівна - консультант КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

С91 Сучасний освітній простір – досвід, пошук, результат: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (17-18 серпня 2022 року). – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022. – 158 с.

У збірнику матеріалів конференції представлені тези доповідей науковців, керівників та педагогічних працівників коледжів, закладів загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти. Збірник присвячений актуальним питанням сучасної освіти та буде корисним усім, кого цікавлять новації в галузі освіти, вдосконалення управлінської компетентності, цифрові навички сучасного педагога та психологічний супровід учасників освітнього процесу.

УДК 37.09:001.89[(477)

© Колектив авторів, 2022

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ЗМІСТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Бойченко М.А. МАГІСТЕРСЬКА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	9
Глушенко П.О. ЕЛЕКТРОННІ ЩОДЕННИКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	11
Городецька Л.Д. УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	14
Киях З.М. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТЕРНАТУРИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ.....	17
Холоша І.Л. ВИКОРИСТАННЯ САЙТУ ШКОЛИ ТА ЕЛЕКТРОННОГО ЖУРНАЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	20

СЕКЦІЯ 2. ПСИХОЛОГІЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Гедз Л.М. МОТИВАЦІЯ 3.0 АБО ЯК РОЗБУДИТИ В УЧНІВ ВНУТРІШНІЙ ДРАЙВ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	23
Жилякова Л.М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	25
Заглада М.М. ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ СТРЕСУ НА ЛЮДИНУ	28
Зубко Н.М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПІСОЧНОЇ ТЕРАПІЇ В РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ	30
Орехова С.І. ВПЛИВ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ПЕДАГОГА НА ОСОБИСТІТЬ УЧНІВ.....	33

Усик Д.Б.	
ОСОБЛИВОСТІ БАТЬКІВСЬКОЇ КРИЗИ У СІМ'ЯХ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	36

Шевченко В.Є.	
МЕТАФОРИЧНІ АСОЦІАТИВНІ КАРТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА.....	39

СЕКЦІЯ 3.

ЦИФРОВІ НАВИЧКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Бабій О.О.,	
Погорєлова Н.Г.	
ЯК ПРОДУКТИВНО ОРГАНІЗУВАТИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ. ДОДАТКИ GOOGLE ТА ПЛАТФОРМА GIOS	42

Браїлова О.П.	
ВАЖЛИВІСТЬ ЦИФРОВИХ НАВИЧОК СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	44

Васильченко А.І.	
ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ GOOGLE ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	47

Гордійко Л.Л.	
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	49

Джур Л.М.	
ПЛАТФОРМА CLASSTIME ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ	51

Забіяка М.Р.	
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	53

Кукуня А.М.	
ЦИФРОВІ НАВИЧКИ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	56

Кулик В.А.	
ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ ДИНАМІЧНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ GEOGEBRA НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	58
Литвин О.І.	
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРИСТРОЮ SAMTOUCH	60
Литвиненко О.М.	
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ	63
Неділько С.В.	
ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE СЕРВІСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	66
Нестеренко О.І.	
ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	70
Плужник Ю.В.	
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	74
Хрокало Г.А.	
ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ARDUINO ЯК ТЕХНІЧНОГО ЗАСОБУ НАВЧАННЯ	77
Черкаська М.В.	
ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНОГО ОБЛАДНАННЯ ТА ПРИСТРОЇВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	79
Щербина Л.П.	
WEB-КВЕСТ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	81
Шульга Ю.Г.	
FREEPIK ТА ADOBE ILLUSTRATOR: ОНЛАЙН СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ТВОРЧОСТІ ПІД ЧАС СТВОРЕННЯ ПОСТЕРІВ ТА ПЛАКАТІВ	84

СЕКЦІЯ 4.
ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Бороденко Н.М. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	88
Бурцева С.М. ІГРОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ	90
Гапон О.А. КРЕАТИВНІСТЬ – ШЛЯХ ДО УСПІХУ	93
Глазько Л.Ю. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК НАДІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ДО ЗНО З МАТЕМАТИКИ	95
Глущенко Т.В. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ХІМІЇ	99
Гнітій О.А. ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	101
Голубченко В.І. ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОЦІ ІНФОРМАТИКИ.....	104
Деркач В.В. ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	107
Карпенко А.Б. КОМІКС ЯК ДІЄВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ УРОКУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	110
Кудріна О.Ю., Омельяненко В.А. ПРОЄКТНА КУЛЬТУРА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ	112
Кушнір С.Г. ВПЛИВ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ	114

Мельник Т.В.	
ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	116
Покутня Н.В.	
ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	118
Потапенко І.І.	
ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ	121
Привідіон С.В.	
ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ГУРТКІВЦІВ	123
Ставнича В.І.	
САМООЦІНЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ УЧНЯ.....	126
Телевна О.О.	
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	129
Щебетенко Н.П.	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО - ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	131
Шкурська Н.М.	
РЕФЛЕКСІЯ НА СУЧАСНОМУ УРОЦІ	134

СЕКЦІЯ 5.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Бутенко В.Г.,	
Павлущенко Н.М.	
РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВІНАХІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ	137
Заворотько Л.А.	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	140

Коба Л.Ю.

МОДУЛЬНИЙ ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ
ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З СІМ'ЯМИ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 143

Ковальова Н.І.

ВПРОВАДЖЕННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ
«НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ГРУ» У ЗАКЛАДІ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ..... 146

Лаврик Л.В.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. СУЧАСНИЙ ФОРМАТ 149

Токарева О.М.

ВПРОВАДЖЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ
РОБОТИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС
З ДІТЬМИ РАНЬОГО ВІКУ 152

Хмелівська Л.І.

ПРОГРАМА АФЛАТОТ ДЛЯ МАЛЯТ В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 154

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ЗМІСТУ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Бойченко М.А.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

МАГІСТЕРСЬКА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах перманентних суспільних трансформацій у соціально-економічній та політичній сферах система освіти зазнає постійних впливів широкої сукупності чинників, на які має швидко й ефективно реагувати. саме тому до професійної підготовки майбутніх менеджерів освіти висуваються абсолютно нові вимоги. Про це, зокрема, йдеться в низці державних документів, що регламентують функціонування освітньої системи на різних її рівнях: Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту» тощо.

Відповідно, заклади вищої освіти адаптують освітньо-професійні програми підготовки майбутніх менеджерів освіти до потреб сьогодення. Прикладом такої освітньо-професійної програми є магістерська програма «Освітні, педагогічні науки (Позашкільна освіта)» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, запроваджена кафедрою педагогіки в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка [2].

Метою означеної освітньо-професійної програми є підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців, здатних комплексно вирішувати проблеми професійного та дослідницько-інноваційного характеру в галузі формальної та неформальної вищої й позашкільної освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та організації позакласної і позашкільної виховної роботи в закладах загальної середньої та позашкільної освіти; формування інтегральних, загальних, науково-дослідних і фахових компетентностей, що дозволяють використовувати набуті знання у професійній (навчальній, виховній, організаційно-методичній, управлінській, науково-дослідній) діяльності [2].

Магістерська програма «Освітні, педагогічні науки (Позашкільна освіта)» спрямована на підготовку до роботи за такими видами

професійної діяльності: освітня (викладання в закладах вищої освіти, організація освітнього процесу в закладах вищої та позашкільної освіти); науково-дослідницька (підготовка до розв'язання науково-дослідницьких завдань вищої та позашкільної освіти); організаційно-управлінська (організація позакласної та позашкільної виховної роботи з дітьми; здійснення науково-методичного забезпечення освітнього процесу в закладі позашкільної освіти та сприяння підвищенню рівня компетентності членів педагогічного колективу шляхом налагодження ефективної системи методичної роботи; забезпечення навчально-виховного середовища для самовизначення, самореалізації та самовдосконалення дітей та учнівської молоді в позашкільній діяльності шляхом організації роботи однієї з форм гурткової роботи з певного напрямку позашкільної освіти; забезпечення реалізації державної освітньої політики, створення умов для ефективної роботи всіх учасників педагогічного процесу в закладі позашкільної освіти; здійснення керівництва процесом надання дітям та учнівській молоді якісної позашкільної освіти).

Незаперечним є факт, що головним викликом для випускників закладу вищої освіти є працевлаштування. Професійна підготовка майбутніх менеджерів освіти за означеною магістерською програмою розроблена з урахуванням сучасних викликів і озброює випускника професійними компетентностями, необхідними для заміщення широкого кола посад відповідно до чинної редакції Національного класифікатора України «Класифікатор професій ДК 003:2010 (зі змінами), а саме: викладач закладу вищої освіти, викладач закладу професійної (професійно-технічної) освіти, викладач закладу фахової передвищої освіти, методист закладу позашкільної освіти, організатор позакласної та позашкільної виховної роботи з дітьми, педагог-організатор, керівник (директор) закладу позашкільної освіти, керівник гуртка, керівник позанавчальної виховної роботи з іноземними учнями, керівник самодіяльного об'єднання (клубу за інтересами), фахівець у сфері позашкільної освіти [1].

Таким чином, магістерська програма «Освітні, педагогічні науки (Позашкільна освіта)» розроблена з урахуванням сучасних вимог, що висувуються до майбутнього менеджера освіти, насамперед, позашкільної, здатного ефективно керувати закладом освіти на засадах інноваційності й особистісно-орієнтованого підходу та надавати якісні освітні послуги здобувачам освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>.
2. Освітньо-професійна програма «Освітні, педагогічні науки (Позашкільна освіта)» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://sspu.edu.ua/images/2022/docs/opp/osvitni_pedagogichni_nauki_pozashkilna_osvita_m_27a91.pdf.

Глушенко П.О.

заступник директора
з навчально-виховної роботи
Роменського ЗЗСО І-ІІ ст.№8

ЕЛЕКТРОННІ ЩОДЕННИКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Глобальна діджиталізація не змогла оминати освітній процес. У багатьох країнах світу шкільні паперові щоденники вже відійшли в минуле. А розклад, оцінки та коментарі вчителів учні та батьки можуть подивитися в онлайн-форматі. Упровадження системи електронних журналів та щоденників на державному рівні в Україні реалізується в рамках затвердженої Урядом Концепції розвитку електронного урядування [5].

За допомогою новітніх технологій можна спростити організацію освітнього процесу. Серед переваг роботи з електронним журналом можна відмітити:

- функціональність та можливість налаштування багатьох аспектів у заповненні документації;
- зовнішній вигляд: шкільні документи (журнал, щоденник та інші) є схожими на свої паперові прототипи;
- висока швидкість роботи системи: тисячні частки секунди на обробку інформації;
- можливість експортування даних з excel – таблиць із календарним плануванням для заповнення графі «Зміст уроку»;
- автоматичний підрахунок тематичних, семестрових та річних оцінок, генерування статистичних даних про відвідування та успішність учнів за різні періоди навчання;
- можливість підключення до системи не тільки вчителів, а й адміністрації закладу, соціальних педагогів, бібліотекарів, медичних працівників;

- миттєвий зв'язок із батьками, інформація про навчальні досягнення дитини з'являється одразу на девайсах батьків. Водночас інформація про інших дітей класу для батьків не доступна [2].

На сьогоднішній день представлена велика кількість платформ з електронним журналом, тому важливо обрати надійну, проаналізувавши функціонал. За порадами освітнього омбудсмена Сергія Горбачова варто поставити критично важливі запитання й отримати на них відповіді. А саме: «1. Хто є власником/засновником платформи та програмного забезпечення? Прізвище, посада, відсутність конфлікту інтересів у випадку, якщо це посадова особа? 2. Скільки коштує використання платформи? Якщо декларується «безкоштовність», які гарантії збереження її надалі? Де ці гарантії сформульовані? Хто є гарантом? На якій правовій підставі? 3. Яким саме документом платформа «отримала гриф» чи схвалення до використання державних органів? Реквізити цього документа? 4. Яким чином вирішені питання захисту персональних даних? 5. Як вирішено питання визнання електронного журналу фінансовими органами? Чи передбачає користування журналом необхідність мати електронний цифровий підпис – і як це в нормовано?» [6].

Це – важливі, але далеко не всі основні запитання, відповіді на які треба знати, обираючи платформу для ведення електронного журналу.

Один із таких електронних журналів, який обрав наш заклад, знаходиться на навчальній платформі дистанційного типу «Атомс.юа» (рисунок 1). Це безкоштовна система для всіх учасників освітнього процесу. Відповідає вимогам МОН та НУШ з технічною підтримкою НПУ імені М.П. Драгоманова [1].

Можливості цієї платформи багатофункціональні. Насамперед – прозорість оцінювання учнів. Учитель, поставивши оцінку в журнал, може написати коментар до неї. Одразу ця інформація буде відображатись у щоденнику учня й на телефоні батьків. Автоматичне створення розкладу, враховуючи навантаження та розподіл часу. Миттєве формування звітів і аналітики в режимі реального часу та можливість роздрукувати ці дані, що зберігаються в архіві протягом 10 років.

**Відповідає
всім вимогам МОН**

Рисунок 1 – Електронна платформа АТОМС

Атомс – система моніторингу шкільного життя дитини, розроблена з метою налагодження взаємодії між батьками та навчальним закладом.

Нові автоматизовані системи переводять в електронний формат усі освітні процеси, які раніше фіксувалися на папері. Онлайн-журнали – необхідний інструмент для української освіти. Вони допоможуть не тільки зберегти тисячі дерев і зменшити навантаження педагогів, але й підвищать комп’ютерну грамотність вчителів та покращать комунікацію з батьками. Тобто електронні журнали та щоденники – це крок з минулого до сучасності, який варто зробити якомога швидше.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атомс – електронний журнал та щоденник: вебсайт. URL: <https://cutt.ly/QZN4Vmm>.
2. Вимога часу: житомирські школи переходять на ведення електронних журналів та щоденників: вебсайт. URL: <https://cutt.ly/6ZN5sYI>.
3. Пасічна Анастасія. Не на папері: досвід використання електронних щоденників у світі та в Україні. Шкільне життя: вебпортал. URL: <https://www.schoollife.org.ua/ne-na-paperi-dosvid-vykorystannya-elektronnyh-shhodennykiv-u-sviti-ta-v-ukrayini/>.
4. Презентація платформи «Атомс.юа». URL: <https://cutt.ly/LZN7NtH>.
5. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: вебпортал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250287124>.
6. Як обрати електронний журнал і не влізти в болото: поради Сергія Горбачова: вебпортал. URL: <https://vseosvita.ua/news/yak-obraty-elektronnyi-zhurnal-i-ne-vlizty-v-boloto-porady-serhii-horbachova-17020.html>.

УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Реформа системи освіти України потребує сучасних підходів в управлінні навчальним закладом, адже саме забезпечення якості освіти неможливе без якісних людських ресурсів, зокрема керівних кадрів – директорів закладів освіти, які безпосередньо здійснюють управління процесом формування та становлення майбутньої особистості громадянина України.

На нашу думку, саме питання управлінської компетентності керівника сучасного закладу освіти є актуальним, як ніколи, бо інтуїтивне управління може призвести до неефективного розвитку освітньої установи, тому питання забезпечення якості освіти матиме декларативний характер. Українські реалії у сфері освіти не завжди викликають оптимізм, це пов'язано з війною, зі складною економічною ситуацією в країні та іншими об'єктивними причинами. Нові освітянські реформи лише започатковуються, результати від них педагоги і громадськість відчують ще не скоро. Саме тому сьогодні освітній заклад визначає стратегію розвитку, від якої залежить його майбутнє. Не секрет, що саме від керівника та його управлінської компетентності багато в чому залежить конкурентоспроможність закладу на ринку освітніх послуг.

Сучасний розвиток суспільства потребує відмови від тоталітарного методу управління і переходу до демократичного керівника колективу колег-однодумців, що займаються спільною справою.

В умовах відкритого освітнього простору закладам освіти потрібні керівники нового типу, які володіють високим рівнем розвитку управлінської компетентності, що забезпечує виконання поряд із традиційними функціями ряду нових, серед яких: прогнозування розвитку, управління якістю і змінами, виявлення і підтримка інновацій, управління власним часом і часом підлеглих, фандрейзинг та маркетинг, бренд – менеджмент, тощо. [4, с. 115].

Управління сучасним освітнім закладом, як мистецтво, пов'язане зі здатністю керівника вирішувати управлінські завдання оригінально, неповторно, з високою результативністю, талановито, з найменшими втратами сил і засобів, що значною мірою зумовлено особистими якостями і характеристиками керівника, рівнем його професійної підготовки як управлінця.

Керівник нового типу має бути не лише харизматичним лідером, професіоналом із педагогічною освітою, а й володіти кваліфікацією менеджера освіти, навичками стратегічного проєктування, моніторингу та системного моделювання процесів, що відбуваються в установі, організації ефективних міжособистісних і професійних комунікацій в колективі, отримання та ефективного застосування інформації, знань тощо. У період докорінної модернізації системи освіти формування корпусу керівників нового, креативного, інноваційного типу, готового і здатного до ініціативи і нестандартних управлінських рішень, стає особливо актуальною. [4, с. 115].

За останнє десятиліття помітно зросла зацікавленість учених, педагогів-практиків проблемою управлінської компетентності керівника сучасного навчального закладу, що вказує на її важливість і соціальну значущість.

Найважливішими складовими управлінської компетентності в умовах модернізації освіти можна визначити:

- бачення стратегії та визначення перспектив розвитку навчального закладу;
- критична оцінка власної діяльності керівника і роботи педколективу;
- моніторинговий супровід процесу управління;
- позитивна мотивація персоналу;
- комунікативна культура керівника і педагогічних працівників [7, с.5].

Ми цілком поділяємо думку Н. Погрібної стосовно того, що сучасний керівник освітнього закладу повинен мати: високий рівень вербальності, емпатійності, комунікативності; відмінні організаторські, логічні та евристичні здібності; високі морально-вольові та світоглядні характеристики; достатні вміння щодо застосування сучасної аудіо- та комп'ютерної техніки; навички у виробленні колективного управлінського рішення; розвинуті вміння та навички щодо проведення основних управлінських заходів; досвід роботи в міжнародних та інноваційних проєктах; власні друковані праці наукового характеру; чітко сформоване управлінське кредо; демократичний стиль керівництва [9, с. 17].

Управлінську компетентність керівника ми розуміємо як комплексну характеристику управлінця-професіонала, яка включає сукупність знань і вмінь, психологічних характеристик, певних особистісних якостей, необхідних для реалізації професійних функцій, що відображають основні напрямки, види і форми управлінської діяльності [3, с.12].

Керівник сучасного загальноосвітнього закладу має постійно підвищувати свій професіоналізм, свою управлінську компетентність і культуру, демонструючи високий науково-теоретичний та методичний рівень.

У сучасних умовах управлінська компетентність керівника навчального закладу все більше має орієнтуватися на вільний розвиток людини, на творчу ініціативу, самостійність, професійний потенціал працівника, його резерви, можливості до професійного навчання та самонавчання.

Керівник сучасного навчального закладу – це професіонал, який: досягає високого рівня професійної діяльності; свідомо змінює і розвиває себе в процесі діяльності; вносить індивідуальний внесок у професію; володіє предметними (спеціальними) знаннями і визначеним набором пов'язаних з ними професійних умінь в управлінській сфері [7, с.6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Єльнікова Г. В. Управлінська компетентність: методичні матеріали Київ: Ред. загальнопед. газет, 2005. 128 с.
2. Лаврук В. Діагностика управлінської компетентності директора школи Київ: Шкільний світ, 2008. 128 с.
3. Маслов В. І. Психологічна основа моделі компетентності директора школи *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2003. № 1. С. 12.
4. Олешко П. С., Кінах Н. В. Структура управлінської компетентності керівника освітнього закладу в системі післядипломної педагогічної освіти *Вісник післядипломної освіти. Випуск 9 (38) «Серія «Педагогічні науки»* С.113-132. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/9_38_2019/Bulletin_9_38_Pedagogika_Pet_Olechko_Nel_Kinakh_UA.pdf (дата звернення 28.07.2022 р.).
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління: навч. посіб. / за ред. Л. Е. Орбан-Лембрик. 2-ге вид., доп. Київ: Академвидав, 2010. 544 с.
6. Павлютенко Є. М. Професійна компетентність директора школи *Управління школою*. 2003. № 7 (19). С. 2-8.
7. Підготовка керівника середнього закладу освіти: навч. посіб. / за ред.: Л. І. Даниленко. Київ: Міленіум, 2004. 272 с.
8. Пилипчук М. В. Управлінська компетентність керівника у сучасній школі. *На Урок*: вебсайт. URL: <https://naurok.com.ua/dopovid-na-temu-upravlinska-kompetentnist-kerivnika-u-suchasniy-shkoli-80796.html> (дата звернення 28.07.2022 р.).
9. Погрібна Н. Управління школою по-новому. Київ: Шкільний світ, 2009. 112 с.

Киях З.М.

консультант

КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНТЕРНАТУРИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Освіта як один з головних пріоритетів державної політики відіграє провідну роль у духовному й матеріальному бутті нації. Сьогодні освіта не та, що була кілька років тому. Вона не стоїть на місці, впевненими кроками рухається назустріч змінам, впроваджуючи ідеї реформ, норм законів «Про освіту», «Про повну загальну освіту», але при цьому стикається з безліччю проблем, труднощів. В окремих випадках питань більше, ніж відповідей. Але наше сумлінне вчительство готове долати будь-які труднощі, і в умовах воєнного стану продовжує працювати, будує плани на майбутнє, дбає про безпечний та якісний початок нового навчального року. А керівник закладу, до якого висуваються все більші вимоги, на якого покладені великі обов'язки та відповідальність, налаштовується на успішну роботу, приймаючи нові виклики. Адже від якостей сучасного керівника, як ділових, так і особистих, залежить управлінська діяльність закладу, ефективне запровадження всіх нововведень в освітній справі.

Одним із актуальних питань, яке 2022-2023 навчального року може постати перед керівником, є педагогічна інтернатура. Вона запроваджується з прийняттям у 2020 році Закону «Про повну загальну середню освіту». 25 жовтня 2021 року Міністерство освіти і науки України затвердило Положення про педагогічну інтернатуру, яке було зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 грудня 2021 року. Воно «визначає порядок проходження педагогічної інтернатури педагогічними працівниками закладів освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти» [2].

Педагогічна інтернатура – це початок професійної діяльності педагога, «система заходів, спрямованих на підтримку педагогічного працівника закладу освіти, призначеного на посаду вперше, у провадженні ним педагогічної діяльності та набутті (вдосконаленні) його фахової майстерності» [1]. Вона має допомогти адаптуватися молодому фахівцю до умов педагогічної діяльності. А завдання керівника – організувати супровід учителям, яких уперше призначили на посаду. Щоб зробити це правильно, діяти слід відповідно до Положення про педагогічну інтернатуру, яке набрало чинності з 06 січня 2022 року.

Роботу педагогічної інтернатури забезпечують три особи: інтерн – «особа, яку призначено вперше на посаду педагогічного працівника» [2]; педагог-наставник – «педагогічний працівник з досвідом педагогічної діяльності, як правило, не менше п'яти років за відповідною спеціальністю (такою самою або спорідненою предметною спеціальністю або спеціалізацією), який здійснює супровід та підтримку в педагогічній діяльності педагогічного працівника протягом першого року професійної діяльності» [2]; керівник закладу освіти.

Щоб організувати педагогічну інтернатуру, керівник в день прийняття працівника на роботу видає наказ, у якому зазначається інформація про інтерна, педагогічного працівника, на якого покладається виконання обов'язків педагога-наставника, та строк проходження педагогічної інтернатури – один рік. Відраховується він від дати видання наказу про організацію педагогічної інтернатури. До цього строку входить період тимчасової непрацездатності інтерна та час, коли він перебуває у відпустці. Педагог-наставник буде супроводжувати та підтримувати інтерна в педагогічній діяльності протягом першого року роботи. Якщо інтерн захоче змінити педагога-наставника і подасть обґрунтовану заяву, керівник закладу освіти має задовольнити побажання інтерна. Також відповідно до наказу керівника педагога-наставника може бути замінено, якщо він звільнився або перевівся з посади педагогічного працівника, письмово відмовився виконувати свої обов'язки, довгий час відсутній на робочому місці з поважних причин: хвороба, сімейні обставини тощо. У разі відсутності в закладі освіти, де розпочинає роботу інтерн, педагогічного працівника, вимоги до якого визначено абзацом третім пункту 2 Положення, виконувати обов'язки педагога-наставника може керівник закладу освіти або його заступник.

Наступним кроком керівника щодо організації педагогічної інтернатури буде затвердження програми. Вона складається педагогом-наставником спільно з інтерном і має передбачати теоретичну та практичну допомогу інтерну, спрямовану на розвиток професійних компетентностей. Крім цього, керівнику варто ознайомити ново-призначеного педагога з напрямками діяльності закладу освіти, правилами внутрішнього трудового розпорядку, правилами охорони праці й безпеки життєдіяльності, правами та обов'язками, зазначеними в посадовій інструкції педагога, тощо. Керівник координує діяльність педагога-наставника та інтерна, створює необхідні умови в закладі освіти, що сприятимуть проходженню педагогічної інтернатури. Слід зазначити, що заходи педагогічної інтернатури можна здійснювати

безпосередньо в закладі освіти, а також, якщо наявні технічні можливості, дистанційно в режимі відеоконференцій або аудіо-конференцій. Науково-методичну підтримку організації заходів педагогічної інтернатури можуть здійснювати заклади вищої та післядипломної педагогічної освіти, наукові, науково-методичні та методичні установи, центри професійного розвитку педагогічних працівників.

Завершальним кроком буде фіксація результатів. Інтерн спільно з педагогом-наставником звітують про результати виконання програми педагогічної інтернатури на засіданні педагогічної ради. За результатами звіту педагогічна рада може надавати рекомендації інтерну щодо подальших напрямів професійного розвитку. Відображається це у наказі керівника закладу освіти.

Орієнтиром для керівника стане основне завдання педагогічної інтернатури: «створення системи професійно-педагогічної адаптації інтерна до умов педагогічної діяльності, формування сприятливого мікроклімату та відчуття соціально-психологічного комфорту, встановлення доброзичливих взаємовідносин із учасниками освітнього процесу; набуття фахових компетентностей, педагогічної майстерності, формування професійної готовності інтерна до самостійної педагогічної діяльності; формування поваги до професії і сумлінного ставлення до трудової діяльності; формування інституту наставництва у закладах освіти, розвиток професійних спільнот педагогічних працівників» [2].

Отже, згідно з Законом «Про повну загальну середню освіту», відповідно до Положення про педагогічну інтернатуру всі, хто не має досвіду педагогічної діяльності та приймаються на посаду педагогічного працівника, протягом першого року роботи повинні пройти педагогічну інтернатуру. Правильно організована, вона допоможе молодому фахівцю адаптуватися до умов педагогічної діяльності та формувати професійні компетентності з перших кроків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2020, № 31, ст.226.] URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Положення про педагогічну інтернатуру, затверджене наказом МОН від 25.10.2021 № 1128, зареєстроване в Міністерстві юстиції України від 24.12.2021 № 1670/37292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1670-21#Text>

3. Мозирко Ганна. Як організувати педагогічну інтернатуру: алгоритм для керівника// Практика управління закладом освіти, 2022. – №2. URL: <https://edirshkoly.expertus.com.ua/951008>

Холоша І.Л.

заступник директора з навчально-виховної роботи
Роменської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 5

ВИКОРИСТАННЯ САЙТУ ШКОЛИ ТА ЕЛЕКТРОННОГО ЖУРНАЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Для швидкої та якісної комунікації учасників освітнього процесу вже четвертий рік поспіль педагоги Роменської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 5 користуються функціоналом платформи E-schools. Її основний функціонал - це електронні журнали і щоденники. Сервіси платформи «E-schools» у базовому варіанті надаються безкоштовно.

Наразі з даною платформою співпрацюють понад 2,5 мільйонів користувачів.

Якщо заклад освіти ще не підключений до системи, то представник від школи має можливість скористатися послугою «демо для шкіл», а батьки послугою «демо для батьків». А вже після апробації зробити вибір.

Подати заявку може директор або представник адміністрації навчального закладу, в деяких випадках й інші працівники.

Процедура реєстрації на платформі: подача заявки; розгляд заявки адміністратором та надсилання коду запрошення; реєстрація за запрошувальним кодом [1].

У заявці заповнюється офіційна інформація про навчальний заклад, яка при генеруванні сайту буде відображатися на головній сторінці.

Після реєстрації закладу можна створити безкоштовний сучасний сайт, що відповідає всім стандартам та дає можливість розмістити інформацію про заклад, сформувати повноцінний архів документів, навчальних матеріалів та фотографій.

Сайт розроблено модераторами і його не потрібно створювати самостійно. Відповідальна особа обирає назву для власного сайту, отримує дані доступу модератора, і залишається тільки керувати змістом сайту через панель адміністрування.

Адміністратор завжди може зв'язатися з розробниками сайту, поставити запитання або внести пропозицію щодо вдосконалення проєкту і його нової функціональності. На сторінці Контакти розміщено номер телефону, адресу електронної пошти та форму зворотного зв'язку.

Сайт школи розташований на піддомені третього рівня сайту e-schools.info. Знаходиться в доменній зоні .ua. Уся інформація знаходиться на серверах, які розташовані на території України.

За замовчуванням сайт має типовий дизайн, над удосконаленням якого ведеться постійна робота. Деякі аспекти зовнішнього вигляду дозволено налаштовувати індивідуально [2].

Дана платформа допоможе закладу освіти у розбудові внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти відповідно рекомендацій, що ґрунтуються на запропонованих для інституційного аудиту вимогах та критеріях для оцінювання якості освітньої діяльності, управлінських процесів у закладі та охоплюють освітнє середовище, якість педагогічної діяльності, систему оцінювання навчальних досягнень учнів.

У сайт вбудований зручний, функціональний сервіс шкільних електронних журналів та щоденників, що розміщено у розділі «Електронний журнал». Усі електронні шкільні документи виглядають схожими на паперові прототипи, але з сучасним поліпшенням.

Учні всіх класів приєднані до єдиного електронного освітнього середовища, що є особливо актуальним під час дистанційного навчання.

Для кожного класу по окремому предмету створено відповідні сторінки електронного журналу. На яких розміщено список журналів з усіх предметів. Доступ до яких мають вчитель-предметник, класний керівник, директор.

Батькам і учням журнал недоступний.

Щоб виставити відмітку чи пропуск у журнал, або написати коментар до відмітки, потрібно клікнути на відповідній комірці таблиці.

Для зручності роботи вчителів сторінки електронного журналу можна роздрукувати. Для цього потрібно обрати клас та предмети і період, за який роздрукувати журнал.

На підставі даних, внесених вчителями до журналів, для кожного учня формується його електронний щоденник, де відображено всі дані, що вчителі внесли до журналу.

Для учнів на сайті є on-line доступ до матеріалів, розміщених вчителем, можливість взаємодіяти через мережу для організації колективної проєктної діяльності, отримувати навички роботи в команді.

Для батьків є можливість «підписувати» щоденник дитини та отримати всю інформацію про успіхи в навчанні тільки своєї дитини, бачити задані домашні завдання і контролювати їх виконання. Батьки мають можливість поспілкуватись з педагогами та адміністрацією особисто або на форумі, відвідати віртуальні батьківські збори.

Організація зворотного зв'язку між педагогами школи та батьками позитивно впливає на успішність школярів та відвідування ними занять.

Для кожного учня є зведена таблиця всіх відміток, отриманих за семестр з усіх предметів. У таблиці містяться також пропуски, середній бал і семестрова відмітка по кожному предмету.

При наведенні миші на клітину з відміткою з'являється додаткова інформація про неї, а саме: ким і коли була виставлена відмітка; коментар вчителя.

Таблиця успішності доступна як вчителям, так і батькам, і учням. Таким чином, можна легко і зручно простежити успішність кожного учня.

Для кожного учня і кожного класу доступна статистика успішності в графічному вигляді.

Є можливість переглянути графіки успішності всередині обраного семестру, а також порівняти успішність за декілька останніх навчальних років та переглянути статистику з обраних предметів або для певних учнів [2].

З платформою E-schools.info педагогічний колектив нашої школи зробив впевнений крок вперед до сучасних освітніх електронних сервісів. Раджу спробувати кожному педагогу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронні щоденники та журнали: вебсайт. URL: <https://romnyschool5.e-schools.info/e-service> (дата звернення: 20.07.2022).
2. Безкоштовний сайт для установи освіти. Створення сайту школи: вебсайт. URL: <https://romnyschool5.e-schools.info/sites> (дата звернення: 20.07.2022).

СЕКЦІЯ 2. ПСИХОЛОГІЯ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Гедз Л.М.

учитель англійської та німецької мови

Роменського ліцею №1

ім. П.І. Калнишевського

МОТИВАЦІЯ 3.0 АБО ЯК РОЗБУДИТИ В УЧНІВ ВНУТРІШНІЙ ДРАЙВ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасні реалії життя та реформи в освітньому просторі стимулюють учителя іноземних мов шукати нові можливості активізації навчального процесу. Загальновідомо, що будь-яка діяльність людини передбачає наявність компонента мотивації. Навчальна діяльність не є виключенням. Освітній процес буде успішним лише за умови позитивного ставлення учня до навчання, наявності пізнавального інтересу, потреби у нових знаннях, внутрішнього почуття обов'язку і відповідальності.

Розглянемо основні підходи до трактування поняття «мотивація» різними вченими. На думку А. Сміта, мотивація людей базується на покращенні свого добробуту, матеріального становища та рівня життя. Проте А. Маслоу вважає, що мотивація – це рушійна сила розвитку особистості, прагнення людини до самореалізації. Бех І.Д. розглядає мотивацію як підґрунтя вчинку. Проте, сучасні вчені Д. Пінк і Д. Аерлі наполягають на тому, що сучасна мотивація відрізняється від мотивації А. Сміта та А. Маслоу. Адже, в основу сучасної мотивації покладено не виживання людини (Мотивація 1.0), не обов'язкове отримання нею винагороди (Мотивація 2.0), а внутрішні мотиви (Мотивація 3.0) [1]

Те ж саме відбувається і в освіті. Стимулювання «батоном і пряником» (виконаєш щось добре — отримаєш винагороду, зробиш погано — очікує покарання) досі використовується в освітньому процесі, однак в такій ситуації задоволення від навчання може нівелюватися в прагненні похвали та отриманні гарних оцінок. Даний метод може демотивувати, погіршити старанність та творчість учнів, стати причиною списування та пошуку легких шляхів, а також розвинути короткострокове мислення та призвести до звикання. Він був створений для життя в іншій епосі, за іншими правилами та за інших обставин. XXI століття дало поштовх до розвитку іншої мотиваційної моделі, в основі якої лежить теорія про три психологічні

потреби, закладені в людині з народження, а саме автономію, майстерність та мету. Кожна особистість має унікальну здатність керувати самою собою. Автономія — це коли вчитель довіряє учням і заохочує їх брати на себе відповідальність за власну діяльність та розвиток. Це дає можливість учням мислити нестандартно та без чіткого дотримання заздалегідь прописаних правил.

Майстерність характеризується бажанням розвиватися, постійно підвищувати свій рівень і отримувати визнання за свою компетентність [1]. Саме така мотивація дозволяє усвідомити багатогранність власного внутрішнього потенціалу, тому учень прагне удосконалити свої навички, старанно навчаючись та відшліфовуючи їх.

Учні, які впевнені в тому, що вони працюють над чимось великим та важливим, часто найуспішніші, найбільш цілеспрямовані та найактивніші. В іншому випадку, коли учні не усвідомлюють себе складовою частиною чогось надзвичайно важливого, наближеного до реального життя, їх інтерес та мотивація поступово згасає.

Отже, **мотивація 3.0** — це внутрішній вогонь або драйв до самореалізації за рахунок свободи вибору, розвитку майстерності та наявної цілі, тобто розуміння навіщо і чому особистість робить ті чи інші кроки. Тому сформувавши мотивацію 3.0 означає дати дитині ключі та можливість самостійно навчитися керувати своїм власним так званим «автобусом навчання» впродовж всього життя.

Зрозуміло, що даний вид мотивації є дуже бажаним для досягнення в кожному класі. Розглянемо деякі підходи до викладання іноземних мов, які допоможуть розбудити внутрішню мотивацію учнів.

1. Заохочення учнів та надання фідбеку. Англійське слово *feedback*, перш за все, застосовують у значенні "зворотного зв'язку" та правильності його побудови учителем. Основною метою зворотного зв'язку є залучення учня до дії, створення умов покращити роботу та навчальні результати, стимулювання до подальшого розвитку. Дуже важливо, щоб учитель делікатно направив учня у потрібному напрямку, при цьому не приймаючи за нього рішення [2].
2. Залучення учнів. Різноманітність є ключовою умовою для залучення учнів. Монотонне викладання матеріалу в одному форматі презентацій слайдів день за днем не є цікавим для учнів. Урізноманітнення компонентів/форматів уроку зробить буденні речі більш цікавими. Чудовим способом розвитку

інтерактивності класу є групова робота. Вона дає можливість учням взаємодіяти зі змістом уроку та між собою [3].

3. Стимулювання учнів. На думку психологів стимул - це зовнішнє підштовхування людини до активної діяльності. Доречно відмітити, що випадку, коли він є мотивом, тобто внутрішнім покликом людини до дії, який виникає внаслідок особистісних потреб, набутого досвіду, пріоритетних бажань та інтересів. Саме тому є надзвичайно важливим, щоб освітні стимули давали поштовх до встановлення позитивних мотивів, надаючи учням бажання опанувати навчальний матеріал та роблячи їх активними учасниками освітньо-навчального процесу [4].

Давно відомий той факт, що учень добре навчається тоді, коли йому цікаво. Саме допитливість зумовлює мотивацію навчання, яка в свою чергу може перерости в пізнавальний інтерес, і саме тоді процес опанування іноземною мовою перетвориться на творчість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мотивація 3.0: що керує працівниками у XXI столітті. URL: <http://www.management.com.ua/notes/motivation-3-0.html>
2. Ефективний фідбек: як говорити так, щоб вас почули. 5 правил від коуча: «Українська правда». URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2019/01/26/235248/>
3. Мотивація та залучення учнів в класичному та змішаному навчанні: “Promethean”. URL: <https://prometheanworld.com.ua/motyvatsiya-ta-zaluchennya-uchniv-v-klasychnomu-ta-zmishanomu-navchanni/>
4. Стимули та стимулювання навчання: «Посібники, статті та книги для студентів». URL: <https://posibniki.com.ua/post-stimulyvannya-navchannya>

Жилякова Л.М.

практичний психолог

Охтирської загальноосвітньої школи I-III ступенів

імені Б.Д. Антоненка-Давидовича

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Психологічний супровід учасників освітнього процесу в умовах воєнного часу здійснювався практичним психологом з квітня по червень 2021/2022 н. р.

Відповідно до нормативних документів та рекомендацій Міністерства освіти і науки України, Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Сумської області були визначені основні завдання психологічного супроводу.

Одним із важливих пріоритетів в діяльності закладів освіти є забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які страждають від російської воєнної агресії і потребують психологічної підтримки і допомоги.

Безумовно відновлений нормальний навчальний процес здатний допомогти покращити стан, впоратися зі складними життєвими обставинами.

Постали важливі питання: до чого треба бути готовим, з чого слід розпочати?

Початком стала глибока рефлексія спрямована на усвідомлення власного стану, пошук внутрішніх/зовнішніх опор, способів само-допомоги, інвентаризація наявних знань, вмінь та оволодіння новими необхідними для здійснення само-допомоги та надання якісної підтримки іншим.

Відповідно до визначених пріоритетів було скориговано річний план роботи практичного психолога та розроблено план роботи в умовах воєнного часу.

Для учнів 1-11 класів протягом вказаного періоду проводилися психологічні заняття, спрямовані на стабілізацію психоемоційного стану. Заняття мали систематичний характер (1 раз на тиждень у кожному класі). Їх тривалість поступово збільшувалася (від 10-15 хв до повноцінного заняття), доповнювався зміст (перехід до тематичних занять).

Наші стресові реакції перш за все тілесні. Робота з учнями розпочиналася з проведення міні-практикумів стійкості та відновлення, змістом яких були тілесні вправи, вправи на заземлення, відчуття кордонів тіла, стійкість, відчуття опори, м'язову релаксацію.

У кризових стресових ситуаціях уповільнюються когнітивні процеси, здатність до пізнання нового; збільшується розсіяність уваги – виникає гострий дефіцит концентрації уваги. Тому згодом зміст міні-практикумів був доповнений кінезіологічними вправами, спрямованими на зміцнення здоров'я, оптимізацію основних психічних процесів (пам'ять, увага, мислення, мова, слух, уяву, сприйняття), підвищення розумової працездатності учнів.

На психологічних заняттях у травні учні 5-11 класів продовжили оволодівати прийомами психічної саморегуляції – зняття стресової втоми і напруги (метод Ключ Хасана Алієва), оволоділи вправами майндфулнес.

На психологічних заняттях з учнями початкової школи використовувалися арттерапевтичні вправи: «Рибка спокою», «Будиночок з собою», «Сонечко емоцій», «Коло підтримки», «Джерело світла», «Простір безпеки» тощо.

Для учнів 8-9 класів – психологічні заняття «Що я можу контролювати».

Для учнів 11 класу – «Психологічна підготовка до ЗНО/НМТ».

Учні 1-5 класів були залучені до психологічної гри «Квітчел», приуроченої до Міжнародного дня сім'ї.

Своєрідним маркером відновлення і стабілізації учнівської аудиторії став перехід до включених камер під час онлайн занять, вільного спілкування, типових проявів поведінки тощо.

Протягом вказаного періоду з батьками учнів, учителями закладу підтримувався тісний зв'язок, метою якого було надання психологічної підтримки, збір інформації про актуальний стан дітей, вивчення запиту щодо надання необхідної допомоги.

Батьківську аудиторію через сайт закладу, вайбер-спільноти, індивідуальні консультації було проінформовано про психологічні особливості дітей різного віку, їх можливі реакції у ситуаціях постійного стресу та надання першої психологічної допомоги від рідних.

За запитом батьків з окремими учнями, які відчували надмірну тривогу і не ладні були з нею справлятися, проводилася індивідуальна відновлювальна робота (онлайн/офлайн) з метою профілактики панічних атак.

Інформування вчителів щодо способів самопомоги, алгоритмів надання першої психологічної допомоги відбувалося через сайт закладу, вайбер-спільноти.

За запитом педагогів здійснювалося індивідуальне консультування з питань: «Психологічна підтримка», «Відновлення працездатності», «Як говорити з дітьми про війну», «Як підтримати дитину у стані невизначеності, стресу» тощо.

Робота в умовах війни підкреслює те, що відсутні універсальні методи та прийоми, існує необхідність володіти їх широким спектром, акцентує важливе значення контакту в житті людини, його здатність бути опорою і потребувати значних ресурсів.

Систематична робота щодо підтримки власного ресурсного стану та підвищення кваліфікації з питань кризової психології є необхідною умовою якості надання психологічної допомоги учасникам освітнього процесу.

Вдячна тим, хто підтримував та щедро ділився знаннями в цей складний період.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов С.О., Залеська О.В. Психосоціальна підтримка в кризовій ситуації: методичний посібник для педагогічних працівників. К. : «Унів. вво Пульсари». 2019. — 76 с.

Заглада М.М.

психолог

КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ СТРЕСУ НА ЛЮДИНУ

Ми завжди говоримо про шкodu стресу, про його негативний вплив на здоров'я людини та на якість життя. Але виявляється від стресу можна отримати користь.

Аналіз наукових джерел свідчить, що дослідників все більше цікавить особливості прояву стресових переживань людини на психологічному рівні (Л.М. Аболін, В.А. Бодров, О.М. Валуйко, Н.Є. Водоп'янова, Р.М. Грановська, , І.Д. Ладанов, Л.Є. Паніна, Ю.В. Щербатих та інші) [1, с. 6].

Стрес присутній у житті кожної людини. Стрес – це неспецифічна реакція організму у відповідь на несподівану та напружену ситуацію; це фізіологічна реакція, що мобілізує резерви організму і готує його до фізичної активності типу супротиву, боротьби, до втечі.

Стрессова ситуація виникає, коли людина зазнає впливу певного стресора. Стресором може стати будь-яка подія: проблеми на роботі, невдачі, страхи, проблеми в родині, аварія, похід до лікаря, смерть близької людини, війна тощо. Мозок людини швидко визначає, що несе із собою даний стресор: загрозу чи користь. Потім впливає стрессова реакція – за природою кожного разу та сама, але за силою й тривалістю залежна від стресора, а також від психологічного та фізіологічного стану людини.

Стресори бувають 3 типів: стрес-подразники, які нам не підвладні (погода, ціни, податки, характер людей тощо); стресори, на які ми можемо і повинні впливати (наші вчинки, емоції, наш час тощо); події

та явища, які ми самі перетворюємо на проблеми. Існує золоте правило життя: «Не хвилюйся через те, що ти не можеш змінити, просто прийми ситуацію такою, яка вона є, адже ми не намагаємося змінити погоду – ми просто одягаємось по погоді». Головне – ми маємо володіти технікою позитивного мислення: існує багато позитивного у самих неприємних ситуаціях.

У ході розвитку стресу спостерігається три стадії (фази):

1. Стадія тривоги. Ця стадія виникає з появою подразника. У людини прискорюється дихання та серцебиття, піднімається тиск, підвищується пульс. Усе разом покликано мобілізувати захисні можливості організму і механізми саморегуляції стають на захист від стресу. Якщо цієї дії досить, то тривога і хвилювання вщухають, стрес закінчується.
2. Стадія опору настає у випадку, якщо фактор, що викликав стрес, продовжує діяти. Тоді організм захищається від стресу, витрачаючи «резервний» запас сил, з максимальним навантаженням на всі системи організму.
3. Стадія виснаження. Якщо подразник продовжує діяти, організм виснажується, знижується його опір. Стрес «захоплює» людину і може привести до хвороби [1, с. 59].

На першій стадії стрес для людини корисний. Мобілізуються всі захисні можливості організму, загострюється увага, покращується продуктивність, збільшується кількість енергії та ентузіазму, покращується пам'ять, активізується інтелектуальна діяльність мозку. Розв'язуючу певну проблему, людина набуває досвіду. Особливу користь від стресу можна відчувати на роботі. Після напруженої ситуації ми краще виконуємо завдання й досягаємо успіху. Невеликі емоційні струси позитивно впливають на імунітет.

Головна умова, за якої стрес приносить користь, - його короткотривалість. Якщо стресові ситуації в нашому житті трапляються часто і організму доводиться постійно мобілізуватися, то він швидко «зношується». Тоді починаються проблеми зі здоров'ям, емоційне та професійне вигорання на роботі та інші неприємності.

Для того, щоб отримувати від стресу лише користь, потрібно уникати його накопичення. Пропонуємо в стресовому стані діяти покроково, використовуючи метод «Світлофор»: «1 крок – зупинись; 2 крок – заспокойся; 3 крок - дій». Важливо на перших двох кроках володіти техніками саморегуляції емоційного стану: дихальна гімнастика, самомасаж, ароматерапія, арттерапія, кольоротерапія, музикотерапія, казкотерапія, мандалотерапія, бібліотерапія тощо [2, с. 62].

Деякі стресові ситуації нам уникнути важко, тому що вони від нас не залежать. Якщо є можливість – обходьте стороною те, що заставляє ваше серце битися швидше. Існує такий вислів: «Якщо ви не можете змінити ситуацію – змініть ставлення до неї». Від ваших надмірних хвилювань краще не стане. Якщо дану ситуацію ви можете вирішити – приступайте до неї відразу. Чим далі відкладатимете розв’язання проблеми, тим більше будете думати про неї, а значить стрес буде накопичуватися. Давайте вихід емоціям. Коли вам хочеться поплакати – плачте, коли вам хочеться кричати – виходьте в поле і кричіть. Це допоможе зняти нервові напруження та стабілізувати емоційний стан. Побільше відпочивайте. Намагайтеся розслабитися та досягнути стану спокою. Для цього робіть те, що вам приносить задоволення: спорт, рибалка, малювання, вишивка тощо. Також можете спробувати медитацію як спосіб отримати психоемоційний спокій.

Отже, стрес є частиною нашого життя. Викоринити чи боротися зі стресом неможливо. Але в наших силах вчитися адаптуватися до нього та впливати на свій душевний стан [1. с. 2]. Ми можемо навчитися брати користь із негативних ситуацій та переживати їх без шкоди для організму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грабчак Н.М. Стрес як ресурс: профілактична програма. Інститут модернізації змісту освіти психологічний супровід та соціально педагогічна робота. URL: <http://surl.li/qvwc> (дата звернення: 05.08.2022).
2. Половнікова Л.Ю. Саморегуляція емоційного стану як умова успішної діяльності вчителя сучасної початкової школи. Кваліфікаційна роботи. Чернівці 2021. С. 62-72. URL: https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3761/1/educ_2022_238.pdf (05.08.2022).

Зубко Н.М.

практичний психолог

Роменського закладу загальної
середньої освіти І-ІІ ступенів №8

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПІСОЧНОЇ ТЕРАПІЇ В РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ

У професійному арсеналі практичного психолога існує багато методів, що допомагають спеціалісту ефективно вирішувати поставлені задачі. Одним із таких методів є пісочна терапія.

Піскотерапія пов'язує між собою арт-терапію та глибинну психологію [6, с. 78]. Вона допомагає розвивати пам'ять, увагу, мислення, дрібну моторику, зорово-моторну координацію, знімати психологічне напруження та ін. Крім того, гра з піском використовується не тільки у психологічній практиці. Наприклад, її активно включають у свою діяльність логопеди та дефектологи.

Отже, дана методика є досить цікавою, але має ряд своїх особливостей щодо її застосування. Відсутність попередньої підготовки спеціаліста та наявності базових знань використання піскотерапії можуть зробити таку діяльність малоефективною або навіть мати негативний вплив на результат роботи. Саме тому, набуває своєї актуальності аналіз основ пісочної терапії у роботі з дітьми.

Пісочна терапія являє собою гру піском та маленькими фігурками. Вона допомагає дитині активізувати свою фантазію, розвивати тактильну чутливість, пізнавальні функції, мовлення та моторику [1, с. 233].

Принцип «терапії піском» запропонував Карл Густав Юнг. Маргарет Ловенфельд (англійський дитячий психотерапевт) у 1929 році почала використовувати пісочницю в ігровій психотерапії. Ловенфельд дійшла до висновку, що тактильний контакт дитини з піском та водою є цілющим. Так було створено методика «Техніка побудови Світу». Її суть полягала у тому, що діти, крім піску, використовували іграшки та воду, які могли самостійно додавати до пісочниці. Таким чином, вони будували свій Світ [3].

Тетяна Зінкевич-Євстигнеєва визначила загальні принципи використання пісочної терапії, а саме:

- 1) принцип «комфортного середовища»; 2) принцип «безумовного ухвалення»; 3) принцип «доступності інформації»; 4) принцип «конкретизації»;
- 5) принцип «об'єктивності»; 6) принцип «орієнтації на потенційний ресурс дитини»; 7) принцип «інтегрованості в соціальне середовище».

Для організації проведення заняття з використанням піскотерапії необхідно підготувати дерев'яний ящик (50×70×8 см), пісок, воду і колекцію мініатюрних фігурок. Дно та борти пісочниці мають бути блакитного кольору. Колекція іграшок може включати усі можливі об'єкти, що зустрічаються у реальному та фантастичному світі [2, с.21].

Індивідуальне заняття пісочної терапії триває 45-50 хвилин (як правило, 1-2 рази на тиждень) [4, с. 109].

Оскільки гра є основним видом діяльності дитини, то немає необхідності спеціально заохочувати її до створення композицій у пісочниці. Буде достатньо просто запропонувати трішки погратися.

Протягом гри діти фантазують, їх герої постійно знаходяться у русі, пісок часто змінює свою форму, також змінюються і персонажі, між якими відбуваються діалоги. А от композиції дорослих часто навпаки мають статичний характер.

Виділяють три основні стадії, які проходить дитина під час проведення пісочної терапії:

1 стадія – хаос. На даному етапі дитина має обрати велику кількість фігурок і предметів, може вкинути їх до пісочниці та перемішати із піском. Дана стадія відображає тривогу, пережиту дитиною, та може продовжуватися декілька занять.

2 стадія – боротьба. На цій стадії у пісочниці з'являються протиборчі сили. Можна запропонувати ввести фігурку помічника. Не варто квапити дитину: вона має самостійно розв'язати конфлікт. Зазвичай, має з'явитися герой, який допоможе побороти зло і довести стадію боротьби до фінішу.

3 стадія – результат. Саме на даному етапі, життя у пісочниці відновлюється та знаходить баланс. Пісочні композиції стають більш впорядкованими.

Дора Калф визначила необхідність введення спеціальних правил при роботі з дітьми. Мова йде про встановлення регулярності та тривалості зустрічей з психологом. Також варто обговорити з дитиною правила поведінки з піском (не розсипати, після гри складати все на свої місця, тощо). Якщо дитина проявляє тривожність або боїться залишатися наодинці з психологом – допускається присутність батьків під час заняття. Проте інколи це навіть стає необхідністю, наприклад якщо на меті роботи постає вирішення дитячо-батьківських відносин [5].

Віра Батня описує алгоритм аналізу пісочних композицій:

1) Які почуття композиція викликає у психолога?

2) Які думки виникають при спогляданні отриманого результату? Чи здається щось дивним? Які предмети знаходяться в центрі або виділені?

3) Важливо звертати увагу на рухи дитини, швидкість вибору фігурок, стиль використання піску тощо.

4) Важливо брати до уваги рівень психологічного розвитку дитини, намагатися відчувати не тільки, що відбувається, але і як це відбувається [4, с.112-113].

Отже, пісочна терапія - це ефективний метод роботи з клієнтами різної вікової категорії. Проте, піскотерапія у роботі з дітьми має ряд своїх особливостей. Та не дивлячись на те, що гра з піском цікава, весела та проста, вона постає дійсно ефективним методом вирішення психологічних проблем, формування необхідних навичок та розвитку пізнавальних процесів дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційна педагогіка – Випуск 36, 2021. URL: <http://innovpedagogy.od.ua/archives/2021/36/50.pdf>
2. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
3. О.А. Федій. Естетотерапія. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 256 с. URL: <https://cutt.ly/IZRBOZd>
4. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки : методичний посібник / З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, І.М. Біла ... Г.П. Лазос; за ред. З.Г. Кісарчук. URL: <https://cutt.ly/dZRBJA1>
5. Філіпова Е.В. Дитяча психотерапія. URL: <https://cutt.ly/DZRBDGF>
6. Юнгіанська пісочна психотерапія. URL: <https://cutt.ly/WZRNUe8>

Орехова С.І.

вчитель музичного мистецтва та мистецтва Роменської загальноосвітньої школи I-III ступенів №7

ВПЛИВ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ПЕДАГОГА НА ОСОБИСТІТЬ УЧНІВ

Людство ХХІ століття в умовах діджеталізації стоїть перед вибором норм моралі та цінностей. Покликання сім'ї, школи, церкви полягає у цілеспрямованому вибудовуванні духовних параметрів ціннісних орієнтирів людини. За наявності двох різних філософій життя у неї вироблятиметься або секулярна або креаційна світоглядна модель. З цього приводу актуальний виховний вплив педагога. Вчитель повинен виступати не тільки передавачем знань, а зразком моральності, духовності, справжнім прикладом для дітей.

Питання розвитку та виховання духовних цінностей були й залишаються актуальними для багатьох науковців. Так, в даному розрізі можна відзначити наукові праці таких вчених, як К. Юнга, Е. Помиткіна, Г. Дворецької, Ж. Маценко, І. Беха, М. Боришевського,

Л. Гридковець, С. Максименка, В. Соловієнка, В. Козлова, В. Зеньковського, О. Киричука, М. Ярмаченка, Т. Тітової, А. Гармаєва, Д. Мак-Дауела, І. Зязюна, М. Савчина, М. Черенкова. В наукових доробках авторів досліджувалися різні аспекти формування духовних цінностей підростаючого покоління. Однак в усіх цих працях не в повній мірі розкрито питання впливу особистості педагога на формування духовних цінностей учнів середньої школи. Відповідно саме на розкриття даної проблеми й було спрямоване відповідне дослідження.

Відродження духовності – це одна із головних проблем педагогічної науки, яка пов'язана із вихованням учнівської молоді та поверненням її до традиційних духовних цінностей. Дослідження духовних цінностей в структурі особистості, їх формування та впливу є однією з головних цілей вивчення даної проблеми.

Формування перших цінностей в житті людини пов'язані з її певними потребами від першого дня народження. Е. Помиткін зазначає, що «пробудження духовної природи людини починається з переорієнтації від споживання до самовіддачі. Цінності самопізнання, самовдосконалення, самореалізації стають актуальними завдяки розкриттю потенціалу, набуття позитивних якостей та самоусвідомлення власного буття для служіння людству, Богові» [8, с. 34].

М. Антонець вважає, що «духовність - це стосунки людини з Богом, обопільна праця Духа Святого та розуміння власного «Я» [2, с. 56]. Духовна людина проходить різні випробування у дозріванні зрілого характеру і в цьому допомагають плоди духа. У Біблейному норативі гуманістичними цінностями вважаються - «любов, радість, мир, довготерпіння, милосердя, віра, лагідність, здержливість» [1, Гал. 5: 22-23].

І. Зязюн зауважує, що втрата відчуття духовних цінностей - не просто відсутність духу, а шлях до спотворення людської душі[5]. Сучасне людство перебуває у стані загальної епохальної кризи. М. Черенков стверджує, що «одним із чинників, який визначає цю кризу є «криза усталених уявлень про світ і людину. Картина світу настільки плуральна, що не зрозуміло, який образ мислення, життя, людини, світу повинна формувати освіта» [11, с. 75].

За поглядами К. Юнга, всі проблеми в суспільстві пов'язані з втратою ціннісних орієнтацій людини[12]. Значний внесок у розробку проблеми ідентифікації особистості здійснив Е. Еріксон. Він розглядає життя людини як шлях подолання різних криз у «знаходженні нових цінностей, сенсів та форм діяльності» [13, с.51]. У процесі духовного розвитку людина отримує певні новоутворення, що формують духовну сферу особистості. Е. Помиткін вважає, що «до цієї сфери відносять ідеали, цінності, смисли та досвід людини» [9, с.28].

Отже, духовний розвиток особистості, на відміну від психологічного, зосереджений на пошуках глибин людського «я», шляхом пізнання потенціалів, духовних цінностей, сформованих на ідеалах, ціннісних орієнтаціях, життєвих позиціях. Л. Гридковець зазначає, що «розуміння духовності у християнській психології набуває більш глибинної, інтимної взаємодії особистості з Творцем, а не обмежується лише духовними цінностями [4, с.14]. Тому, усвідомлення про єдність Буття та бажання будувати взаємини з Богом – це перша ступінь для формування духовних цінностей.

Цінність людини виступає головним орієнтиром у житті, базовим фундаментом для усвідомлення себе, як неповторного, унікального творіння, прагнучи до свободи, волі та вибору способу життя. До базових загальнолюдських цінностей людини належать національні, абсолютні, громадянські, особистісні, сімейно-родинні цінності, які мають певні орієнтири для життєдіяльності та буття. Кожна із загальнолюдських цінностей повинна слугувати народу для блага та виховувати майбутнє покоління на основі істини, добра, віри, любові й міри.

Ж. Маценко стверджує, що «насамперед духовність виявляється у спрямуванні інтересів, нахилів людини на пізнання, засвоєння та створення духовних цінностей» [7, с. 22].

На основі психологічного аналізу розвитку духовних цінностей учнів виявлено, що ця проблема вивчена недостатньо. Це пов'язано з причиною поверхневого розглядання духовності в загальноосвітній школі, інколи помилкового. Тому для кращого розуміння доцільно розглянути зміст поняття духовні цінності як фундамент для гармонійного розвитку школярів та їх ціннісної орієнтації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблія або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Українське біблійне товариство. 2002. 1296 с.
2. Антонець М.О. Впровадження програми розвитку духовності здобувачів вищої освіти. Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія». Острог: Вид-во національного університету «Острозька академія», 2016. Вип.4. С.54-64.
3. Гальперин П. Я. Теория поэтапного формирования умственных действий. Москва, Просвещение. 1992. 462 с.
4. Гридковець Л.М. Світ життєвих криз людини як дитини своєї сім'ї, свого роду та народу: монографія. Львів:Скриня, 2016. 516 с.

5. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. Навчальний посібник. К: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
6. Кузнецов М.А., Грицук О.В. Емоційне вигорання вчителів: Основні закономірності динаміки. Харків: ХНПУ. 2011. 206 с.
7. Маценко Ж. М. Духовність: феномен психології та об'єкт виховання Київ: Освіта України, 2010. 100 с.
8. Помиткін Е.О. Психологічна діагностика духовного потенціалу особистості: посіб. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 144 с.
9. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: монографія. Київ: Наш час, 2007. 280 с.
10. Помиткін Е.О. Психологічна діагностика духовного потенціалу особистості: посібник . Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 144 с.
11. Черенков М.М. Накануне. Предчувствие Реформации. К: ООО «Книгоноша», 2013. 229 с.
12. Юнг К.Г. Проблемы души нашего времени: Пер. с нем. М: «Прогресс» «Универс», 1994. 336 с.
13. Erikson E.H. Identity, Youth and Crisis. N.Y. Norton, 1968. P.43-68.

Усик Д.Б.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ОСОБЛИВОСТІ БАТЬКІВСЬКОЇ КРИЗИ У СІМ'ЯХ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Народження дитини з аномаліями розвитку неминує тягне за собою батьківську кризу, динаміка якої представлена чотирма основними фазами.

Перша фаза характеризується станом розгубленості, беспорядності, страху. Невідступно переслідує питання: «Чому це трапилося саме зі мною?». Нерідко батьки просто не в змозі прийняти те, що трапилося. Виникає почуття провини і власної неповноцінності. Шоковий стан трансформується в негативізм, неприйняття того, що сталося, заперечення поставленого діагнозу.

Період такого негативізму і заперечення розглядається як друга фаза психологічного стану батьків, відіграє захисну функцію. Вона спрямована на те, щоб зберегти певний рівень надії і відчуття

стабільності перед фактом, що загрожує знищити звичне життя. Це неусвідомлене прагнення позбутися від емоційної пригніченості і тривоги.

Крайньою фазою негативізму стає відмова від обстеження дитини і проведення будь-яких коригуючих заходів. Деякі батьки, висловлюючи недовіру до консультантів, якими б кваліфікованими вони не були, багаторазово звертаються в різні наукові і лікувальні центри з метою спростувати встановлений діагноз. Деякі з таких батьків можуть визнати діагноз, але при цьому засвоюють невиправдано оптимістичний погляд на можливості розвитку дитини. У них з'являється переконання, що лікування може зробити її нормальною.

Для другої фази характерна спроба опанувати безвихідну ситуацію з допомогою усіх наявних засобів. У залежності від економічного становища і ціннісних орієнтацій сім'ї виділяються дві основні стратегії батьківської поведінки: «лікарський супермаркет» і «пошук чудесного зцілення». «Лікарський супермаркет» – це незліченні консультації, починаючи з медичних світил і закінчуючи знахарями і цілителями. «Пошук чудесного зцілення» – пряме звернення до Бога з проханням про зцілення. Так починають формуватися сімейні «міфи», які спотворюють реальну ситуацію, що заважає початку необхідної роботи.

Описана фаза – негативізм і заперечення, як правило, тимчасове явище, і, по мірі того як батьки починають приймати діагноз і частково розуміти його сенс, вони занурюються в глибоку печаль. Це депресивний стан, пов'язаний з усвідомленням істини, характеризує третю фазу. Цей синдром отримав назву «хронічна печаль», є результатом постійної залежності батьків від потреб дитини, наслідком відсутності у неї позитивних змін, «несоціалізованості» її психічного і фізичного дефекту, невгамовного болю від свідомості меншовартості рідної людини, яка знаходиться ще тільки на початку життєвого шляху.

Самостійне звернення батьків за допомогою в ту ж консультацію, де спочатку був поставлений остаточний діагноз, знаменує четверту фазу – початок соціально-психологічної адаптації (зрілої адаптації) всіх членів сім'ї, коли батьки в змозі оцінити ситуацію, готові почати керуватися інтересами дитини, встановлювати адекватні емоційні контакти з фахівцями і досить розумно слідувати їх порадам та рекомендаціям. Показниками адаптації є наступні ознаки: зменшується переживання печалі, посилюється інтерес до навколишнього світу, з'являється готовність активно вирішувати проблему з орієнтацією

на майбутнє. Однак фаза адаптації багато в чому залежить від своєчасної і конструктивної допомоги фахівців, яка можлива за умови глибокого знання специфіки відносин, що складаються у сім'ї [1].

Учені відзначають у батьків аномальної дитини ряд спільних особливостей особистості, головним чином у вигляді сензитивності і гіперсоціалізації. Під сензитивністю розуміється підвищена емоційна чутливість, вразливість, образливість, що виражається схильністю все близько брати до серця та легко засмучуватись, а під гіперсоціалізацією – загострене відчуття відповідальності, обов'язку, труднощами компромісів. Контрастне поєднання сензитивності та гіперсоціалізації означає внутрішнє протиріччя між почуттями та обов'язком, що сприяє виникненню внутрішнього морально-етичного конфлікту [2].

Таким чином, можна констатувати, що батьки, які виховують дітей, з порушеннями психофізичного розвитку знаходяться у психотравмуючій ситуації, що зачіпає всі значущі для матері цінності. Травмуюча ситуація є причиною порушення психічного здоров'я і різкої зміни сформованого життєвого стереотипу.

Стиль батьківського ставлення впливає на формування особистості дитини, її самооцінку, активність, ставлення до інших людей, неадекватний стиль призводить до формування у неї спотвореної життєвої позиції, порушення системи відносин, до виникнення неврозів.

У сім'ях, які виховують дітей з проблемами у розвитку, найчастіше діагностуються наступні порушення батьківського ставлення: гіперопіка, емоційне відкидання, недостатня чуйність. Також спостерігається спотворене сприйняття батьками розумово відсталої дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розумова відсталість як педагогічна проблема: навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України. НПУ імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 118 с.
2. Туріщева Л. В. Поради щодо спілкування з дітьми, які мають особливості розвитку здоров'я / Л. В. Туріщева // Дитина з особливими потребами. – 2016. – № 2. – С. 10–12.

Шевченко В.Є.

практичний психолог відокремленого структурного підрозділу «Роменський фаховий коледж Сумського національного аграрного університету»

МЕТАФОРИЧНІ АСОЦІАТИВНІ КАРТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

В умовах тривалої політичної, економічної та військової кризи в Україні значно збільшилася кількість людей, які потребують термінової психологічної допомоги. Оперативне реагування на запити людей з проханням про надання психологічної допомоги, прискорення психологічної адаптації до нормального життя особливо постраждалих від військових дій є важливим напрямком роботи психолога. Для допомоги клієнтові у налагодженні контакту з тією чи іншою ситуацією та пошуків виходу з неї використовують метафоричні асоціативні картки (МАК).

Метафоричні асоціативні картки – це інструмент арт-терапії. Колода зазвичай являє собою набір картинок, підібраних за певною тематикою і спрямованих на певні категорії клієнтів (наприклад, для роботи з жінками/чоловіками, для роботи з дітьми чи підлітками) або на певний вид роботи (діагностика, певні дії для розв'язання ситуації). Метафоричні картки зручні у роботі, оскільки кожен бачить у картинці щось своє, а отже, сам допомагає собі зрозуміти свій стан, ситуацію, в якій опинився, та відшукати ресурси для подальшого руху [4, с. 34].

Перша колода МАК була створена канадським професором мистецтвознавства Елі Раманом у 1975 р. Він хотів наблизити людей до образотворчого мистецтва. Свою колоду він назвав «Oh» - англійський вигук, що виражає здивування.

В Україні МАК з'явилися близько 12 років тому. Вони були прийняті з натхненням як серед психологів, соціальних педагогів, психотерапевтів, соціпрацівників так і широкого кола людей, які цікавляться самопізнанням і саморозвитком.

Метафоричні асоціативні картки - психологічний інструмент, який базується на метафорі, асоціації, проекції і застосовується для діагностики, корекції, формування психологічних особливостей особистості.

У своїй роботі використовують метафоричні асоціативні картки різних видів: «Сімейні історії», «Креатив 1», «Креатив 2», «Креатив 3», «ОХ», «Бульбашки», «Таргани в голові».

Форми роботи з МАК: проекція «себе» на картку; складання історій; домальовування картини за карткою; складання картини з карток.

Нюанси роботи з МАК:

- стрес, тривога – вислухати, екологічно повернути в потрібне русло і запропонувати зробити інший вибір;
- проблема по колу - зміна колоди або вправи, переключення;
- провалювання в думки – включити дрібну моторику клієнта.

Є карта, будь яка картинка, але вона не має ніякого значення. Коли картка потрапляє до клієнта і він накладає на неї свій емоційний стан, свій минулий досвід, свої знання, бачення майбутнього – тільки тоді картка стає метафоричною. Не рекомендується трактувати картку клієнта, тому що, не зможемо заглянути у його підсвідомість. В роботі з метафоричними картками нам важливо вміти слухати і задавати запитання, в жодному разі не трактувати і не нав'язувати те, що ми бачимо.

Правила роботи з клієнтом:

- картку трактує клієнт;
- картка не має ніякого значення окрім того, який заклав у неї клієнт;
- картка трактується прямо, або як антонім;
- з МАК можна працювати у відкрити або наосліп. Коли потрібно описати свій стан чи ситуацію, картка береться у відкрити (обирається картка, котра схожа на нинішній стан або ситуацію). Коли ж необхідно знайти підказку, куди рухатися далі або де шукати підтримки, картка береться наосліп.

Проективні карти – новаторський і надзвичайно ефективний інструмент практичної психології та психотерапії. Вони відносяться до класу арт-терапії і дозволяють значно прискорити процес психокорекції та отримання результатів. Картка – це двері, за якими живе подія, враження, людська історія.

Таким чином, метафоричні асоціативні картки є ефективним практичним методом психологічної роботи з клієнтами і перспективним напрямком розвитку психологічної науки.

Практичний досвід показав, що МАК дозволяють отримати вагомні результати в психокорекції. Ця психологічна технологія відноситься до нового напрямку у психологічному інструментарії роботи практичного психолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блінов О. А. Метафоричні асоціативні карти як сучасний метод психологічної хірургії / О. А. Блінов // Актуальні проблеми

- соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. – Київ. – 2016. – Вип. 4 (29). – С. 6–11.
2. Верникова Ника. Метафорические ассоциативные карты - универсальный инструмент для МАКсимальных результатов. Практическая психология. - Винница: ЧП «ТД «Эдельвейс и К», 2014. – 124 с.
  3. Кац Г. Метафорические карты. Руководство для психолога. - М.: Генезис, 2013. – 160 с.
  4. Тараріна О. Арт-терапія та арт-педагогіка в допомогу батькам та дітям в складних ситуаціях. Створено за ініціативи ГО «Східно-українська асоціація арт-терапії», некомерційне видання, Київ – с. 48.

СЕКЦІЯ 3.

ЦИФРОВІ НАВИЧКИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Бабій О.О.

учитель інформатики та математики
Роменської загальноосвітньої школи I-III ступенів №10

Погорєлова Н.Г.

учитель математики
Роменської загальноосвітньої школи I-III ступенів №10

ЯК ПРОДУКТИВНО ОРГАНІЗУВАТИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ. ДОДАТКИ GOOGLE ТА ПЛАТФОРМА GIOS

Як навчити дітей математики дистанційно? Відповідь на це запитання в 2020 році шукали більшість учителів України. Потрібно було терміново опанувати цифрові інструменти та нові педагогічні підходи, щоб мати можливість:

- ефективно поєднувати синхронне та асинхронне навчання;
- організувати комунікацію між учасниками освітнього процесу під час онлайн-уроків;
- зберігати матеріали проведених уроків протягом тривалого періоду;
- перевіряти рівень засвоєння знань учнями.

Очевидно, що дистанційне навчання не могло обмежуватися лише наданням учням завдань та перевіркою їх виконання. Обов'язково мав бути чіткий інструктаж, консультація вчителя та зворотній зв'язок. Потрібно було забезпечити можливість учасникам освітнього процесу підтримувати діалог на відстані.

Найголовнішим критерієм вибору інструментів для організації дистанційного навчання є універсальність. Для реалізації поставлених завдань ми обрали поєднання платформи GIOS та додатків Google.

У Google Classroom було створено віртуальні класи, до яких учні приєдналися через електронні пошти. Додаток надав можливість керувати процесом навчання: розміщувати матеріали до уроків, створювати інтерактивні заняття та інструкції до них, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, коментувати їх, проводити опитування, тестування за допомогою Google Forms.

Під час дистанційного навчання активна роль учителя не зменшується. Організувати ефективне спілкування педагога та учнів

у режимі реального часу стало можливим завдяки сервісу відеозв'язку Google Meet з функціями спільної роботи Google Jamboard.

Протягом уроку відбувався онлайн-діалог з учнями: пояснення, пошук розв'язків, аналіз діяльності. Він супроводжувався демонстрацією екрана вчителя, на якому водночас здійснювалися записи на дошці. Слід звернути увагу на унікальність дошки Jamboard. Після уроку всі матеріали на фреймах зберігаються у Google Classroom у доданих файлах для подальшого використання з будь-якого пристрою в зручний час. Особливо це актуально у випадку відсутності учня на уроці з технічних причин, за станом здоров'я чи за потреби повторити вивчене. До того ж під час уроку учитель може надати учням доступ для виконання індивідуальних завдань на фреймах, що забезпечує реалізацію диференційованого підходу.

Для проведення уроків в асинхронному режимі створювали відеоуроки, розміщували їх на YouTube каналі та надавали дітям доступ до перегляду. Зрозуміло, що запис відеороликів вимагає значної підготовки. Це і відеозапис інформації, що відображена на екрані комп'ютера з можливістю додавання звукового супроводу й коментарів учителя, і монтаж відео. Такий візуальний інструмент демонстрації набагато ефективніший, ніж текстова інструкція чи завдання з підручника, адже учні відразу бачать чіткий алгоритм дій.

Альтернативою створення власного контенту є платформа Gios, яка містить онлайн-курси з математики для 5-9 класів. Сервіс GIOS має Гриф МОН і повністю відповідає українській навчальній програмі з математики. Кожен курс складається з тем, а ті, зі свого боку, з уроків. Складовими кожного уроку є теоретичний блок (короткі інтерактивні відеоролики до 6 хвилин, у яких висвітлюється основний теоретичний матеріал, опорні схеми, приклади розв'язаних завдань) та практичний блок (завдання в тестовій формі, завдання на відповідності, на встановлення послідовності дій, на пошук помилок, на введення відповіді, блок прикладних задач). [1]

На сайті Gios для шкіл виокремлені переваги цієї платформи. Кожен учень прикріплюється до вчителя. Відповідно, вчитель має доступ до пройдених учнем уроків і до статистик. Це допомагає легко і швидко здійснювати контроль і оцінювання. Легко спостерігати тенденції в класі, оскільки крім індивідуальних статистик, вчитель має доступ до загальної статистики класу. Учитель бачить, чи підготовлений до уроку учень. Бачить до початку уроку. Учитель може переглянути наперед матеріали, які хоче запропонувати учням для самостійного опрацювання. Система сама перевіряє домашні завдання учнів, що

виконані через платформу. Це економить багато часу! Учитель може використовувати фрагменти уроку з платформи безпосередньо на уроці в класі (разом з учнями, фронтально, переглядаючи матеріали). [2]

Простий інтерфейс допомагає легко освоїтись і швидко почати користуватись платформою. А навчання онлайн - завжди цікаво для дітей, адже вони зростають у цифровому світі, який є для них природним середовищем. [3]

Використання вищеописаних додатків Google та платформи Gios дозволяють продуктивно організувати викладання математики під час дистанційного навчання в умовах, що максимально наближені до офлайн формату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дарина Васильєва. Як зробити навчання математики цікавим і продуктивним. URL: <https://nus.org.ua/view/yak-zrobyty-navchannya-matematyky-tsikavym-i-produktyvnym/> (дата звернення: 28.07.2022).
2. GIOS для шкіл. Як платформа допомагає організувати змішане і онлайн навчання. URL: https://blog.gioschool.com/school_package (дата звернення: 28.07.2022).
3. GIOS - онлайн платформа з вивчення математики. URL: <http://osvita.ua/school/72880/> (дата звернення: 28.07.2022).

Браїлова О.П.

учитель української мови та літератури
Охтирської загальноосвітньої школи I-III ступенів
імені Б. Д. Антоненка-Давидовича

ВАЖЛИВІСТЬ ЦИФРОВИХ НАВИЧОК СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

«Вчителько моя, зоре світова...» - саме ці слова приходять на думку, коли згадуєш людину, яка повела тебе у світ знань, підтримувала, допомагала, учила...

Кожна людина, незалежно від її роду діяльності, професії повинна володіти рядом умінь, які їй життєво необхідні. Суспільство диктує свої правила. На жаль, без цього не цього не можна. Цифрова грамотність, цифрові навички – невід’ємна частина фахівця XXI століття.

Учитель за покликанням на кожному етапі своєї педагогічної діяльності навчається чогось нового, оскільки життя на місці не стоїть, стрімко йде вперед.

1. Нове покоління дітей вимагає нових умінь учителя.

Говорячи про сучасний потенціал учителя, ми приходимо до розуміння, яким необхідно бути педагогу в сучасному суспільстві, щоб стати успішним, щоб у нас усе виходило, щоб отримували задоволення від власної діяльності, від спілкування з дітьми, щоб робота приносила радість.

Велика увага педагогічної спільноти спрямована на термінове формування нових цифрових навичок. До введення дистанційного навчання під час режиму самоізоляції більшість педагогів уже використовували й використовують цифрові ресурси. Але ситуація показала: онлайн-освіта – це зовсім новий формат роботи.

2. Цифрова освіта – це освіта та навчання за участю комп'ютерів.

Життя на місці не стоїть. Учитель та учень поставлені сьогодні в такі умови, що кожен повинен працювати в принципово нових умовах, новому, цифровому, середовищі. Суттєво змінюються професія вчителя, структура, зміст і якість усієї освіти, взаємодія з учнями, колегами, адміністрацією, батьками.

3. Основні навички вчителя цифрового століття.

Досліджуючи дане питання, зрозуміла, що науковці виділяють п'ять головних, ключових навичок, які є фундаментом для формування інших умінь, і я з ними повністю погоджуюся, а саме – Анна-Марія Богосвятська, авторка посібників та онлайн-курсів для педагогів, доцентка, завідувач кафедри гуманітарної освіти КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти».

1. Відкритість до нового

У педагогіці поняття «нове», «інновація» більш широке, ніж у повсякденному житті. Це систематичний аналіз учителем власної діяльності, вибудовування кроків для покращення якості освіти. Це зміни в технологіях і в змісті освіти, створення й поширення технологій, зміна свого внутрішнього світу [1, 26:30].

2. Робота з доступними можливостями Усі ми сьогодні страждаємо від професійної завантаженості. Але важливо зрозуміти: нам не потрібно все, що є на освітньому ринку. Не кожна школа може дозволити собі VR-гарнітуру, професійний Zoom. Але «цифровий» учитель легко знайде на уроці застосування звичайного смартфона і таких потрібних сервісів. У кожного є смартфон – міні-комп'ютер, із яким ви пропонуєте будь-яку онлайн-активність: тести та інтерактивні вправи в Learning Apps, швидкий пошук потрібної інформації через QR-код [1,33:27].

3. Використання інтерактивності Ми маємо стислі терміни навчання й великий обсяг одержуваної інформації. Одне з головних завдань для нинішнього вчителя – зробити процес навчання цікавим для учнів, динамічним і сучасним. З часом учні звикають до інтерактивності й практики постійно надавати зворотний зв'язок і сприймають учителя реально, як на звичайному робочому уроці. Різноманітність можливостей інтерактиву для покоління з кліповим мисленням – це вміння говорити з сучасними дітьми їхньою мовою [1, 47: 25].

4. Екологічність викладання. Сучасна екологія стає частиною глобального мислення, перетворюється із спеціальної області в міждисциплінарну. *Екологія мислення, екологія мови, екологічна психологія, екологічна культура сучасної людини, екологічно здоровий стиль мислення* – ці та подібні висловлювання перетворилися на прикмети нашого часу. Екологічність навчання – це звернення до природних, властивих людині від природи способів, методів і каналів сприйняття інформації [1, 56:00].

5. Щира любов до технологій. «Цифровий» педагог захоплений своїм предметом і новими можливостями пояснити його учням, по-іншому й бути не може. У своїх пошуках він обов'язково прийде до органічного використання технологій в освітньому процесі. Отже, шукаймо онлайн-платформи, застосунки та програми, які нам самим подобаються. Учні тонко відчують фальш і не приймуть урок, якщо ви з надривом ставитесь до цифрових інструментів навчання. [1, 1: 07: 25]

Учитель від природи – людина допитлива. І завдяки тому, що в кожного з нас є допитливість, нам цікаво, як буде працювати ця конкретно технологія в класі, як учні поставляться до нової ідеї, адже діти люблять усе нове. Коли мені самій цікаво те, що я роблю, діти підтримають мене. «Цифровий» педагог (трішки дивний для мене термін) зачарований своїм предметом і можливостями пояснити його учням. Головне – зацікавити й учнів, щоб не було нудно, адже вони допитливі, а новизна приваблює, западає в душу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богосвятська А.-М. Вебінар «Пять головних навичок цифрового вчителя». <https://www.youtube.com/watch?v=KOjZAJ7ncFg>
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя : Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС)

від 18 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975.

Васильченко А.І.
спеціаліст II категорії
вчитель початкових класів
Роменського ліцею №4 ім. Т.Й. Маркус

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ GOOGLE ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний освітній процес вимагає впровадження і використання сучасних інформаційних технологій. Особливо актуальним це стало в період дистанційного навчання.

Одним зі світових лідерів у сфері цифрових технологій є компанія Google. Серед її розробок – онлайн-інструменти для роботи з текстовими і табличними документами, презентаціями і формами опитування (тестування), організації віртуальних класів і проведення онлайн-зустрічей. Використання інструментів Google може бути суттєвою допомогою для підготовки й організації якісного навчального процесу, для самоорганізації та полегшення роботи вчителя.

Найпопулярнішими сервісами Google є:

Gmail – безкоштовна служба електронної пошти, яка дозволяє обмінюватись миттєвими повідомленнями, голосовим та відеочатом, має мобільний доступ, а також захист від вірусів та спаму.

GoogleDrive (Google Диск) – сховище даних, яке належить компанії Google, що дозволяє зберігати файли на своєму дисковому просторі та мати доступ до файлів в Інтернеті з власного комп'ютера або з мобільного пристрою.

Blogger – сервіс, що дозволяє користувачу створювати власну сторінку в мережі Інтернет, створює умови для спілкування між людьми, об'єднаними спільними інтересами.

GoogleCalendar – сервіс, що дозволяє планувати зустрічі та справи. Користувач може задавати час зустрічі, встановлювати нагадування, а також надсилати запрошення іншим користувачам через електронну пошту.

GoogleTranslate – сервіс, що дозволяє автоматично перекладати слова, фрази, тексти, використовуючи власне програмне забезпечення.

GoogleSheets (Таблиці) – веб-сервіс, що дозволяє створювати, редагувати та експортувати електронні таблиці, а також надавати колективного доступу до роботи з ними.

GoogleSlides (Презентації) – веб-сервіс, за допомогою якого користувач може створювати, редагувати, експортувати презентації в режимі онлайн, а також надавати колективного доступу до роботи з ними.

GoogleForms (Форми) – інструмент, за допомогою якого можна легко і швидко планувати заходи, складати опитування та анкети, а також збирати іншу інформацію.

Youtube – сервіс, що дозволяє користувачам завантажувати, переглядати та коментувати відеозаписи.

Google Classroom – це інструмент від Google Apps for Education, за допомогою якого учителі можуть швидко створювати й упорядковувати завдання, надавати результати перевірок і легко спілкуватися зі своїми учнями.

Google Jamboard – це безкоштовний інтерактивний сервіс від Google, покликаний допомогти без проблем передати власні ідеї, працювати та допрацьовувати цікаві креативні рішення спільними зусиллями. Jamboard відкриває шлях до продуктивних зустрічей та мозкових штурмів.

Google Keep – це простий додаток з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, доступний для пристроїв під управлінням операційної системи Android. Додаток надає можливості створювати та упорядковувати замітки, занотовувати важливі речі оперативно та завжди мати їх під рукою.

Google Meet – зручне і захищене середовище для відео зустрічей. Безкоштовний сервіс для організації та проведення відео конференцій

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій є важливим завданням сучасної освітньої системи. Особливу увагу привертають сервіси Google – набір хмарних служб, які допомагають учителям і учням продуктивно працювати і спілкуватися, де б вони не знаходилися і якими б пристроями не користувалися. Прості в налаштуванні, використанні та управлінні інструменти дозволять зосередитися на тому, що дійсно важливо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Продукти Google [Електронний ресурс] // – Режим дост. URL:: <http://www.google.com.ua/intl/ru/about/products/>.
2. Лященко К.В. Google-сервіси: можливості та перспективи використання у сучасному освітньому середовищі URL:

https://www.psyh.kiev.ua/Лященко_К.В._Googleсервіси:_можливості_та_перспективи_використання_у_сучасному_освітньому_середовищі.

3. Войтович Н.В., Найдьонова А.В. Використання хмарних технологій Google та сервісів web 2.0 в освітньому процесі. Методичні рекомендації. – Дніпро: ДПТНЗ «Дніпровський центр ПТОТС», 2017 – 113 с.
4. Буртовий С.В. Хмарні технології в освіті: Microsoft, Google, IBM. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oin.in.ua/osvitni-hmarymicrosoft-google-ibm-suchasni-instrumenty-formuvannya-osvitnoho-seredovyschanavchalno-doslidnytskoji-diyalnosti-ditej/>
5. Дронь В.В. Google-сервіси в навчальній діяльності викладачів: методичні рекомендації / В.В.Дронь // Економіка в школах України. – 2017. –№ 4. –С.2-

Гордійко Л.Л.

учитель історії та правознавства

Роменського ліцею № 4 ім. Героя України Т. Маркус

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Перехід на дистанційне навчання, зумовлений пандемією, став неочікуваним та доволі серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу – освітян, вчителів, учнів та їхніх батьків. [2]

У наш час технології та освіта сплетені досить тісно, у кожного вчителя є свої улюблені технологічні інструменти, які він використовує у своїй роботі. Ці інструменти дозволяють вчителю привернути увагу учнів під час цікавих, захоплюючих онлайн занять.

Застосування цифрових інструментів дозволить зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому цифрові інструменти не замінюють викладача, а доповнюють його. Таким заняттям властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, часова необмеженість навчання.[3]

До вашої уваги надаю перелік цифрових інструментів, які я використовую на уроках історії під час дистанційного навчання:

1. Popplet – використовувати цей сервіс легко, має багато можливостей, що дозволяє створювати ментальні карти.

<http://popplet.com/>. Цей сервіс надає учням змогу разом редагувати карту, зберігати карту у вигляді зображення, додавати хмари з текстом, картинками, міняти кольори кожного хмари і фону карти, демонструвати карту в режимі презентації, робити запис під час демонстрації екрану готової ментальної карти. Даний онлайн сервіс візуального мислення допоможе учням якісніше зрозуміти та запам'ятати новий матеріал.

2. Learning Apps – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи для учнів. За допомогою інтерактивних завдань учні зможуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу. Для цього учителю потрібно перейти за посиланням <https://learningapps.org>
3. H5P – онлайн-сервіс, який спрямований на створення різних інтерактивних вправ. Застосування цього онлайн-інструменту робить урок цікавим, дає можливість учням швидко згадати та узагальнити вивчений матеріал, сприяє розвитку пам'яті та уваги школярів, активізує критичне мислення.[4]
4. Rebus1.com – цікавий онлайн генератор ребусів. Завдяки даній програмі можна вписати будь-яке слово у вигляді ребусу. Щоб створити ребус Вам потрібно перейти за посиланням http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator та ввести будь-яке слово чи фразу. Програма швидко створить ребус та запропонує декілька варіантів для використання. Застосування ребусів на уроках стимулює, логічне мислення учнів та розвиває увагу, мотивує дітей до навчання.

Використання цифрових інструментів під час дистанційного навчання дає змогу ефективно працювати з учнями, розвиває уміння і навички школярів краще засвоювати навчальний матеріал. Застосування різноманітних елементів дистанційної форми навчання в школі є головною складовою для досягнення сучасного рівня якості освіти. Тому будь-яка людина, незалежно від її професії, повинна володіти рядом умінь, які їй життєво необхідні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генсерук Г. Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів. *Open educational e-environment of modern University*, 2019. № 6. С. 8-16
2. Дистанційне навчання: сучасний формат освіти, який має лишитися. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/07/2/241517/>

3. Застосування цифрових технологій під час дистанційного навчання учнів початкової школи в освітньому процесі. URL: <https://naurok.com.ua/zastosuvannya-cifrovih-tehnologiy-pid-chas-distanciynogo-navchannya-uchniv-pochatkovo-shkoli-v-osvitnomu-procesi-205566>
4. Онлайн – інструменти на уроках історії. URL: https://znayshov.com/News/Details/onlaininstrumenty_na_urokakh_istorii

Джур Л.М.

учитель географії

Роменського ліцею №1 ім. П. І. Калнишевського

ПЛАТФОРМА CLASSTIME ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Старе єврейське прислів'я говорить: « Не навчайте дітей так, як навчали вас – вони народилися в інші часи». Це усвідомлює кожен сучасний учитель, який намагається зробити навчальний процес максимально ефективним. Особливо, враховуючи ті виклики, які постали перед школою і педагогами нині.

Одним із шляхів вдосконалення навчального процесу є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Зараз існує досить великий перелік освітніх платформ та сервісів, які допомагають учителю зробити процес навчання сучасним, цікавим та ефективним.

Мета цього виступу: знайомство з платформою «Classtime».

Основне завдання: проінформувати про переваги цього ресурсу та зручності його використання у роботі вчителя.

Платформа Classtime - це швидкість, економія часу і творчість. Це ідеальний помічник вчителя, який дозволяє залучити кожного учня до виконання завдань та отримати миттєву візуалізацію прогресу усього класу в живому часі.

Переваги платформи :

- швидка реєстрація, простота та зручність у використанні як учителем, так і здобувачами освіти;
- швидке створення питань, доступ до загальної бібліотеки тестів, тестів ЗНО;
- зручне налаштування тестів: перемішування питань, кількість спроб, обмеження часу, кількість балів за завдання;

- широкий вибір типів завдань, можливість завантаження медіафайлів;
- зберігання результатів в хмарному сервісі (вчитель постійно має доступ до їх результатів – це спрощує роботу при перенесенні оцінок у журнал);
- використання сервісу на різних етапах освітнього процесу: для тренування, діагностики і контролю, для підготовки до ЗНО;
- миттєвий зворотній зв'язок, візуалізація результату, рефлексія;
- командні ігри (формування навичок спільної роботи, взаємодопомога, спільна радість від результату, спільна робота над помилками).

Як розпочати користуватись ресурсом Classtime?

1. Зареєструватись на платформі: зайти на головну сторінку Classtime, натиснути “Вхід вчителя” та обрати “Реєстрація”. Після реєстрації завжди користуватись тим самим способом входу, що обрали при реєстрації (через Google / Facebook / Microsoft чи email+пароль).

2. Створити чи додати готову групу питань: зайти в бібліотеку, натиснути “Нова Група питань” та ввести назву, створити перше запитання (ввести саме питання, ввести додаткові деталі, якщо потрібні, обрати тип питання, ввести варіанти відповідей та обрати правильний).

3. Провести сесію на уроці чи дистанційно.

Для успішного використання в класі потрібен Інтернет, комп'ютер / ноутбук / планшет у вчителя та ноутбук / планшет / смартфон в учнів. Classtime пропонує такі варіанти : безкоштовний, преміум або ліцензії для шкіл. Для вчителів, які тільки розпочинають роботу з ресурсом пропонують безкоштовно преміум на 60 днів. На жаль, надалі користування цим варіантом є платним (від 99 грн. на місяць). Але функцій безкоштовного варіанту цілком достатньо для продуктивної роботи учителя та учнів.

Таким чином, платформа Classtime відкриває нові можливості взаємодії всіх учасників освітнього процесу та дозволяє:

- учителю не зациклюватись на нудній перевірці робіт, а розвиватись разом із учнями, шукати нове і цікаве для роботи і взаєморозвитку;
- учням не чекати день чи тиждень, доки учитель перевірить десятки робіт і повідомить результат, а практично миттєво отримати його;
- учневі і вчителю побачити і переосмислити помилки, провести роботу над ними.

Отже, Classtime - це прекрасна українська розробка, якою слід гордитися й інформацію про яку слід поширювати!

ЛІТЕРАТУРА

1. Classtime та «Інтелект України»: як платформа допомагає на всіх етапах навчального процесу в початковій школі. URL: <https://www.classtime.com/blog/itellekt-ukrayiny-yeak-platforma-dopomahaeye-na-vsih-etapah-navchannya-v-pochatckoviy-shkoli/> (дата звернення 31.07.2022)
2. Ваш шлях до успіху учнів URL: <https://www.classtime.com/uk/> (дата звернення 31.07.2022)
3. У чому різниця між Classtime та Google Classroom? URL: <https://www.classtime.com/compare/uk/classtime-vs-google-classroom-ua/> (дата звернення 31.07.2022)

Забіяка М.Р.

учитель початкових класів

Роменського ліцею №4 імені Героя України Тетяни Маркус

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Соціальні реформи у суспільстві України змінили головні цілі освітньої галузі. Дитина повинна пізнати шлях творчого пошуку, який привчає самостійно знаходити розв'язок, адже за словами І. Песталоцці: «Кожен пізнає лише те, що сам пробує зробити».

Особистісно-орієнтована освіта спростовує одномірний підхід до педагогічних явищ і процесів, а гуманізація всіх видів відношень всередині вітчизняної системи освіти стверджується як прерогатива у створенні інноваційного освітнього простору в країні, особливого роду комунікативного «поля можливостей». Таким унікальним «полем можливостей», а також ефективним інструментом інноваційних перетворень освіти можуть бути проектні технології.

В загальному розумінні в педагогіці метод проектів – це організація навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань. Використання проектів у навчанні – це технологія, яка передбачає застосування різних методів та форм організації навчального процесу.

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня, критичне мислення, сфера комунікації тощо.

Основні завдання:

– не лише передати учням суму тих чи інших знань, а навчити здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань;

– сприяти учневі у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо);

– розширити коло спілкування дітей, знайомство з іншими культурами, різними точками зору на одну проблему;

– прищепити учням уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати з різних точок зору, висувати різні гіпотези, вміти робити висновки.

Важливо також наголосити на критеріях успішності проектної діяльності, серед яких найважливішими є наступні:

- досягнення мети проекту;
- самодостатність, доцільність саме такої організації діяльності;
- наявність матеріальних результатів проекту, якість їх оформлення;
- активність, самостійність всіх учасників, усвідомлення ними важливості власної участі в обраному проекті;
- викладач виступає координатором проекту.

Етапи навчальних проектів

Навчальний проект – організаційна форма роботи, яка спрямована на засвоєння навчального матеріалу і складає частину стандартного предмета.

Важливо чітко планування етапів роботи і виконання проекту:

- 1) визначення теми, мотивація;
- 2) формулювання спільної мети діяльності;
- 3) планування підготовки до реалізації задуму;
- 4) розробка організаційного плану;
- 5) визначення основних інформаційних джерел;
- 6) виконання;
- 7) визначення форми захисту проекту;
- 8) оформлення матеріалів проекту та його результатів;
- 9) підбиття підсумків.

Слід зазначити, що саме наявність реального кінцевого результату роботи над проектом (модель, науково-дослідницька публікація, проект, інформаційний продукт, навіть художній твір) позитивно відрізняє метод проектів від інших освітніх технологій. При цьому кожен учасник проектної діяльності, незалежно від свого базового рівня та індивідуальних здібностей, вносить свій особистісний

вклад до створення кінцевого освітнього продукту, індивідуально планує свою участь в проєкті, створює свою особистісну освітню траєкторію.

Теми проєктів з математики у початковій школі:

- У світі дивовижних цифр;
- Весела таблиця множення;
- Час і календар;
- Цікаві математичні завдання;
- Магічні числа;
- Геометричні фігури в природі і багато іншого.

Отже, можна зазначити, що системне впровадження проєктної технології в школі призводить до того, що учні поступово опановують її не тільки як навчальну технологію, вміння самостійно вчитися, критично мислити, але також, як метод організації та планування своєї подальшої життєдіяльності. Тому, використання інформаційно-комп'ютерних технологій під час упровадження методу проєктів є методично доцільним, оскільки дозволяє використовувати мультимедійні бази даних, електронні бібліотеки, бази даних Інтернет-посилань, забезпечує швидкодію в одержанні, перетворенні та використанні інформації, полегшує процес моделювання й унаочнення, звільняє від рутинної роботи слугує внутрішній мотивації проєктної діяльності, яка за своїм змістом наближається до науково-дослідної та творчої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буджак Т. Метод проєктів як засіб формування інтелектуальних здібностей учнів //Хімія. Біологія. – 2000. - №10. – С.10.;
2. Лисенко С. Про проєкти //Відкритий урок. 2003. - №17. – С.17-18.;
3. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с. [148-162; 128-147];
4. Осмоловський А. Василенко Л. Від навчального проєкту до соціальної самореалізації особистості //Шлях освіти. – 2000. - №2. – С.34-37.;
5. Перспективні освітні технології: Наук. – метод. посібник. / за ред. Г.С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560с. (112-201).;
6. Проєктний метод навчання молодших школярів //Дайджест. – 2001. - №7-8. – С.57-58.;
7. Сисоєва С.О. Особистісно-орієнтовані педагогічні технології: метод проєктів //Неперервна професійна освіта: теорія і методика: Наук. – метод. журнал. – К., 2002. – Вип.1 (5). – 230с.;

8. Чобітько М. Педагогічне проектування в процесі особистісно орієнтованої професійної підготовки // Освіта і управління. – 2004. – Т.7. – №2. – С.121-126.

Кукуня А.М.

учитель початкових класів
Охтирської загальноосвітньої школи
I-III ступенів імені Б.Д.Антоненка-Давидовича

ЦИФРОВІ НАВИЧКИ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Науково-технічний прогрес, цифрова трансформація усіх сфер життєдіяльності сучасного суспільства зумовлюють необхідність модернізації освіти на засадах використання сучасних комп'ютерних технологій, інформаційних та цифрових сервісів. Компетентне використання нових онлайн-сервісів вимагає сформованості цифрової грамотності.

У 2018 році почала діяти оголошена Міністерством освіти і науки України реформа – Нова українська школа. Наказом МОН України запропоновано типову програму підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, що складається з дистанційного онлайн курсу на порталі Educational Era (<https://www.ed-era.com/>) та очних сесій, де підготовлені тренери допомагають закріпити отримані знання педагогів на практиці. З огляду на це важливим постає саме цифрова компетентність вчителів, які покликані самі навчатись онлайн та формувати цифрові компетентності своїх учнів. [2]

У типовій програмі описано 7 профілів базових компетентностей учителя початкових класів, які містять основні індивідуально-особистісні та професійно-діяльнісні якості, необхідні для успішного виконання стратегічної мети та завдань реформування початкової освіти. Серед них інформаційно-цифрова компетентність, що розглядається як здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства. [1, с.3]

У 2021 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року, що підкреслює особливу важливість цієї теми.

У сучасному Інтернет просторі є низка освітніх проектів, які сприяють задоволенню потреби педагогів щодо особистісного та професійного зростання у плані цифрової компетентності. Особливу популярність мають:

- Український громадський проект масових відкрити он-лайн курсів «Prometheus». Відеолекції кращих викладачів провідних університетів України, курси провідних університетів світу українською мовою, форум для обговорення, тести для перевірки та сертифікати за всі виконані завдання. Чимало курсів створені чи перекладені саме для освітян. <https://prometheus.org.ua/>
- Студія он-лайн освіти «Educational Era». Сайт з онлайн-курсами, підручниками та спецпроектами, також тут є «ЗНО платформа» – безплатний сервіс для самостійної підготовки майбутніх абітурієнтів. На EdEra є онлайн-книги з інтегрованими відео та тестами, блог з матеріалами про освітні тенденції, корисні прийоми та техніки навчання. <https://www.ed-era.com/>
- Освітній проект «На Урок». Сайт з вебінарами, конференціями, конкурсами та журналом для освітян, всеукраїнською олімпіадою, матеріалами для позакласної роботи та проведення уроків. За проходження курсів чи конкурсів учні та вчителі отримують свідоцтва і відзнаки. <https://naurok.com.ua/>
- Освітній проект «Всеосвіта». Сучасна платформа, яка допомагає вчителям професійно зростати та підвищувати педагогічну майстерність. Містить всі необхідні інструменти для організації дистанційного навчання, безкоштовна онлайн-бібліотека методичних матеріалів, розробки для розвитку й навчання учнів будь-якого віку. <https://vseosvita.ua>

Також існує й багато інших онлайн-сервісів з якими варто знайомитися сучасним педагогам. Використання мережевий освітніх ресурсів стимулює творчу активність школярів, підвищує рівень мотивації та якість освітнього процесу.

Необхідність володіння цифровою компетентністю вчителем є сьогодні особистісною, професійною потребою та викликом в умовах швидкого розвитку технологій. Важливим для сучасних освітніх реформ постає забезпечення цієї потреба через систему підвищення кваліфікації з урахуванням необхідності навчання впродовж життя. [3, с.53]

Технології ніколи не замінять вчителів. Але вчителі, які володіють технологіями замінять тих вчителів, які не володіють технологіями. Потрібно не боятися змінюватися відповідно до вимог сучасного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МОН про затвердження типової програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників

зкладами післядипломної педагогічної освіти / Сайт МОН
URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-organizaciyi-i-provedennya-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-zakladami-pislyadiplomnoyi-pedagogichnoyi-osviti>
(дата звернення:23.07.2022)

2. Онлайн-курс для вчителів початкової школи / Сайт студії онлайн-освіти Educational Era/ URL: <https://courses.edera.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about> (дата звернення:23.07.2022)
3. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: збірник тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. Семінару (Київ, 28 лютого 2018 р.) / за заг.ред. О.Е Коневщинської, О.В.Овчарук. – Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2018 – 61 с. 2.

Кулик В.А.

учитель математики та інформатики
Роменського ліцею №1 ім. П. І. Калнишевського

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ ДИНАМІЧНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ GEOGEBRA НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Події, які відбуваються у світі протягом останніх років дали поштовх для розвитку дистанційного навчання в Україні. Для якісної реалізації такого навчання сучасний вчитель використовує різноманітні інформаційно-комунікативні технології, зокрема платформи, сервіси, програмне забезпечення тощо. Дистанційне навчання являє собою складний процес: зі сторони вчителя потрібні великі зусилля, щоб створити відповідний контент та подати матеріал цікаво і доступно, а зі сторони учня – його засвоїти і вміти використовувати ці знання на практиці [3, с. 131].

Наразі вчителі мають широкий вибір ресурсів, щоб зацікавити учнів вивчати їхній предмет. Потрібно лише вибрати потрібний застосунок, який стане цінним помічником у навчанні. Існує велика кількість математичних комп'ютерних програм (Maple, Mathematica, Maxima, Sage, Geometer's Sketchpad, Cabri, Geonext тощо), які дозволяють швидко розв'язувати задачі різних розділів математики, починаючи від простих побудов до складних аналітичних розрахунків.

Завдяки вільному поширенню, постійному оновленню й універсальності відносно ОС все більшої популярності серед користувачів набуває динамічне геометричне середовище GeoGebra. Версія середовища GeoGebra 6.0 є однією з найновіших програм, які з'явилися на ринку динамічних середовищ. До неї додано стереометричні інструменти, які у ранніх версіях відсутні: у середовищі можна будувати прямі і площини, базові просторові фігури, динамічно змінювати ракурс зображення (ефект обертання), розробниками передбачено можливість правильного зображення видимих і невидимих елементів («розумні» ребра), імітацію освітлення.

Розробники системи динамічної математики GeoGebra докладають значних зусиль, щоб поліпшити програмний засіб та його можливості і для учнів, студентів і викладачів з усього світу, тому дана програма є досить легкою у використанні. За допомогою панелі інструментів створюються геометричні побудови на графічному полотні. Можна будувати точки, промені прямі, багатокутники, правильні багатокутники, об'ємні фігури, а також знаходити градусні міри кутів, площі фігур тощо. У той же час відповідні координати і рівняння, які описують створені об'єкти, генеруються в алгебраїчному поданні. Або ж навпаки можна безпосередньо ввести алгебраїчні дані, команди і функції в рядку введення з допомогою клавіатури, причому результати введення будуть миттєво виведені на екран в графічному вигляді.

Крім панелей Графічного Полотна та Алгебри є також панелі Електронної таблиці, Системи Комп'ютерної Алгебри (СКА) та додаткові Графічні поля (для 3Д, тощо). Ці панелі можуть бути показані або приховані за допомогою меню Вид. Зручним є те, що всі побудови можна виконати завчасно, а етапи продемонструвати на уроці покроково. Динамічні аплеті GeoGebra можна завантажувати безпосередньо на платформу матеріалів, офіційний хмарний сервіс та репозиторій пов'язаних з GeoGebra інтерактивних навчально-методичних ресурсів. Матеріали GeoGebra можна експортувати в різні формати, в тому числі в статичні зображення та в анімовані GIF. Векторні зображення SVG можна редагувати за допомогою сторонніх програм, наприклад Inkscape. Векторний формат EMF можна імпортувати безпосередньо в офісні додатки. Є опції експорту в системний буфер обміну, PNG, PDF, EPS. GeoGebra може також створити код, який можна використовувати в файлах LaTeX через опції експорту PSTricks, PGF/TikZ і Asymptote. Створений програмою файл з розширенням ".ggb". Це розширення визначає файли GeoGebra і вказує, що вони можуть бути відкриті тільки за допомогою програми GeoGebra [1].

Організація навчального процесу за допомогою мобільних застосунків є порівняно новим способом вивчення математики, що набуває широкої популярності, й закладає міцний фундамент для його впровадження в закладах загальної середньої освіти. Для смартфона GeoGebra має шість версій застосунків: «Графічний Калькулятор GeoGebra», «GeoGebra Геометрія», «GeoGebra СКА Калькулятор», «Науковий Калькулятор GeoGebra», «GeoGebra Класична» та «3D Графіка GeoGebra». Останній дозволяє створювати геометричні побудови в 3D, зберігати та ділитися своїми результатами. А ще завдяки доповненій реальності є можливість розміщувати математичні об'єкти на будь-якій поверхні та ходити навколо них, що розвиває просторову уяву та полегшує сприйняття навколишнього світу. Застосунок дозволяє створювати 3D-об'єкти, будувати перерізи та знаходити точки перетину [2].

Отже, для вчителя GeoGebra є сучасним засобом для викладання математики, яка сприяє підвищенню якості навчального процесу, формуванню пізнавального інтересу та створює позитивну мотивацію до навчання в учнів. А також є прекрасним інструментом для дистанційного навчання даючи можливість реалізовувати різні форми роботи та методичні підходи у процесі вивчення математики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Геометричні побудови в GeoGebra. URL.: http://geogebra-geometry.blogspot.com/p/blog-page_18.html
2. Серга О.М., Соля О.М. Використання мобільних технологій навчання математики в закладах загальної середньої освіти. URL.: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/pmovc/pmovc20/paper/viewFile/10493/8783>
3. Смагіна А. Електронні освітні ресурси для дистанційного вивчення планіметрії. *Науковий пошук молодих дослідників*. Житомир, 2021. №14. С. 131-134.

Литвин О.І.

консультант

КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРИСТРОЮ САМТΟΥЧН

Мета сучасної освіти – підготувати дітей до життя й професійної діяльності в новому, високорозвиненому інформаційному середовищі,

ефективному використанню його можливостей. Перетворення сучасної цивілізації в інформаційне суспільство актуалізує, перш за все, проблему формування інформаційної компетентності особистості, яка стає визначальним чинником ефективності її діяльності і повсякденного життя [2].

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій, швидке оновлення комп'ютерної техніки й гаджетів, запровадження дистанційного та змішаного навчання, розвиток навчальної мобільності є провідною ідеєю сучасного освітнього процесу.

Вивченню сутності поняття «інформаційна компетентність» на сучасному етапі присвячено дослідження багатьох учених, зокрема публікації Л. Благодир, В. Вембра, Л. Гаврилової, Р. Гуревич, Ю. Дорошенко, М. Жалдака, О. Кузьмінської, Ю. Машбиця, Н. Морзе, О. Овчарук, Є. Полата, І. Роберт, Я. Топольник, О. Трифонової, С. Спіріна, які присвячені трактуванню самого поняття та його складників. Аналіз перерахованих робіт показав, що під інформаційною компетентністю вчені розуміють інтеграцію теоретичних знань, практичних умінь у області інноваційних технологій, до складу яких входять уміння активної самостійної обробки інформації, прийняття принципово нових рішень в непередбачених ситуаціях з використанням технологічних засобів.

Державний стандарт базової середньої освіти, затверджений 30 вересня 2020 року, розглядає інформаційно-комунікаційну компетентність, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності [1]. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності передбачає формування не тільки технологічних навичок, а й здатності використовувати сучасні ІКТ для роботи з інформацією. Ця компетентність забезпечує навички роботи учнів/вихованців з інформацією, що міститься в навчальних предметах, освітніх галузях, а також у навколишньому світі.

Для розвитку цієї компетентності під час занять з вихованцями Роменської МАНУМ використовую інтерактивний пристрій CamTouch. Це новий технологічний спосіб підвищення зацікавленості дітей та засіб розвитку їх інформаційно-комунікаційної компетентності як однієї із життєвих компетентностей. Цей пристрій у простий та доступний спосіб дозволяє перетворити будь-яку поверхню на інтерактивну дошку, якою можна керувати за допомогою спеціальних

стилусів. CamTouch ідеально співпрацює з електронними ресурсами, такими як інтерактивні вправи: LearningApps, Wordwall, інтерактивні симуляції PHET, інтерактивні навчальні ігри: Kahoot, Quizziz, Quizlet, FunBrain, Socrative, інтерактивна Періодична система хімічних елементів Ptable, генератори ребусів, кросвордів, пазлів: rebus1.com, childdevelop (Розвиток дитини), IMGonline.com, інтерактивні робочі аркуші Wizer.me тощо. Але найбільше на заняттях мені подобається працювати, використовуючи пристрій CamTouch, з платформою Mozaik Education, а саме mozaWeb, що містить медіабібліотеку з тривимірними сценами, кілька сотень освітніх відео, картинок, аудіо, що дотичні до навчальних предметів. Цей ресурс має найрізноманітніші інтерактивні навчальні інструменти, які допомагають педагогам та учням/вихованцям під час офлайн та онлайн навчання. Також ця платформа є незамінною під час проведення STEAM-уроків та виконання STEAM-проектів. Відео з власного досвіду роботи щодо використання пристрою CamTouch на заняттях секції Роменської МАНУМ можна переглянути на YouTube-каналі за посиланням <https://youtu.be/bQfpF9ZljtQ>.

Отже, формування інформаційно-комунікаційної компетентності передусім передбачає формування загального мислення та здатності до вирішення проблем. Це вміння спостерігати та робити логічні висновки, аналізувати ситуації з різних точок зору, а також постійно працювати самостійно над вдосконаленням своїх навичок. Такі інтерактивні пристрої як CamTouch мають багато переваг, основними серед яких є портативність, відповідність вимогам сучасної освіти, зручність у використанні, розширені можливості щодо формування інформаційної компетентності учнів/вихованців. А саме ця компетентність дозволяє людині бути успішною в сучасному інформаційному суспільстві, приймати усвідомлені рішення на основі критично осмисленої інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
2. Комп'ютерні мережі та телекомунікації / О.В. Гринчак, О.Х. Давлетханова, О.М. Коваленко, Б.М. Марін. – Умань : УДАУ, 2005. – 230 с.
3. Петухова Л.Є. «Інформатична компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема», Комп'ютер у школі та сім'ї, №6, 2008.

4. Потапюк Л.М., Потапюк І.П. Інформаційно-цифрова компетентність як чинник забезпечення реформування освіти в Україні. URL: https://rep.polessu.by/bitstream/123456789/14784/1/125Potapiuk%20L.M_Potapiuk%20%D0%86.P_%D0%86nformats%D1%96ino-tsifrova%20kompetentn%D1%96st%27.pdf

Литвиненко О.М.

Учитель біології

КЗ «Роменський ліцей №4 Роменської міської ради
Сумської області ім.Героя України Тетяни Маркус»

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Освіта, яка навчає жити успішно в сучасний час, має неоціненну цінність. У Концепції розвитку нової української школи однією із основних ключових умов, є включення шкільного покоління у глобальний інформаційний простір завдяки розвитку цифрової компетентності [1].

Інтеграція цифрових інструментів на уроках – це теперішній виклик, який означає, що уроки мають бути розроблені таким способом, аби учні могли користуватися усіма можливостями цифрових ресурсів у навчальній діяльності та при цьому розвивати у собі творчість й навички вирішення широкого спектру проблем [2].

Актуальність – проблема використання цифрових технологій у професійній підготовці. Проблема дослідження полягає у якості засвоєння учнями навчального матеріалу й підвищення інтересу до уроків біології. Об'єктом дослідження є цифрові технології. Предметом дослідження є цифрові ресурси, а також їх використання в освітньому процесі.

Мета дослідження полягає у використанні потенціалу цифрових технологій для підвищення ефективності, а також якості навчального процесу на уроках біології.

Завдання:

1. Провести загальний огляд цифрових ресурсів щодо вивчення біології.
2. Оцінити практичний досвід використання цифрових технологій на уроках біології.

У своїй навчальній діяльності застосовую технології, використовуючи такі цифрові ресурси як: додатки Google; програмне забезпечення Microsoft (Sway та Skype); хмарні сервіси (карти розуму, програмні

сервіси для створення вікторин, інтерактивні віртуальні стіни, хмаринки слів тощо).

За допомогою цифрових технологій на уроках біології вирішуються наступні завдання:

- презентація нового навчального матеріалу (відеоролики та слайди);
- повторення та закріплення пройденого (Realttimeboard, Padlet);
- проміжний та підсумковий контроль засвоєних знань (Kahoot, Quizziz);
- допомога учням в підготовці до здачі державної атестації (Безкоштовні онлайн-курси «Автостопом по біології», Eduget - інноваційний онлайн-проект із підготовки учнів до державної атестації; Освітній портал "Академія", "Біологія: Рослини, Гриби і Лишайники").

Переважно вчителі використовують презентації та відеоролики із YouTube. З метою швидкого пошуку матеріалів можливо користуватися наступними сайтами:

- Цікава наука - один із найпопулярніших наукових каналів.
- Документальні фільми на каналі Explore Documentaru Films

Під час пояснення нового матеріалу можливе використання віртуальної лабораторії VirtuLab, «віртуальний анатомічний атлас Healthline», Zygote body, які дозволяють опанувати будову тіла людини у різних масштабах та деталях. Є змога демонструвати досліди VirtuLab під час пояснення матеріалу додатково до лекційного матеріалу (вивчення головного мозку різних тварин, будова членистоногих тварин, дія ферментів слини на крохмаль).

Під час закріплення вивченого матеріалу або при проведенні практичних і лабораторних робіт, віртуальна лабораторія дає змогу користуватись інтерактивними бібліотеками Vewiley.com та Cellsalive.com.

Задля контролю та оцінки знань учнів досить корисно користуватись проектною діяльністю. Для її організації можливо запропонувати дітям цифрові ресурси: додатки Google (Спадковість і мінливість), віртуальні онлайн дошки (Будова квітки), ментальні карти ("Мікроскопічна будова кореня"), Sway ("Рециклінг – напрямок удосконалення та оптимізації процесів утилізації, переробки побутових відходів") тощо.

Під час вивчення курсу «Ботаніка» в 6 класі пропоную дітям встановити на гаджетах мобільний додаток Trees PRO HD. Бувало із вами ситуація, коли ви заходили у ліс або парк, та бачили гарне дерево, проте не були певними у тому, яке це саме дерево? Можливо,

на дереві були плоди та вам було цікаво, чи вони їстівні? Додаток Trees PRO HD (iOS) надасть вичерпні відповіді на безліч запитань.

Контрольні роботи доцільно готувати в Google Формах. Це достатньо зручний хмарний сервіс, який дозволяє створювати тести різноманітних видів (декілька варіантів відповідей або коротка відповідь, шкала, вибір дати, часу, вибрати зі списку). Діти працюють із формами на своїх мобільних пристроях, заходячи на форму за посиланням.

Під час підготовки творчих завдань можлива робота із додатками LearningApps, а також створення хмаринки слів в хмарних сервісах Tagil, WordArt, Wordle.

У своїй діяльності використовую Google-сервіси задля підготовки матеріалів та завдань, а також задля організації колективної роботи під час уроків. Сервіси Google дають змогу взаємодіяти індивідуально та групами. Для роботи із додатками Google кожному учневі треба зареєструватися в Google, аби мати свій акаунт.

Хмарні сервіси, які полегшують роботу вчителю:

- Sway – програма, за допомогою якої можилво легко створювати інтерактивні звіти, презентації та доповіді.
- Learningapps.org - це платформа, на якій можилво створювати інтерактивні навчальні посібники (вікторини, вправи та пазли).

На уроках біології користуюсь сервісом Padlet. Завдання для учнів можуть носити різноманітний характер: підібрати матеріал (текст, відео) для віртуальної екскурсії (Урок «Пристаєсованість рослин та тварин до спільного життя»).

Використання освітніх "цифрових" технологій на сьогодні є одним із найважливіших та стійких трендів розвитку освітнього процесу в світі. Це інтенсифікує інформаційну передачу, розширює ілюстративний матеріал, та організовує пошукову діяльність дітей, посилює емоційний фон навчального процесу, створює мотивацію в учнів.

Таким чином, робимо висновок, що цифрові технології сприяють утворенню інноваційного цифрового середовища, посилюють комунікативні зв'язки усіх учасників навчального процесу, створюючи підґрунтя для співпраці, самореалізації, рефлексії тощо. Процес освітньої взаємодії із використанням цифрових технологій починає бути дедалі гнучкішим, більш персоналізованим та доступним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Елькін О. EdCamp Ukraine: Революція в освіті відбувається на шкільних уроках. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.imena.ua/blog/edcamp-ukraine-talks>. – Назва з екрану.

2. Цифрові технології йдуть в українську школу. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://uainfo.org/blognews/1536453223-tsifrovi-tehnologiyi-nastupayut-na-ukrayinsku-shkolu.html>. – Назва з екрану.
3. МІНОСВІТИ та GOOGLE співпрацюватимуть в сфері цифрових технологій. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://prm.ua/minosviti-ta-google-spivpratsyuvatimut-u-sferi-tsifrovih-tehnologiy-v-osviti/> - Назва з екрану.
4. 10 онлайн-ресурсів, які знадобляться на уроках. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/10-onlajn-resursiv-shho-znadoblyatsya-na-urokah/>– Назва з екрану.

Неділько С.В.
вчитель історії
Роменської ЗОШ І-ІІ ступенів №6

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE СЕРВІСІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Цифрові компетентності – це базова річ, без якої неможливо уявити ефективну роботу сучасного вчителя. В умовах періодичних локдаунів і карантинів саме цифрові технології дають змогу не зупиняти навчання, а безпечно продовжувати його в дистанційному або змішаному форматі. Тому сьогодні цифрова грамотність для вчителя стає пріоритетом.

Ба більше, у 2021 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року, що підкреслює особливу важливість цієї теми.

Зрештою, є Європейська рамка цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu). Це не тільки технічні навички, але й опис того, як цифрові технології можна використовувати для освіти та навчання.

Документ описує 22 компетентності, що згруповані в шести сферах цифрової компетентності вчителів:

1. **Професійне залучення** – використовувати цифрові технології для спілкування, співпраці та професійного розвитку.
2. **Цифрові ресурси** – шукати, створювати та обмінюватися цифровими ресурсами.
3. **Викладання й навчання** – управляти та організовувати робочий і навчальний процес за допомогою цифрових технологій.

4. **Оцінювання** – використовувати цифрові технології та стратегії для оцінювання учнів.
5. **Розширення можливостей учнів** – використовувати цифрові технології для підвищення інклюзивності та активного залучення учнів до навчання.
6. **Сприяння цифровій компетентності учнів** – дати їм можливість використовувати цифрові технології для спілкування, створення контенту, розвитку та розв’язання проблем.

Проте недостатньо просто щось знати, важливо використовувати ці компетентності на практиці[1].

Як ефективніше організувати заходи, зберігати та створювати файли, автоматично оцінювати завдання учнів та результативно організувати роботи в групах? Для цього є безкоштовні онлайн-інструменти компанії Google: Google Клас, Google Meet, Google Календар, Google Диск, Google Документи, Google Таблиці, Google Форми, Google Презентації, Google Keep, Google Сайти, Google Jamboard, Доповнення до об'єктів Google Діску, Google Chrome, ОС Chrome, Google Довідка, Google Центр безпеки, можливості Google Workspace for Education, матеріали навчальної платформи Skillshop. А зараз я коротко розповім про них.

Наша школа, Роменська ЗОШ №6, обрала одним із основних онлайн інструментів для проведення уроків, виховних годин, батьківських зборів та нарад додаток Google Meet. Відохостинг YouTube це бездонне сховище цінної та цікавої інформації, яку можна показувати, копіювати та пересилати. В YouTube знаходяться відео-уроки майже з усіх предметів та тем.

Одним з найцінніших сервісів для вчителя є Google Classroom. Google Classroom (укр. Google Клас) — безкоштовний вебсервіс, створений Google для навчальних закладів з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом. Основна мета сервісу — прискорити процес поширення файлів між педагогами та здобувачами освіти. Google Classroom об'єднує в собі: Google Drive для створення і обміну завданнями, Google Docs, Sheets and Slides для їх написання, Gmail для спілкування, Google Calendar для розкладу та інші вебсервіси. Здобувачі освіти можуть бути запрошені до класу через приватний код, чи автоматично імпортуватися зі шкільного сайту. Кожен клас створює окрему папку на Google диску відповідного користувача Google Drive, куди подається робота, котру оцінює викладач. Мобільні додатки, доступні на iOS і Android, дозволяють користувачам робити фото та прикріпляти їх

до завдань, ділитися файлами з інших додатків та мати офлайнний доступ до інформації. Педагог може відстежувати прогрес кожного здобувача освіти, а після оцінки його роботи, повернути її, супроводжуючи коментарями[3].

Google Календар – безкоштовна відкрита інтерактивна служба "Календар". За допомогою календаря Google простіше відстежити всі важливі життєві події – дні народження, збори, спортивні заходи, уроки – усе в одному місці. За допомогою календаря Google можна легко призначати заходи й розсилати запрошення, надавати до них доступ друзям і родичам (чи зберігати тільки для особистого використання), а також знаходити заходи, що цікавлять Вас, у Інтернеті. Календар Google допомагає упорядкувати справи.

Календар уміє відправляти нагадування про події через e-mail і SMS[2],[3]. Робота здійснюється у вікні браузера через веб-інтерфейс, дані зберігаються на централізованому сервері Google, тому одержати доступ до розкладу можна з будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету (при цьому дані захищені паролем). Паралельно можна створювати кілька календарів, а також автоматично помічати офіційні свята. Одна з ключових переваг – можливість спільного використання календаря. Його можна зробити видимим для обраних користувачів, що дозволяє планувати спільні зустрічі[3].

В роботі вчителя велику роль відіграє вміння створювати презентації для підвищення засвоєння інформації. З цією метою було створено сервіс Google Презентації. Google Презентації (англ. Google Slides) — презентаційна програма, що входить до складу безкоштовного вебпрограмного офісного пакету, пропонуваного компанією Google у межах служби Google Drive. Послуга також включає в себе Google Документи і Google Таблиці, текстовий процесор і електронну таблицю відповідно. Google Слайди доступні як вебдодаток, мобільний додаток для Android, iOS, Windows, BlackBerry, а також як настільний додаток у ChromeOS від Google. Додаток сумісний з форматами файлів Microsoft PowerPoint.[4]

Презентації дозволяють користувачам створювати та редагувати презентації в Інтернеті під час співпраці з іншими користувачами в режимі реального часу. Правки відслідковуються користувачем з історією редагування, яка відстежує зміни в презентації. [5]

А зберегти всю інформацію ми можемо на Google Диск. Диск Google (англ. Google Drive) — сховище даних, яке належить компанії Google Inc., що дозволяє користувачам зберігати свої дані на серверах у хмарі і ділитися ними з іншими користувачами в Інтернеті. Google

Drive включає Google Документи, Таблиці та Презентації, офісний пакет, який дозволяє спільно редагувати документи, електронні таблиці, презентації, малюнки, форми, і багато іншого. Станом на жовтень 2014 року мав 240 мільйонів щомісячно активних користувачів [6].

На сьогодні створено багато можливостей для підвищення цифрової компетентності вчителя та полегшення його роботи. Існують державні програми, а також низка освітніх ресурсів, які допомагають вчителям легко опанувати комп'ютерні технології.

Зокрема на професійних сайтах кожен вчитель може переглянути вебінари про сучасні технології. Пройти марафони та курси, що допоможуть навчитися легко та продуктивно використовувати сучасні інтернет-ресурси. Також можна користуватись найбільшою в Україні бібліотекою методичних матеріалів, де розміщені плани уроків, навчальні проєкти, тести, інтелектуальні та дидактичні ігри, презентації, методично-навчальні посібники, вебквести, сценарії свят та будь-які інші матеріали. У бібліотеки інтернет-сервісів можна завантажувати й свої напрацювання, ділитися досвідом з колегами.

Світ не стоїть на місці, розвиваються технології, й необхідно їх опановувати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Як учителям підвищити цифрові компетентності. URL: <https://nus.org.ua/view/yak-uchytelyam-pidvyshhyty-tsyfrovi-kompetentnosti>
2. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/serial-iz-tsyfrovoi-hramotnosti-dlia-vchyteliv/seria-2-serial-iz-tsyfrovoi-hramotnosti-dlia-vchyteliv>
3. Вільна енциклопедія Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_Classroom
4. Про сервіси Google. URL: <https://sites.google.com/site/edugservis/google-calendar>
5. Вільна енциклопедія Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97#cite_note-2
6. Вільна енциклопедія Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97#cite_note-3
7. Вільна енциклопедія Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_Drive

Нестеренко О.І.

учитель музичного мистецтва (I категорії)

Вільшанського ЗЗСО I-III ступенів

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Проводити уроки віддалено, не бачити учнів, не мати можливостей пояснити особисто й допомогти в момент виникнення проблеми – ще кілька місяців тому вчителі не могли й уявити таких ситуацій у своїй роботі, але пандемія внесла несподівані корективи та змусила всіх педагогів терміново опановувати цифрові інструменти й нові педагогічні підходи та методики.

Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу: вчителів, учнів і батьків. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати учнів, давати раду технічним проблемам виявилось зовсім не просто. Але Україна не виняток – жодна держава, жодна освітня система у світі не була готова до цього.

Дистанційна форма навчання передбачає доступ до мережі Інтернет, технічне забезпечення в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що вчителі володіють технологіями дистанційного навчання, цифровою компетентністю.

Цифрова компетентність — це впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства.

Включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку та вирішення проблем. Цифрова компетентність передбачає вміння використовувати цифрові технології для підтримки творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних або комерційних цілей. Навички включають можливість використання, доступу, фільтрування, оцінки, створення, програмування та обміну цифровим змістом. Важливими є вміння захищати інформацію, зміст, особисті дані, а також ефективно взаємодіяти з програмним забезпеченням, пристроями. Розвиток цифрових навичок сприяє економічному зростанню та конкурентоспроможності держави, а сталий розвиток і соціальна згуртованість суттєво залежать від рівня компетентностей всього населення – його знань, навичок, установок і цінностей. Наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій

в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти, має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи. Запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, таким чином, формуючи в учня важливі для нашого сьогодення технологічні, цифрові компетентності.[1,С.8]

Мета статті: визначити умови формування цифрової компетентності вчителя музичного мистецтва та їх застосування у навчальному процесі.

Важливість інформаційно-цифрової компетентності окреслено в Концепції нової української школи. Вона передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна та медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навичку безпеки в мережі Інтернет та кібербезпеці, розуміння етики роботи з інформацією.[1, С.11]

ІКТ компетентності вчителів шкіл свої наукові розвідки присвятили Н. Морзе, Л. Чернікова, О. Захар, А. Веліховська, С. Пойда та інші. Більшість статей присвячено формуванню ІКТ компетентності в умовах формальної післядипломної педагогічної освіти.

Важливо проаналізувати ефективність технологій, використаних під час дистанційного навчання на карантині та під час дії військового стану в країні. Для цього потрібно визначити практики та технології, які підтвердили свою цінність, і застосовувати їх надалі. Наприклад, технології організації інтерактивних опитувань чудово працюють на очних уроках, цифрові творчі завдання можуть використовуватись для проєктних підходів, а практика формувального оцінювання має стати звичною, незалежно від форми організації освітнього процесу.

Найбільш імовірно, що форма змішаного навчання буде застосовуватись і надалі, тож закладам освіти варто докладно дослідити можливі технологічні рішення для забезпечення безперервного навчального процесу, організувати курси підвищення кваліфікації для вчителів, запропонувати окремі заняття для учнів та батьків. Для забезпечення дистанційного навчання учнів вчитель може створювати власні веб-ресурси або використовувати інші веб-ресурси на свій вибір.

XXI століття – це час інформаційних технологій. Використання інформаційних технологій в освітньому процесі дає вчителю великі можливості під час проведення уроку, робить урок більш цікавим,

незабутнім, наочним, дозволяє по-новому використовувати текстову, звукову й відео-інформаційну частину, збагачує методичні можливості уроку музики, надають йому сучасний рівень.

Професія вчителя музичного мистецтва – професія, що об'єднує всіх, наповнює радісними емоціями кожен день, збагачує враженнями про навколишній світ, спонукає мислити, творити, пізнавати красу мистецтва та його можливість впливу на людину. Саме він, вчитель музичного мистецтва, презентує художньо-естетичне обличчя школи, відкриває шляхи до спілкування з музикою найменшим її шанувальникам, вчить розуміти музичну мову, а через неї і увесь світ.

Професія педагога-музиканта покликана запалювати зірки таланту і патріотизму у кожній дитині, пробуджувати прагнення до творчості, прояву особистісних якостей та їх реалізації. Тому система освіти сьогодення вимагає і мотивує вчителя музичного мистецтва опанувати нові цифрові технології та використовувати їх у своїй роботі з школярами. Платформа Google та її додатки стали добрими помічниками в освітньому процесі.

Платформа Google Classroom — це сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео, текстову та графічну інформацію. Учитель має змогу проводити тестування, контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання, коментувати й організувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу.

LearningApps.org - це сервіс, який призначений для створення інтерактивних навчально-методичних вправ по різних предметах. Тематика різноманітна: від роботи з картами до розв'язування кросвордів і створення карт знань, виконання тестових завдань у формі різноманітних телевізійних шоу, таких як «Перший мільйон», складання пазлів. Мета вчителя завжди одна – зробити навчання якіснішим, цікавим, доступним для дітей. Широкі можливості для цього дає LearningApps.org. Основна ідея інтерактивних завдань полягає в тому, що учні можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню пізнавального інтересу учнів. Конструктор LearningApps.Org призначений для розробки, зберігання та використання інтерактивних завдань з різних предметів. Тут можна створювати вправи для використання з інтерактивною дошкою. Padlet.com — це віртуальна дошка, на якій можна розміщувати окремі плитки-дописи з текстовою інформацією, гіперпосиланнями, зображеннями, прикріплювати файли, аудіо, відеозаписи. Можна ввімкнути

режим коментування, у якому учні зможуть навіть додавати виконані роботи. [6, С.23]

В умовах, що склалися в суспільстві, вчителю потрібно оволодіти основними формами онлайн-комунікації: конференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування. Соціальні мережі, служби обміну миттєвими повідомленнями та мобільні застосунки на кшталт Viber дозволяють створювати закриті групи, спільноти, чати, вести обговорення тем, завдань, проблем, інформації. Відео-конференції можна проводити також за допомогою Microsoft Teams, Google Meet, Skype, Zoom.

Крім платформ, які направлені на здійснення дистанційної освіти, вчитель музичного мистецтва використовує безліч програм для зміни темпу та тональності мелодій, видалення бек-вокалу у мінусовій фонограмі, програми для написання нот, створення відео-кліпів, відео-презентацій, відео-караоке для вивчення пісенного репертуару, опановує програми Adobe Audition, яка дозволяє відеоролик перетворити на аудіо-файл, Time Factory, Finale, Music Making MS Word та багато інших.

Оволодіння різних комп'ютерних програм та освітніх платформ і є засобом формування цифрової компетентності вчителя музичного мистецтва, тому хотілося б, щоб досвід, набутий за умов екстремного переходу до умов дистанційного навчання, був використаний не лише для розвитку цифрових компетентностей учнів та вчителів, але й для рефлексії щодо особливостей цифрової педагогіки, яка ставатиме дедалі важливішою частиною освітнього ландшафту надалі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В.Ю., Овчарук О.В. Оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та педагогів в умовах євроінтеграційних процесів в освіті: посібник. Київ. Педагогічна думка, 2017. 160 с.
2. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Макаренко О., Шиян Р. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Гуржій А.М., Овчарук О.В. Дискусійні аспекти інформаційно-комунікаційної компетентності: міжнародні підходи та українські перспективи. Інформаційні технології в освіті. 2013. №15. С. 38-43.

4. Морзе Н.В., Воротникова І.П. Модель ІКТ компетентності вчителів. ScienceRice: Pedagogical Education. 2016. №10 (6). С. 4-9.
5. Овчарук О.В. Рамка цифрової компетентності для громадян: європейська стратегія визначення рівня компетентності в галузі цифрових технологій. Педагогіка і психологія. Вісник національної академії педагогічних наук України. 2018. №1(98). С. 31-38.
6. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. 2020.

Плужник Ю.В.

учитель зарубіжної літератури

Роменської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №5

Роменської міської ради Сумської області

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Умови сьогодення вимагають від педагога мобільності, універсальності, креативності, гнучкості, бажання змінюватися. Життя кидає нам виклик і чекає від нас адекватної реакції на нього. Традиційний учитель втратив свою значущість і мусить щодня вчитися новому, щоб бути в тренді, бути цікавим учневі, володіти не гірше сучасних дітей цифровими технологіями, захоплюватися самому і захоплювати школярів своїм предметом. Сучасне покоління не здивуєш класичними методами. Щоб урок був цікавим і дієвим, ми повинні створити атмосферу захвату, динамічності, інтерактивності, тощо. А якщо йдеться про онлайн урок, то тим паче.

Підготовка до уроку зарубіжної літератури в умовах дистанційного навчання потребує в рази більше часу ніж до традиційного уроку. Учитель не тільки повинен перечитати літературний твір, знайти цікаву інформацію про автора, розробити питання для літературного диктанту. Щоб захопити дітей книгою, пробудити інтерес до читання, потрібно кожен урок їх чимось дивувати. І тут на допомогу вчителю приходять різноманітні цифрові застосунки, які й допоможуть презентувати матеріал, провести підсумкове оцінювання, організувати групову роботу, тощо. **Цифрова освіта** – це освіта та навчання за участю комп'ютерів. Педагог змушений працювати в принципово новому цифровому середовищі. Істотно при цьому змінюються професія вчителя, структура, зміст і якість всієї освіти,

взаємодія з учнями, іншими вчителями, адміністрацією, батьками. Неможливо відчувати себе комфортно в професії, відчуваючи страх власної некомпетентності в ключових професійних питаннях. [1]

Зупинюся на декількох сервісах, які постійно використовую у своїй роботі. Якщо мова йде про організацію навчального процесу, то це Google клас. Це безкоштовний вебсервіс, створений Google з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань. Зручна онлайн платформа, якою користується навчальний заклад для організації дистанційної форми навчання. Викладачі мають змогу публікувати завдання, організовувати відеозустрічі, створювати презентації, тестування, оцінювати та коментувати роботи учнів, архівувати матеріал, планувати на майбутнє та багато іншого. Не потрібно додаткових програм та завантажень, бо цей додаток уже є в налаштуваннях гаджета. Важливо, що Google класом зручно користуватися і з мобільного пристрою, що дає змогу приєднуватися до уроку з будь-якого місця за наявності інтернету.

Одним із лайфхаків сучасного уроку літератури під час дистанційного навчання є візуалізація матеріалу. Найцікавіша розповідь вчителя з монітору ноутбука зможе втримати увагу дитини максимум 5 хвилин. Тому до кожної зустрічі онлайн готую презентацію. У цьому мені допомагає платформа Canva. Вона дозволяє створювати графіки, презентації, афіші, комікси, інтелект-карти та інший візуальний контент. Сервіс пропонує великий асортимент зображень, шаблонів, шрифтів, ілюстрацій. Він є безкоштовним і потребує тільки реєстрації за обліковим записом. Цікаво, що створену презентацію можна перетворити на відео, озвучити, імпортувати у Google клас, надати доступ учням та організувати цікаву групову роботу. А ще Canva має інтерактивні шаблони, які значно розширюють можливості підготовки до уроків.[2]

Ще одним із елементів візуалізації на уроках зарубіжної літератури є віртуальна екскурсія. Її можна здійснити до музею автора, творчість якого вивчається, чи до країни, літературу якої ми будемо розглядати на наступних уроках. Зрозуміло, що відвідати Лувр, Версаль чи Акрополь ми не маємо фізичної можливості. А от віртуально - залюбки. Такий елемент уроку сприймається учнями з цікавістю, допомагає вчителю урізноманітнити сприйняття навчального матеріалу, активізує їх до пізнання нового.

Значну увагу приділяю зворотньому зв'язку з дітьми. Для цього використовую у своїй роботі ряд застосунків: Google Chat, віртуальні дошки (Jamboard, Lino, Padlet), Classtime, Wordwall. Google Chat – це комунікаційний сервіс, розроблений Google. Він забезпечує прями

повідомлення, групові розмови та простори, які дозволяють користувачам створювати та призначати завдання, ділитися файлами в центральному місці на додаток до спілкування в чаті, обмінюватися завданнями, інформацією.[3]

Безперечним помічником учителя на уроці є дошка. А під час онлайн уроку ми використовуємо віртуальну дошку. Jamboard – це безкоштовний інтерактивний сервіс від Google, покликаний допомогти без проблем передати власні ідеї, працювати та допрацювати цікаві креативні рішення спільними зусиллями. Базується цей девайс на хмарних технологіях, тож користуватися ним можна з будь-яких гаджетів. І все в режимі реального часу. Багато в чому сервіс схожий на звичайну білу дошку для малювання маркерами. На відміну від звичайної дошки, Jamboard не має обмежень за розміром вільного місця і кількістю учасників, які можуть одночасно малювати на ній. До того ж усе, що намальовано на онлайн-дошці, можна зберегти на Google Drive: матеріали записані на Google Jamboard, нікуди не зникнуть із часом.[4] На платформи Lino і Padlet необхідно зареєструватися. Але чим більше застосунків використовує вчитель, тим цікавіший він для учнів.

Для ефективної підготовки майбутніх дистанційних уроків ось уже два роки використовую цікаві сервіси Wordwall та Classtime. За допомогою Wordwall створюю інтерактивні вправи на закріплення вивченого під час уроку матеріалу, готую домашні завдання, вікторини. А от тестові завдання для перевірки та контрольні роботи створюю у Classtime. Це ідеальні помічники вчителя на уроці, які допомагають залучити кожного учня та отримати миттєву візуалізацію прогресу усього класу. Необхідно зареєструватися на платформах. Ви можете скористатися бібліотекою напрацювань інших педагогів, або ж створити власну і поділитися з іншими.

Сучасний учитель повинен іти в ногу з цифровими технологіями, вчитися щодня новому, органічно використовувати нове у своїй повсякденній роботі з учнями. Серед великої кількості запропонованих в інтернеті цифрових платформ кожен із нас може обрати для себе декілька, оволодіти ними майстерно і запропонувати співпрацювати дітям. Саме це і забезпечить цікаву та плідну роботу під час дистанційного навчання. Успіху нам, колеги!

ЛІТЕРАТУРА

1. Анна Марія Богосвятська «5 головних навичок «цифрового» вчителя». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://bogosvyatska.com/2021/04/29/5>

2. Матеріал з Вікіпедії.
3. Матеріал з Вікіпедії.
4. «Таємниці роботи з інтерактивною дошкою Jamboard». Журнал «На урок». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/taemnici-roboti-z-interaktivnoyu-doshkoyu-jamboard>.

Хрокало Г.А.

Консультант КУ «Центр професійного
Розвитку педагогічних працівників»
Роменської міської ради Сумської області

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ARDUINO ЯК ТЕХНІЧНОГО ЗАСОБУ НАВЧАННЯ

Сучасні здобувачі освіти можуть сприймати інформацію з великої кількості джерел, але одним із головних джерел інформації в точних та природничих науках є експеримент та дослід. Для проведення демонстраційних дослідів і лабораторних робіт з фізики, хімії та інших навчальних предметів існує велика кількість приладів та пристроїв. Але, як показує практика, в навчальних закладах вони або застарілі, або немає можливості придбати нові. Тому багато вчителів використовують практику створення саморобного обладнання. М.В. Слащова у методичному посібнику «Використання саморобних приладів у процесі викладання фізики» порушує питання виготовлення обладнання для експериментів своїми руками та спільно з учнями. При цьому відразу вирішується дві задачі: наповнення кабінету фізики обладнанням і підвищення в учнів зацікавленості до вивчення фізики. Автор вказує: «Виготовлення приладів власноруч приносить учням задоволення й радість успіху, підвищує інтерес до предмета фізики. Тому наявність саморобних приладів у фізичному кабінеті є своєрідним критерієм працездатності вчителя та його учнів». [1, с.7]

З іншої сторони при залученні учнів старших класів до створення обладнання можна застосовувати їх знання та навички з інформатики (особливо програмування). Наприклад, при розробці використовувати програмне забезпечення для проектування та електронні платформи Arduino, Raspberry Pi та інші. Актуальність використання таких платформ висвітлено в багатьох статтях та працях як науковців, так і вчителів практиків. Зокрема Стефанюк Я.О. та Федчишин О.М. у своїх тезах вказують: «Використання Arduino у навчально-

виховному процесі розкриває нові можливості для учнів, а саме реалізацію проектно-дослідницької діяльності в освітньому процесі, розвиток творчих здібностей учнів, індивідуалізацію навчальної діяльності». [2, с. 34-38]

Із власного практичного досвіду можу запропонувати такі підходи використання плати Arduino та периферії до неї:

- інформатика (вивчення логічних операцій AND, OR, NOT, XOR – застосовуємо Arduino, рідкокристалічний дисплей, світлодіоди різних кольорів, та мікросхеми з логікою типу SN74xx або аналоги K155Lxx);
- фізика (вивчення тем «Теплота», «Основи МКТ» - застосовуємо Arduino, рідкокристалічний дисплей, світлодіоди різних кольорів, барометр BMP-180, термометр-гігрометр DHT11);
- фізика (вивчення тем «Акустика», «Оптика» - застосовуємо Arduino, рідкокристалічний дисплей, світлодіоди різних кольорів, датчик кольору TCS3200, датчик звуку, модуль ультразвукового вимірювання відстаней US-100 або HC-SR04);
- хімія, природничі науки (застосовуємо Arduino, рідкокристалічний дисплей, світлодіоди різних кольорів, датчик газу MQ-2 пропан, датчик газу MQ-4 метан, датчик газу MQ-8 водень, датчик вологості ґрунту, датчик дощу)

Звичайно, є зворотна сторона у вказаних вище підходах, а саме: вчителю потрібно мати навички програмування (цього навчають у ЗВО, а вчителі старшого покоління мають займатися саморозвитком), фінансові затрати (на момент написання тез вартість комплекту коливається від 1000 до 3000 грн.), наявність дітей у навчальному закладі (причини відсутності – пандемія, війна).

На мою думку, створення та використання технічних засобів навчання на основі електроніки розвиватиме в учнів навички основ технічного конструювання, розширюватиме кругозір, збільшуватиме бажання отримувати нові знання. Учитель самостійно може створювати таке обладнання, яке допоможе йому не просто передати знання учням, а розвинути їх компетенції, які будуть життєвою необхідністю в подальшому дорослому житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Слащова М.В. Використання саморобних приладів у процесі викладання фізики. Методичний посібник. Миколаїв.: ВО Миколаївської РДА, 2019. 100с.

2. Стефанюк Я.О. Федчишин О.М. Використання платформи arduino у навчальній діяльності учнів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи.: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. інтернетконф., м. Тернопіль, 30 квітня, 2020р. Тернопіль, 2020. С. 34-38.

Черкаська М.В.

Учитель математики і інформатики
Роменської загальноосвітньої школи I-III ступенів №7

ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНОГО ОБЛАДНАННЯ ТА ПРИСТРОЇВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Цифрові навички сучасного педагога стосуються не тільки створення та зберігання файлів, результативного автоматичного оцінювання у тестовій формі, а й організації та вирішенні проблем, що виникають під час дистанційного навчання.

Напередодні непростого початку навчального року, кожен вчитель готує не тільки календарні плани, презентації, конспекти уроків, тести, а й простір для можливого дистанційного навчання

Для початку, визначимося із переліком необхідного технічного обладнання та пристроїв. Для проведення повноцінного навчального процесу в онлайн форматі необхідно: підключення до інтернету, маршрутизатор (роутер), підсилювач Wi-Fi сигналу (за необхідності), системний блок, ноутбук або планшет, периферійні пристрої.

Підключення до інтернету. З власного досвіду проведення уроків під час дистанційного навчання, можу зробити висновок, про те, що мобільний інтернет не відповідає вимогам по швидкості передачі даних, особливо 3G-мережі зі швидкістю до 42,2 Мбіт/с , 4G-мережі зі швидкістю до 100 Мбіт/с [3]. Підключення оптоволоконного інтернету (швидкість до 1000 Мбіт/с) дасть змогу одночасно вчителю проводити онлайн заняття з використанням відео контенту, працювати студенту із завантаженням великого об'єму інформації та учневі брати участь в онлайн тестуванні. Вибір платформ для дистанційного навчання наразі дає змогу реалізувати будь-які амбітні плани та ідеї педагогів.

Маршрутизатор (роутер) – пристрій, що забезпечить можливість дротового або бездротового підключення усіх наявних можливих гаджетів. Різниця між цими поняттями немає. “Router” – слово англійського походження, в перекладі на українську мову «маршрути-

затор» [2]. Якщо заявлена провайдером швидкість 100 Мбіт/с, недоцільно витрачати зайві кошти на маршрутизатор із характеристиками швидкості 1000 Мбіт/с. З іншого боку, якщо є технічна і фінансова можливість збільшити швидкість інтернету на вході у приміщення, це варто врахувати перед придбанням даного пристрою.

Навантаження відео файлами, завантаження та демонстрація їх онлайн, призводить до зниження швидкості передачі даних, затухання Wi-Fi сигналу у різних місцях приміщення. Репітер або ретранслятор сигналу Wi-Fi, правильно розміщений у кімнаті, допоможе розподілити дальність поширення сигналу, доповнюючи роботу роутера. При виборі даного пристрою враховуємо робочу швидкість, частотний діапазон, стандарт мережі [1]. На мою особисту думку, маршрутизатор і ретранслятор повинні бути від одного виробника. Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс дасть змогу самостійно налаштувати та узгодити роботу пристроїв.

Системний блок, ноутбук або планшет. Різноманіття моделей на ринку задовольнить будь-який смак і гаманець. Варто зазначити, що найдешевші на сьогодні моделі дають можливість педагогам проводити онлайн зустрічі, так і учням брати участь в навчанні онлайн. Вчителю зручніше буде працювати за ноутбуком чи комп'ютером, тоді як для учня можна розглядати більш бюджетний варіант: планшет або мобільний телефон.

Периферійні пристрої. Веб-камера потрібна, якщо планується робота на комп'ютері. Важливою є наявність у вебкамери мікрофона, що характерно для всіх сучасних моделей. Навушники з мікрофоном створять комфортні умови не тільки організатору конференції і учням, які будуть чути пояснення вчителя без сторонніх звуків приміщення, а також забезпечать спокійне життя членам вашої родини, якщо можливості проводити урок в окремому приміщенні немає. Мишка і клавіатура – це пристрої як продовження наших рук, маніпулятори, за допомогою яких керування конференцією та підготовка до неї неможливі. Декілька слів про графічний планшет. Пристрій, що забезпечує точну передачу почерку на віртуальну дошку, дозволяє каліграфічно правильно відображати як математичні формули, так і правопис дієслів в українській мові. Якщо не ставити на меті займатися 3D моделюванням, то вибір графічного планшета крім фінансового питання слід починати із формату. Працюючи у старшій школі із великими об'ємами графічної інформації, вибір формату А4 був очевидним.

Наявність стабільного підключення до мережі інтернет, ноутбук чи комп'ютер разом із периферійними пристроями, відсутність

повітряної тривоги – це ідеальний сценарій проведення уроків у дистанційному форматі в умовах сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каталог магазину «Фокстрот». Wi-Fi репітери (підсилювачі). URL: https://www.foxtrot.com.ua/uk/shop/wi-fi_repitery (дата звернення 30.07.2022).
2. Маршрутизатор і роутер - в чому різниця: для чого потрібен роутер. URL: <https://tribuna.com.ua/746-marshrutizator-i-router-v-chomu-riznitsya-dlya-chogo-potriben-router-i-chomu-vinikaie-plutanina-v-ponyatti.html> (дата звернення 30.07.2022).
3. Центр підтримки Київстар. URL: <https://kyivstar.ua/support/mobile-internet/chym-4g-krashchyu-za-3g> (дата звернення 30.07.2022).

Щербина Л.П.

вчитель інформатики

Роменського ліцею №1 ім. П.І. Калнишевського

WEB-КВЕСТ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Останнім часом небувалої популярності набули три типи технологій, а саме: ігрові, інформаційні та проектні. Широкий спектр педагогічних технологій дає змогу вибору, а формат обраної інновації буде залежати від того, на який кінцевий результат розраховує сучасний учитель. Треба зазначити, що з популяризацією Інтернету актуальним стає застосування веб-квестів, які вже набувають статусу повноцінної технології навчання, адже їх можна характеризувати за допомогою двох головних педагогічних аспектів: «гарантованістю кінцевого результату й проектуванням майбутнього навчального процесу» [3; с.73]. Технологія веб-квест (Webquest) гармонійно й легко впроваджується в сучасний освітній процес, забезпечуючи гуманність, актуальність, активність і доброзичливість суб'єктів навчання. Актуальність обраного методу знаходиться в пропорційному зв'язку з концепцією триєдиної мети уроку, матеріалом, що буде поданий для вивчення, та навчальними ситуаціями, котрі вчитель заздалегідь передбачає для оптимізації навчально-виховного процесу. Веб-квест – це технологія орієнтована на учнів, занурених у процес навчання, яка розвиває їх критичне мислення.

Завдяки конструктивному підходу до навчання, учні не лише добирають і упорядковують інформацію, отриману з Інтернету, а також скеровують свою діяльність на поставлене перед ними завдання. Це технологія, яка дозволяє працювати в групах (від трьох до п'яти чоловік), розвиває конкурентність і лідерські якості.

Поняття веб-квест (Webquest) не нове, уперше було використано Берні Доджем і Томом Марчем у 1995 році [1] .

Веб-квест як педагогічна технологія, на думку Є.С. Полат, має таку структуру: сценарій квеста , план роботи (огляд усного квеста), центральне завдання (завдання, питання, на які учні мають знайти відповідь в межах самостійного дослідження), висновок (який підсумковий результат має бути досягнутий), список інформаційних ресурсів, якщо він є, опис основних етапів роботи, підсумки дослідження [2].

Для впровадження технології вкрай важливе правильне розуміння цього поняття. За Я. Биховським освітній веб-квест – це сайт в Інтернеті, з яким працюють учні або вчителі, виконуючи те чи інше навчальне завдання. Зустрічаємо й інше визначення: веб-квест – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернет. Отже, можна стверджувати, що існує дві форми Веб-квестів: «closesystem», тобто інформація міститься в рамках одного веб-сайту й не виходить за його межі, «opensystem», де учні мають самостійно знайти матеріал для виконання завдання, користуючись порадами наставника та списком рекомендованих джерел. Крім того, веб-квести можуть різнитися за часом їх виконання. Веб-квести поділяють на короткотривалі та довготривалі. Метою проектів, що є короткотривалими за часом, є здобування знань і інтегрування здобутого в свою систему. Робота над короткотривалим веб-квестом може бути розрахована на одне - три заняття. Довготривалі веб-квести дозволяють як здобувати нові знання, так й розширювати і уточнювати вже відомі поняття. На завершальному етапі роботи над довготривалим веб-квестом, учень повинен глибоко аналізувати отримані знання, перетворювати їх, володіти інформацією настільки, щоб без проблем розв'язати завдання за темою квесту та створити свої нароби. Робота над довготривалим веб-квестом може бути розрахована на термін від одного тижня до місяця (максимум двох).

Веб-квести найкраще організовувати для роботи в міні-групах, однак існують і веб-квести, що можуть бути запропоновані для роботи і окремим учням. Веб-квест може охоплювати один предмет або бути

інтегрованим, міжпредметним. Науковці дослідили, що у випадку міжпредметних квестів діяльність учнів є більш ефективною.

Особливістю освітніх веб-квестів є те, що частина або вся інформація для самостійної або групової роботи учнів з ним знаходиться на різних веб-сайтах. Крім того, результатом роботи з веб-квестом є публікація робіт учнів у вигляді веб-сторінок і веб-сайтів (локально або в Інтернет). Технологія веб-квест дозволяє сформувати наступні компетенції: використання ІТ для вирішення професійних завдань (в т.ч. для пошуку необхідної інформації, оформлення результатів роботи у вигляді комп'ютерних презентацій, веб-сайтів, флеш-роликів, баз даних тощо); самонавчання і самоорганізація; робота в команді; вміння знаходити кілька способів рішень проблемної ситуації, визначати найбільш раціональний варіант, обґрунтовувати свій вибір; навички публічних виступів.

Завдання веб-квесту можуть представляти собою окремі блоки питань і переліки адрес Інтернет, де можна отримати необхідну інформацію. Питання сформульовані так, щоб при відвідуванні сайту учень був змушений зробити відбір матеріалу, виділивши головне з тієї інформації, яку він знаходить.

Можна практикувати розміщення результатів роботи над веб-квестом в мережі Інтернет на спеціалізованих сайтах, таким чином досягаючи трьох цілей: учні розуміють, що завдання є матеріальним і високотехнологічним; вони отримують аудиторію, зацікавлену у результатах їх праці; у них з'являється можливість зворотного зв'язку з боку аудиторії. Реальне розміщення веб-квестів у мережі дозволяє значно підвищити мотивацію учнів на досягнення найкращих навчальних результатів.

Розглянемо приклади веб-квестів, що створені за допомогою конструктора Google Сайт: квест для учнів 8 класу «Створення веб-ресурсів» знаходиться за посиланням <https://sites.google.com/view/kvest&rl> маємо 10 відповідно ілюстрованих сторінок, що висвітлюють кожен етап роботи над завданням; веб-квест для учнів 9 класу «Табличний процесор», що знаходиться за посиланням <https://sites.google.com/view/etqvest/>.

Для створення веб-квестів використовую також платформу «Всеосвіта», де можна створювати квести, аналогічні іграм – бродилкам. На платформі створила квести: «Інформативний алфавіт», «Новорічний квест», «Мережевий етикет. Абетка користувача Інтернету», вони розміщені за відповідними посиланням https://vseosvita.ua/webquest/start?id=290&id_user=49821&hash=c27c5da,

https://vseosvita.ua/webquest/start?id=2907&id_user=49821&hash=fe666b19, <https://vseosvita.ua/webquest/merezhevyi-etyket-abetka-korystuvacha-internetu-5949>. Учням даю посилання і вони заходять в кімнату, відшуковують питання та дають на них відповіді.

Завдяки використанню педагогічної технології Веб-квест на уроках інформатики розкривається творчий потенціал учня, креативний підхід до виконання завдання, у тому числі й дослідницького, вміння працювати в групі, коректно розподіляючи ролі між виконавцями квесту, сумлінне контролювання своєї діяльності та вміння відстоювати свою думку, йти на компроміси й конструювати спільну роботу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Webquest.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу URL: <http://www.webquest.org/index.php>
2. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров. – М.: Академия, 2000. – 254 с.
3. Сисоєва С. Педагогічні технології визначення, структура, проблеми впровадження [Електронний ресурс] / С. Сисоєва. – Режим доступу URL: http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pro/2002_4/Sysoyeva.pdf
4. Харіна О.О. Веб-квест як сучасна технологія навчання на уроках літератури [Електронний ресурс] / О. Харіна – Режим доступу URL: http://www.confcontact.com/2013-rol-ukrainovedeniya/6_harina_web.htm

Шульга Ю.Г.

методист Роменської міської
Малої академії наук учнівської молоді

FREEPIK ТА ADOBE ILLUSTRATOR: ОНЛАЙН СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ТВОРЧОСТІ ПІД ЧАС СТВОРЕННЯ ПОСТЕРІВ ТА ПЛАКАТІВ

Постановка проблеми. Сучасним дітям надважливо мати не лише знання, але й достатній рівень життєвих компетентностей. У них мають сформуватися навички інформаційної безпеки, вміння самостійно вчитися, опановувати нові знання, орієнтуватися в новаціях комп'ютерних та мережних технологій.

З цією метою в освітньому процесі доцільно використовувати інноваційні інформаційно-комунікаційні технології, які значно підсилюють процес формування у дітей необхідних життєвих компетентностей. З-поміж них особливе місце відводиться наочно-дидактичним засобам нового покоління – інтерактивним плакатам та постерам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над темою дослідження інтерактивного плаката та його застосування працювали С. Литвинова, М. Мамута, О. Рибалко [1], Т. Таблер [2], А. Юрченко [3] та ін.

Мета статті – розкрити поняття «інтерактивний плакат» та проаналізувати його створення за допомогою тандему платформи Freepik та графічного редактора Adobe Illustrator.

Результати дослідження. На сьогоднішній день існує безліч інтерпретацій щодо визначення поняття «інтерактивний плакат». Найбільш вдалимими можна вважати такі: 1) це електронний освітній засіб нового типу, який забезпечує високий рівень задіявання інформаційних каналів сприйняття наочності навчального матеріалу [1, с. 97]; 2) це засіб подання інформації, що здатен «співпрацювати» з користувачем задля повного та глибокого ознайомлення з проілюстрованим на плакаті матеріалом [3, с. 98]; 3) це спосіб візуалізації інформації за допомогою зображення, на якому інтерактивними точками закріплені посилання на вебресурси, інтернет-документи, мультимедійні об'єкти (відео, аудіо, презентації, слайд-шоу, ігри, опитування).

Інтерактивні плакати можна використовувати у формі багаторівневих задачників; набору ілюстрацій, інтерактивних вправ, анімацій, відеофрагментів; проєктів з певної тематики; маршрутних карт, карт подорожей, історичних та географічних карт, ментальних мап; інтерактивних блок-схем, будови механізмів, приладів, пристроїв; мультимедійних конспектів, дидактичних матеріалів; промоційних матеріалів; інтерактивних таблиць; буктрейлерів тощо.

Як бачимо, найголовніша функція інтерактивного плакату – забезпечення високого рівня наочності. Окрім цього, він може стати демонстраційним результатом того чи іншого наукового дослідження.

Перед створенням інтерактивного плакату необхідно визначитися з його темою, метою та завданнями, продумати структуру, наповнення та інтерфейс майбутнього плакату, підготувати всі потрібні матеріали. Важливою складовою даного процесу є попередня підготовка та володіння певними програмними засобами.

Для успішного створення інтерактивних плакатів можна використати такі програми, як PowerPoint, Smart Notebook, Adobe Flash

тощо, а також, інтернет-сервіси – ThingLink, Canva, Desygner, Piktochart, Smore.com, Glogster, Crello, PosterMyWall, Venngage, Creatopy, Genial.ly тощо. Всі вони дозволяють додавати та видозмінювати елементи плаката, наповнювати його необхідним матеріалом.

З-поміж згаданих вище програм важливо розглянути можливості платформи Freepik та графічного редактора Adobe Illustrator у їх тандемі.

Freepik – це величезна платформа безкоштовних графічних ресурсів, пошукова система, яка допомагає шукати високої якості векторні зображення, ілюстрації, інфографіку, файли для творчих проєктів.

Adobe Illustrator – це професійний графічний редактор для створення та редагування векторної графіки від компанії Adobe.

Алгоритм створення плакату буде таким. Спочатку потрібно:

1. Перейти за лінком <https://www.freepik.com/>, заповнити реєстраційну форму;
2. Відшукати необхідний шаблон для майбутнього постера чи плакату;
3. Завантажити його собі на комп'ютер;
4. Запустити шаблон з розширенням AI у програмі Adobe Illustrator та розпочати його редагування.

Рис 1. Зразок інтерактивного плакату

В процесі роботи майбутній плакат можна наповнити різними інтерактивними елементами.

Зразок створеного за допомогою даних ресурсів інтерактивного плакату можна переглянути за QR-кодом (Рис. 1).

Висновки. Інтерактивний плакат – чудовий помічник під час проведення занять. Його інтерактивність та яскрава візуалізація зацікавлює та залучає учнів до активної пізнавальної діяльності. Окрім цього, він може стати продуктом отриманих знань з певної тематики, творцями якого часто стають самі діти.

Робота над створенням інтерактивного плакату не вимагає багато часу. Головне – добре продумати його змістове наповнення, визначитися з програмним забезпеченням, в якому він буде створений, та творчий підхід. Тандем платформи Freepik та графічного редактора Adobe Illustrator в цьому плані з-поміж великої кількості відомих програм та ресурсів відіграє не останню роль та допомагає реалізувати всі задумані плани.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвинова С.Г., Мамута М.С., Рибалко О.О. Моделювання інтерактивних електронних плакатів. Фізикоматематична освіта. 2018. Випуск 4 (18). С. 96-100.

2. Таблер Т.І. Сучасний дидактичний засіб – електронний інтерактивний плакат. URL:
http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp14/Tabler.pdf
3. Юрченко А. Інтерактивний плакат як засіб подання навчального матеріалу // Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК 2018): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 6–7 грудня 2018 р., м. Суми: у 2 х частинах. Суми: ФОП Цьома С. П., 2018. Ч. 1. С. 98–100.

СЕКЦІЯ 4. ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Бороденко Н.М.

учитель української мови та літератури
Глухівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №6

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

За останні кілька десятиліть соціум зазнав стрімкого розвитку, це значною мірою вплинуло на освіту. Поступово мета української школи, а саме розвиток усебічно розвиненої особистості, поширилася, конкретизувалася. Адже сьогодні учням необхідно не тільки здобувати знання, а й уміти оперувати інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, щоб пристосовуватися до нових потреб життя.

Зокрема, учителям української мови та літератури в процесі своєї роботи необхідно реалізувати такі завдання:

- дати здобувачам освіти знання;
- сформувати вміння використовувати здобуті знання на практиці;
- розвивати мислення, творчі здібності;
- виховувати національно свідому особистість.

Відтак, плануючи роботу вчителя-словесника, вважаю пріоритетним створити на уроці сучасне середовище, у якому школярі отримають ключові компетентності, необхідні для подальшої успішної життєдіяльності. Найбільш ефективно ці завдання можуть бути вирішені шляхом використання в навчанні сучасних педагогічних технологій у поєднанні з інформаційними засобами.

Пропоную короткий опис деяких інноваційних форм навчання на уроках української мови та літератури:

✓ *«кубик Блума»* – прийом розвитку критичного мислення, що запропонував американський психолог і педагог Бенджамін Блум, автор теорії таксономії, що передбачає поділ цілей навчання на блоки «Знаю» - «Творю» - «Умію». За темою «Казка» створюю кубик із такими питаннями:

- 1) «Подумай, що називають казкою?»;
- 2) «Поясни різницю між народною й літературною казками»;
- 3) «Назви види казок», «Чому в казках є повтори подій?»;
- 4) «Поділись знаннями про ознаки казки»;
- 5) «Запропонуй власне продовження казки».

Перевага «кубика Блума» полягає в тому, що цей метод сприяє залученню до роботи всіх без винятку здобувачів освіти.

✓ *«Ромашка Блума»* – це навчальна методика, що складається з шести запитань різних типів, які стосуються теми. Її доречно використати у вступній частині уроку, коли учні формулюють запитання до нової теми, оголошеної вчителем, а потім шукають на них відповіді.

✓ *«Хмара слів»* - прийом критичного мислення, розповіді чи пояснення, що супроводжується паралельним створенням схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного (зручними у використанні є програми Word It Out, Word Cloud Generation тощо). За допомогою «хмар слів» можна візуалізувати термінологію з певної теми або ж відомості про вивченого письменника.

✓ *Кластер* — графічна форма організації інформації, коли виділяються основні смислові одиниці, які фіксуються у вигляді схеми з позначенням всіх зв'язків між ними («Ознаки іменника», «Герої повісті М.Гоголя «Тарас Бульба»). Мета прийому — систематизувати наявні знання з тієї чи іншої проблеми.

✓ *Спіч у малюнках* - метод символічного бачення, що полягає в пошуку або побудові учнем зв'язків між об'єктом та його символом. Пропоную учням виконати завдання:

- 1) намалюйте предмет, що символізував би твір або літературного героя;
- 2) визначте колір настрою уривка поезії;
- 3) створіть ілюстрацію до твору, допустивши помилку в зображуваному та запропонуйте своїм товаришам самостійно знайти неточності та виправити їх.

✓ *Блеф-клуб* - це ігровий прийом, що використовується на етапі актуалізації або ж узагальненні знань. Учитель ставить запитання або озвучує твердження, правильність якого обирають учні.

Запитання гри з теми «Дієслово»

1. Дієслово має чотири форми?
2. Інфінітив відповідає на питання *що зробити?*
3. Дієслова доконаного виду відповідають на питання *що робити?*
4. У теперішньому часі дієслова змінюються за особами, числами і родами?
5. Дієслова майбутнього часу мають просту і складену форми?
6. Дієслова умовного способу утворюються за допомогою часток *б, би?*

✓ *Фанфік* — зразок учнівської творчості, створений на основі домислення, доповнення чи навіть повної зміни сюжетних колізій уже

існуючого літературного твору (Наприклад, перенести події повісті В.Нестайка «Тореодори з Васюківки» в сьогоднішній день, уявити героїв літніми людьми, розповісти, як склалися їхні долі).

✓ Фішбоун – це візуалізована графічна схема у вигляді риб'ячого скелета, кожний сегмент якої має дидактичні функції:

- голова – тема або проблемне питання, що підлягає аналізу;
- верхні кістки – причини, що призвели до проблеми;
- нижні кістки – наслідки;
- хвіст – висновок.

Сучасний урок української мови та літератури ґрунтується перш за все на використанні інноваційних технологій, що забезпечують позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальної сфери, стійкий інтерес до предмета, а також сприяють розвитку творчої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Масловська Л. Освітні інновації у навчанні української мови. URL: https://lib.iitta.gov.ua/715663/1/Maslovska_19_DTiP_Konf.pdf (дата звернення 28.07.2022).
2. Навчання дорослих. Інтернет-ресурси для створення хмар слів. URL: <https://sites.google.com/view/navchanannya/%D1%85%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B2> (дата звернення: 28.07.2022).
3. Тищенко Р. Яким має бути сучасний вчитель. URL: <https://osvitoria.media/experience/yakym-maye-butyu-suchasnyj-vchytel/> (дата звернення 28.07.2022).

Бурцева С.М.

вчитель початкових класів

Роменської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №7

ІГРОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Щоб вирости здоровими,
дітям не потрібно вміти читати –
їм потрібно вміти грати.
Фред Роджер

Про першочергове значення гри для природного розвитку дитини свідчить той факт, що ООН проголосила гру універсальним і невід'ємним правом дитини. Гра – це єдина центральна діяльність дитини,

що була у всі часи і у всіх народів. Зарубіжні дослідники зазначають, що дітей не треба вчити грати, не можна примушувати грати. Діти грають спонтанно, охоче, залюбки, не ставлячи ніякої певної мети.

Саме дитинство має свій внутрішній сенс і не вважається просто підготовкою до дорослості, так і гра має свою внутрішню цінність і важлива незалежно від того, до яких наслідків вона може привести.

Головна функція гри полягає в тому, щоб перетворювати щось, неймовірно в реальному житті, на таке, що піддається контролю у певній ситуації.

У грі дитина на сенсомоторному рівні демонструє за допомогою конкретних предметів, які є символом чогось іншого, те, що вона будь-коли переживала. Іноді такий зв'язок абсолютно очевидний, іноді може бути віддаленим. У будь-якому разі гра є спробою дітей організувати свій досвід, і, можливо, з грою пов'язані ті рідкісні моменти в житті дітей, коли вони відчують себе в більшій безпеці і можуть контролювати власне життя.

Ігротерапія - це метод терапевтичного впливу на дітей і на дорослих за допомогою гри. Гра впливає на розвиток особистості, знімає напруження й тривогу, страх перед присутніми, підвищує самооцінку, дозволяє перевірити себе у різних життєвих ситуаціях.

Гра є єдиним видом діяльності, де дитина є вільною від зовнішніх проблем суспільства. Термін «ігрова терапія» був запропонований Мелані Кляйн. У 1919 році вона стала використовувати ігрову техніку при роботі з дітьми. Вона вважала, що дитяча гра та ігрова терапія дозволяють проникнути у дитячу свідомість.

У дитячому розумінні «грати» означає «дружити». Діти часто саме так висловлюють власне незадоволення іншими дітьми: «Я не хочу з тобою гратися!», що звучить у значенні: «Я не хочу з тобою дружити!»

На жаль, сьогодні перевага надається «розумним» комп'ютерним іграм, спортивним заняттям. Грі відводиться роль розваги та відпочинку.

Головна функція ігротерапії полягає в тому, щоб перетворювати щось, неймовірно в реальному житті, на таке, що піддається контролю у певній ситуації.

Ігрова терапія (за Т.Д. Зінкевич-Євстігнеєвою та Т.М. Грабенко) – процес спільного з дитиною проживання й осмислення будь-якої життєвої ситуації, що подана в ігровій формі: це процес співтворчості, співдії.

Турбота про фізичне здоров'я дітей завжди була і лишається однією з пріоритетних задач. Дитину неможливо змусити робити те, чого вона не хоче і тут в допомогу приходять ігри. Ігри сприяють

всесторонньому, гармонійному, фізичному та розумовому розвитку, формуванню необхідних навичок, координації рухів, спритності і влучності. Лікувальні вправи пропонується проводити у вигляді ігор, під час яких діти не тільки лікуються, а й отримують масу задоволення. Ігри, які проводяться на свіжому повітрі, загартовують організм і укріплюють імунітет.

Під час занять у статичному напруженні перебувають м'язи спини, голови, ніг. Тривале сидіння викликає застій крові у ногах, ділянках тазу, живота. Тому погіршується постачання крові у головний мозок, що негативно впливає на життєдіяльність нервових клітин.

Саме тому ігрові хвилини так важливо проводити під час кожного заняття. Вони знімають втому, нормалізують увагу, відновлюють сили, викликають почуття бадьорості, поліпшують настрій, підвищують працездатність.

Наслідкування улюблених героїв під час гри допомагає побороти страх та переляк. Граючись, можна побігати за Вовком – тепер уже боїться та просить пробачення за свої погані вчинки Вовк. У грі можна й самому побути Вовком, Бабою-Ягою, налякати своїх однолітків (дати дитині можливість бути мужнім та хоробрим!), разом посміятися над їхнім страхом. Адже сміх вбиває страх. Зустрічаючись зі страхом у присутності значущих для дитини людей, дітлахи навчаються долати його.

На жаль, зараз дитяча буденність зовсім не схожа на ту, до якої вони звикли. Стрес, занепокоєння, напади тривоги – відчуття, притаманні дітям так само, як і дорослим, особливо під час війни. Зняти психологічне напруження й змусити дітей розслабитися допоможуть різні ігри та заняття. У них легко грати будь-де, вони розвивають комунікативні навички, вчать конструктивно переживати емоції. А ще це чудовий спосіб скинути напругу і для дорослих також.

Пропоную декілька ігор. Дайте дітям завдання:

- покажи 5 предметів червоного (зеленого, блакитного тощо) кольору;
- торкнися 4 різних речей і розкажи, які вони (м'які, холодні, шорсткі);
- повтори 3 звуки, які ти щойно почув навколо;
- спільна історія. Вигадайте послідовну історію разом, говорячи по одному реченню по черзі.

Ігротерапія є провідним способом при роботі з дітьми. Також в ній можуть брати участь батьки, якщо вони бажають встановити сприятливі відносини зі своїми дітьми. Підсумком проходження

ігротерапії стане трансформація людини, усунення страхів і комплексів, вирішення проблем і вивільнення внутрішнього потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордієнко Г.М. Ігротерапія як засіб оздоровлення дітей. URL: <https://vseosvita.ua/library/igroterapia-ak-zasib-ozdorovlenna-ditej-198207.html>
2. Кисельова М.В. Арттерапія в роботі з дітьми: Керівництво для дитячих психологів, педагогів, лікарів і фахівців, що працюють з дітьми / М.В. Кисельова. - СПб .: Мова, 2007. - 160 с.
3. Лаврова Г.Н. Методи діагностики і корекції дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Навчальний посібник / Г.М. Лаврова. - Челябінськ: ЮУрГУ, 2005. - 90 с.

Гапон О.А.

учитель початкових класів

Роменської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №7

КРЕАТИВНІСТЬ – ШЛЯХ ДО УСПІХУ

Розвиваємо креативність сьогодні – щоб бути успішними завтра!
Креативне мислення – нестандартний тип мислення, здатний привести до несподіваних рішень.

Креативність є однією із наскрізних вмінь, які необхідно розвивати практично на всіх навчальних предметах. [2, с. 11]

Для чого потрібна креативність?

Щоб творити, щоб зробити життя цікавим, вишуканим, комфортним.

Умови для розвитку креативності:

- позитивно – емоційний зміст освітнього процесу;
- використання методу відкритого питання;
- пошук варіативних рішень будь –якої проблеми;
- право на помилки і вміння їх сприймати як цінні уроки;
- сприйняття різних точок зору;
- винахідницька діяльність;
- готовність змінюватися.

А хто може стати найкращим помічником на шляху розвитку критичного, креативного та логічного мислення? Книга! Саме читання допоможе виховати успішну і розвинену особистість. Діти, які читають, стануть дорослими , які думають.[1, с. 32]

Які прийоми я використовую на уроках літературного читання для розвитку креативності?

Їх багато. Стараюся підбирати сучасні і цікаві. На уроках літературного читання використовую більше сучасних джерел (наприклад відео та аудіокниги, сайти «КЛЮЧ», «Українська казка»). Діти мають змогу самостійно вибирати і опрацьовувати літературні тексти, займатися пошуком інформації в різних джерелах. Влаштовуючи обговорення літературних творів, використовую методи «Шість капелюхів Де Боно», «Крісло автора». Учні із задоволенням вчаться ставити доцільні «товсті» і «тонкі» запитання (закриті і відкриті), формулювати висновки.

Рис. 1 Приклад застосування методу «Шість капелюхів Де Боно»

Також на уроках літературного читання використовую технологію сторітелінг (Storytelling), яка навчає створювати та розповідати історії.

Спочатку діти придумують героя, потім я пропоную модель розвитку подій (класичний, квест і т. ін.) А потім після цього учні складають свою історію.

Подобається дітям і мені також технологія РАФТ(роль, аудиторія, формат, тема). Основне завдання для учня – вжитися в несподівану для себе роль і описати події.

Метод створення асоціативного куща або хмари слів можна використати при вивченні частин мови. Пропоную іменник, до якого потрібно дібрати слова асоціації. Після складення хмари слів, даю завдання вибрати кілька конкретних частин мови. Наприклад, дієслова або прикметники. При вивченні лексичного значення слова можна запропонувати придумати нові слова для пояснення вже існуючих предметів. Наприклад: олівці-малювалки, чарівні палички, гостроносі братики і т. ін.[3]

Існує також багато вправ для розвитку креативності.

Вправа «Снігова куля», коли потрібно доповнити слово до словосполучення, а потім зробити з нього речення із трьох, чотирьох слів і більше.

Наприклад: сонечко, ясне сонечко, засміялося ясне сонечко, весело засміялося ясне сонечко, на небі весело засміялося ясне сонечко.

Вправа «Шукачі спільного»

Пропоную учням картки з малюнками. Наприклад котика і тістечка з вишнею, дерева і криниці, машини і гепарда.

Що є спільного у котика і тістечка?(ніжність, оченята у котика, як вишеньки, обоє викликають радість і задоволення і т.д.)

Вправа «І добре, і погано» Дається словосполучення. Потрібно пояснити, що добре, що погано.

Іде дощ(Рослини вмилися живою водою - це добре.

Людина потрапила під дощ, намокла – це погано)

Бажано, щоб було декілька відповідей.

Тому, вчителю потрібно працювати над розвитком креативності у дітей. Тоді їх чекає успішне майбутнє!

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О.Є. Сутність поняття креативності: проблеми та пошуки / О.Є. Антонова // Теоретичні та прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі: [монографія] / за ред. О.А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ім. І. Франка, 2012. – С.14-41
2. Педагогічний словник / за ред. М. Ярмаченка. К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.

Глазько Л.Ю.

учитель математики

Рогинського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК НАДІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ДО ЗНО З МАТЕМАТИКИ

Критичне мислення з навчальної точки зору можна визначити як тип мислення, що відрізняється зваженістю, логічністю і цілеспрямованістю, використанням стратегій, що збільшують вірогідність отримання бажаного результату. Існують педагогічні умови і підходи до навчання, що можуть зробити цей процес ефективним. [1, с. 1 – 2].

Отже, щоб розвивати критичне мислення учнів, вчитель має:

1. Забезпечити час і можливості для практики критичного мислення.
2. Дозволяти учням міркувати.
3. Приймати різноманітні ідеї і думки.

4. Заохочувати активну участь учнів у навчальному процесі.
5. Гарантувати учням відкрити, сприятливу атмосферу без глузування.
6. Висловлювати, виявляти віру в здатність кожного учня прийняти критичне рішення.
7. Цінувати критичне мислення.

Досягненню цієї мети підпорядковані всі без виключення уроки математики будь-якого типу, змісту, завдань. При вивченні будь-якої теми намагаюся робити так, щоб чергова сукупність знань стала не тільки ще одним навантаженням на пам'ять (хоча й роль запам'ятовуваності я не відкидаю), а й була осмисленою, відчутною кожним учнем.

Як і в процесі вивчення нового матеріалу, набуття вмінь та навичок, так і під час безпосередньої підготовки до ЗНО, прагну ознайомити учнів з як можна більшим числом способів розв'язування задач, оскільки дуже ціную таке правило при викладанні математики, якого дотримуються багато вчителів: «Краще розв'язати одну задачу трьома способами, ніж три задачі одним способом». При такому стилі викладання учні мають змогу серед кількох шляхів розв'язання задачі вибрати найбільш раціональний, що і є основою розвитку критичного, творчого мислення, прояви якого я всіляко заохочую.

Саме це я хочу продемонструвати на конкретному прикладі зовсім ще недалекого повноцінного ЗНО (не мульти-тесту) 2021 року, щоб у слухача не склалося враження щодо «спеціального» відбору завдань. Розвиваємо критичне мислення навіть під час розв'язування завдань 1 частини, де відповідь часто буває очевидною, та отримати її можна по-різному. При цьому «пошуком» ідей охоплені усі – і учні, і учитель. Значна частина завдань має *типове* розв'язання, яке теж заслуговує на увагу, оскільки базується на засвоєній базі основних математичних понять, навичок та умінь.

Отож, ЗНО-2021- основна сесія. Наведу декілька прикладів:

Завдання 1. [2]

Ідеї:

- 1) міркування на рівні учня 2 класу: дізнатися ціну 1 конверта, потім 12;
- 2) скласти пропорцію;
- 3) 12 грн від 4 грн більше у 3 рази, тому конвертів можна купити у 3 рази більше.

Вибираємо найоптимальніший варіант.

Завдання 4. [2]

Ідеї:

- 1) Розв'язуємо рівняння (типове, стандартне), аналізуємо «походження» помилкових відповідей, адже автори тестів

ідуть «по п'ятках» за помилками учнів, проговорюємо їх УСІ, щоб не допускати;

- 2) просто підставити числа у рівняння і вибрати потрібне. До речі, підстановка хоч і не претендує на науковість розв'язання, все ж часто-густо «рятує» завдання і економить час.

Завдання 7. [2]

Ідеї:

- 1) Пригадуємо, що коефіцієнт при x «відповідає» за зростання чи спадання функції, тому відповіді А і Д відкидаємо; графік В проходить через точку $(0;0)$, а даний – ні; при виборі Б чи Г можна скористатися «рухом» графіка $y=-2x$ униз, або ж підставити $x=0$, і отримати від'ємний y ;
- 2) Можна «прорахувати» дві точки даної функції, наприклад, $(0;3)$ і $(1;1)$ і визначити, який графік під цей обрахунок «підходить».

Завдання 8. [2]

Коментар.

Тут – широчезне поле для розвитку критичного мислення!!! Повторюємо географію, фізику, аналізуємо, вибираємо, співставляємо. Але!.. Без сумніву,- такого типу задачі несуть досить корисне навантаження, вони містять у собі пізнавальну інформацію, цікаві у розв'язуванні, проте... Я ЗАВЖДИ націлюю учнів - якщо «недорога» (по балах) задача займає по тексту більше, ніж 5 рядків, - пропускай! Ось вам і приклад критичного мислення. Чому? Довгу за змістом задачу треба прочитати, осмислити, зрозуміти, що і як знайти, розглянути іноді досить перевантажений інформацією малюнок, а «ціна» цьому – всього 1 бал(за правильну відповідь). Подібні задачі, переконана, можна і ТРЕБА розглядати у спокійному середовищі, а не під час ЗНО, де є і нервове, і психологічне напруження, і – найперший ворог – брак часу. Тихо сподіваюсь, що ця думка «долине» до тих авторів, які створюють тести .

Окремо про логарифми – одна з моїх найулюбленіших тем щодо широти вибору способів спрощення виразів. У **додатку 1 «Тотожні перетворення логарифмічних виразів»** [3, с. 9 – 26] наведу приклади «цікавих», на мій погляд, спрощень виразів.

І, насамкінець, найцікавіші, найскладніші - завдання з параметрами, вони – «найдорожчі» у завданнях ЗНО, під силу ЛИШЕ учням спеціалізованих класів з вивчення математики, оскільки навіть при геніальній обдарованості дитини все ж потребують спеціальної

підготовки. А от для розвитку критичного мислення – просто незамінні, щоправда, знову ж таки для учнів з наявними неординарними здібностями. Тут коло ідей, думок, способів, підходів різноманітне. Пропоную приклади «свого» підходу до розв’язання деяких завдань у *додатку 2 «Логарифмічні рівняння з параметром»* [3, с. 49 – 54].

Розвиток критичного мислення на заняттях при підготовці до ЗНО – це, на мій погляд, найцікавіші і найпродуктивніші уроки. Тут на основі здобутих знань, вивчених далеко раніше, намагаємося весь інтелектуальний потенціал спрямувати в правильне русло в пошуку якнайраціональнішого шляху розв’язання задач при переборі всіх можливих способів .

Важливо на таких уроках хоч зрідка , та все ж використовувати так звані красиві задачі. Чому? У учнів старших класів часто спостерігається прагматичне відношення до математики – вивчити, щоб здати ЗНО, щоб вступити до ВНЗ. Думається, що одним з пояснень подібного споживацького ставлення є притуплення пізнавального інтересу – прекрасної якості, подарованої людині природою. Учні не повинні переставати відчувати і цінувати внутрішньо предметну красу математики, силу її емоційного впливу.

Розв’язування задач різними способами надає великі можливості для розвитку логічного, творчого, тобто критичного мислення. При розв’язуванні задач тільки одним способом в учнів єдина мета – знайти правильну відповідь. Якщо ж при цьому необхідно застосувати декілька способів, школярі стараються відшукати найбільш оригінальне, красиве, економічне рішення. Для цього вони пригадують багато теоретичних фактів, методів і прийомів, аналізують їх з точки зору застосовуваності до даної в задачі ситуації, накопичують досвід застосування одних і тих же знань до різних питань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ігор Сущенко, Олена Пометун . Основи критичного мислення: методичний посібник для учителів. Вид-во ЛІРА. 2016 р. 156 с. URL: <https://www.criticalthinking.expert/shop/osnovy-krytychnogo-myslennya-metodychnyj-posibnyk-dlya-uchyteliv/> (дата звернення : 20.07.2022 р.)
2. ЗНО-ОНЛАЙН. ЗНО онлайн з математики. URL: <https://zno.osvita.ua/mathematics/469/> (дата звернення: 20.07.2022 р.)
3. Глазько Л.Ю., Синько Л.С, Шаповалова О.П. Логарифмічні рівняння: навчально-методичний посібник для для вчителів

та учнів. – Суми: Вид-во Ніко, 2017.–55 с. URL: <https://vseosvita.ua/private/document/322216-044c> (дата звернення 04.08.2022.p.)

Глущенко Т. В.

учитель хімії і біології

Роменського ліцею №4

імені Героя України Тетяни Маркус

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Сучасний урок - це перш за все урок, на якому створено реальні умови для інтелектуального, соціального, морального становлення особистості учня, що і дозволяє досягти високих результатів за визначеною метою та завданнями.

Нинішні педагогічні інновації пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання. Учитель виступає лише в ролі організатора навчання, координатора роботи груп, дискусії. Інтерактивні технології навчання найбільше відповідають особистісно-зорієнтованому підходу в навчально-виховному процесі.

В основі інтерактивного навчання лежать принципи:

- безпосередньої участі кожного учасника занять, що зобов'язує вчителя зробити кожного учасника занять активним шукачем шляхів і засобів розв'язання тієї чи іншої проблеми;
- взаємного інформаційного, духовного збагачення;
- особистісно-зорієнтоване навчання [1] .

Методи, техніки, що використовуються в інтерактивному навчанні: презентації, демонстрації, зворотній зв'язок, обговорення в малих групах, планування подальших дій. Багато інтерактивних технологій сприймаються скоріше як гра. Серед таких можна виділити рольову гру, дискусію, дебати, парну роботу, обговорення ситуацій та їх аналіз.

Хімія - це наука, що не лише є основною науково-технічного прогресу, але й сприяє розвитку особистості й підвищенню культури людини. Тому вивчення хімії в школі має велике значення не лише для наукового сприйняття світу але й, у першу чергу, для розвитку творчих здібностей учнів, уміння мислити й використовувати свої знання на практиці.

На уроках хімії використовувати такі інтерактивні методи [2,3]: метод “Мікрофон”, “Мозковий штурм”, “Метод-прес”, “Метод групового дослідження”, метод пошуку аналогій, метод розв’язання ситуаційних задач.

Метод «Мікрофон» застосовують на етапі актуалізації опорних знань учнів або на етапі закріплення вивченого матеріалу. Він дає змогу кожному висловити свою думку з приводу чогось. Передаючи «символічний мікрофон», учні обґрунтовують власну відповідь [4].

Метод «Мозковий штурм» застосовують на різних етапах уроку. Цей метод базується на використанні знань учнів, здобутих на попередніх уроках, він потребує від них короткої, швидкої точної відповіді, передбачає вислуховування ідей без їх обговорення.

«Метод-прес» використовують на етапі вивчення нового матеріалу, коли виникають суперечливі питання і необхідно чітко аргументувати позицію з проблеми, переконати інших у правоті.

«Метод групового дослідження» використовують на етапі вивчення нового матеріалу. Інтерактивні вправи «Незакінчене речення» спонукають учнів бути уважними на уроці, щоб дати правильні відповіді.

Для кращого розуміння певних ознак чи явищ використовують метод пошуку аналогій. Це узагальнення певних ознак чи властивостей одних предметів і пошук подібних властивостей у інших [5].

Використовують метод розв’язання ситуаційних задач. Цей метод розвиває в учнів самостійне і творче мислення, формує у них переконання, що немає готових проторованих шляхів ухвалення рішень. Ця вправа навчає учнів ставити запитання, відрізнити факти від думок, виділяти важливі та другорядні обставини, аналізувати та приймати рішення.

Інтерактивні методи навчання дають позитивний ефект при вивченні хімічних дисциплін, бо дають можливість працювати учням в парах, мікрогрупах або малих групах, маніпулювати предметним матеріалом шляхом спостережень, хімічних дослідів та випробувань різних можливостей для розв’язання поставленої задачі чи проблеми, це навчання, яке дає можливість учням опрацьовувати навчальний матеріал розмовляючи, дискутуючи та обговорюючи різні точки зору.

Застосування активних та інтерактивних технологій навчання сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. метод. посіб. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Джура А.В. Інтерактивні технології на уроках хімії / А.В. Джура // Хімія : наук.-метод. журн. – 2009. – № 23. – С. 3-7.
3. Жорник В.О. Інтерактивні методи навчання на уроках хімії / В.О. Жорник // Хімія : наук.-метод. журн. – 2007. – № 9. – С. 9-19.
4. Застосування інтерактивних технологій у викладанні хімії : навч. посіб. / уклад. К.М. Задорожний. – Х. : Основа, 2009. – 140 с. – (Бібліотека журналу «Хімія» ; вип. 10(82)).
5. Інтерактивні технології на уроках хімії : навч. посіб. / уклад. К.М. Задорожний. – Х. : Основа, 2006. – 176 с. – (Бібліотека журналу «Хімія»; вип. 11(47)).

Гнітій О.А.

учитель англійської мови,
Охтирської загальноосвітньої школи I-III ступенів
імені Б. Д. Антоненка-Давидовича

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Завдання освіти – навчити дітей, завдання сучасної освіти – закохати учня в навчання, керуючи процесами творчого пошуку та урізноманітнюючи нові форми та методи навчання. Ігри дітей – найвільніша, природна форма вияву їхньої діяльності, в якій усвідомлюється, вивчається навколишній світ, відкривається широкий простір для вияву свого «Я», особистої творчості, активності, самопізнання, самовираження (1, с.3). Саме тому ігрова діяльність залишається ключовим методом інноваційного навчання та надає дитині можливість не тільки запам'ятати нове, вільно висловлюватися, а й отримати незабутні емоції від гри і з нетерпінням очікувати нових уроків та ідей.

Виходячи з власного досвіду, хочу поділитися деякими дієвими іграми, які я використовую на уроках англійської мови (саме ті, які полюбилися учнями різних вікових категорій) та посиланнями на детальний опис правил гри до них:

1) ДЛЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК МОВЛЕННЯ (Speaking)

- «**Two Truths And a Lie**». Учень говорить три речення (факти або інформація про себе, родину, друзів), 2 з яких правда і 1 помилкове. Інші вгадують, що є неправдою). (2)

- для онлайн уроку «**Question Wheel**» (колесо із запитаннями на різну тематику, яке можна використовувати вже готове на сайті або безкоштовно створюємо самостійно) (3). Для гри в класі використовую аналог – м'яч з кольоровими секціями і запитаннями на них.
  - Гра «**Who am I/What am I**» (Учень має стікер на чолі з відомою людиною або з предметом, але не бачить що це. Його завдання поставити іншим учням *yes/no questions* та відгадати слово). (4)
- 2) ДЛЯ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ/ПОВТОРЕННЯ ЛЕКСИКИ**
- 3) (Vocabulary Games/Memory Games)**
- "**I went to the supermarket...**" Гра підійде для вивчення та повторення лексики з теми «**Food**», «**Shopping**» (5)
  - "**Stop the bus**" (Гра з нашого дитинства, але на англійський лад. Гра на повторення лексики) (6)
  - «**Fly Swatting**» (На дошці написані слова або прикріплені картки з зображенням лексики. Вчитель називає слово, двоє учнів, використовуючи мухобійки, знаходять ці слова чи картинки найшвидше на дошці) (7)
- 4) НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ:**
- «**Feed The Dog**» (Учень читає слова на дерев'яних паличках (я використовую паперові ламіновані кісточки) і якщо слово прочитане правильно, то він годує паперову собачку) (8)
  - «**Reading With Lego**» (Варіантів використання багато. Слова пишемо на леги маркером. Можна писати *compound nouns* або слова по складам, а потім збирати і читати) (9)
  - «**CVC Word Wheel**» (Шаблон колеса для читання в посиланні) (10)
  - «**Word Families Reading With Spoons**» (11)
- 5) ДЛЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПИСЬМА:**
- «**Sentence Sticks**» (12)
  - «**Roll-A-Story**» (Гра з використанням кубика та умови розповіді) (13)
  - «**Popcorn Writing**» (14)

Ігри не замінюють інші види діяльності на уроці, але є невід'ємною частиною процесу навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полонська Т. К. Сутність ігрових технологій у навчанні іноземних мов учнів початкової школи на компетентнісних засадах. *Проблеми сучасного підручника. Випуск 20 (2018)*. (Дата звернення 06.08.2022) https://lib.iitta.gov.ua/7110774/1/!!!Polonska_Primary_School_Game.pdf

2. ThoughtCo. How to Play 2 Truths and a Lie. (Дата звернення 31.07.2022) <https://www.thoughtco.com/2-truths-lie-idea-list-1-31144>
3. Wordwall. Приклад випадкового колеса запитань. (Дата звернення 04.08.2022) <https://wordwall.net/ru/resource/43679/form-wheel-of-questions>
4. Icebreaker Ideas. Who Am I? Game Questions & Ideas. (Дата звернення 28.07.2022) <https://icebreakerideas.com/who-am-i-game/>
5. Спільнота в соціальній мережі Facebook «Вчителі англійської мови (+ інші мови). Публікація Гнітій О.А. від 25.07.21. (Дата звернення 09.08.2022) <https://www.facebook.com/groups/128363101050617/permalink/1162458924307691/>
6. British Council. Stop The Bus (Дата звернення 02.08.2022) <https://www.teachingenglish.org.uk/article/stop-bus-0>
7. ESL Activities. Flyswatter Game | Fly Swatting Vocabulary Game for ESL (Дата звернення 31.07.2022) <https://www.eslactivity.org/flyswatter-esl-vocabulary-game-for-kids/>
8. 123Homeschool4me. Feed the Dog Sight Word Reading Game. (Дата звернення 02.08.2022) https://www.123homeschool4me.com/feed-dog-sight-word-reading-game_8/
9. This Reading Mama. LEGO Word Family Sorting. (Дата звернення 07.08.2022) <https://thisreadingmama.com/lego-word-family-sorting/>
10. Liz's Early Learning Spot. Digraphs: Sh- Words When You Only Have a Minute. (Дата звернення 02.08.2022) <https://www.lizs-early-learning-spot.com/digraphs-sh-words-when-you-only-have-a-minute/>
11. Planning Play Time. Word Family Spoons. (Дата звернення 01.08.2022) <https://planningplaytime.com/word-families-reading-activity-spoons/?epik=dj0yJnU9WmdGSXFjMjcydVZSMTBmMko3cTJfQkVtUXo5M1B5THlmcD0wJm49a0tvSnQ0eWZXc1hZSWxkVDVsd0Q2USZ0PUFBQUFBR0x2Y2R3>
12. Liz's Early Learning Spot. Writing When You Only Have A Minute (with sentence sticks). (Дата звернення 08.08.2022) <https://www.lizs-early-learning-spot.com/writing-when-you-only-have-a-minute-with-sentence-sticks/>
13. The Creative Wizard Extraordinaire. ROLL-A-STORY-STARTER. (Дата звернення 08.08.2022) <https://creativewizardextraordinaire.wordpress.com/2014/05/09/roll-a-story-starter/>
14. Apples to Applique. Popcorn Writing. (Дата звернення 01.08.2022) <http://www.applestoapplique.com/2012/01/popcorn-writing.html>

Голубченко В.І.
учитель інформатики
Охтирської ЗОШ І-ІІІ ступенів імені Б. Д. Антоненка-
Давидовича

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОЦІ ІНФОРМАТИКИ

Нині Міністерство освіти і науки розробляє вимоги до компетентностей педагогів. Це ставить перед викладачами багато завдань для самовдосконалення та професійного зростання. Тому з кожним роком вчителі поповнюють свою базу різними інноваціями, використовуючи при цьому стрімкий розвиток інтернет-сервісів.

Під інноваційними технологіями у викладацькій діяльності слід розуміти нові методи та підходи до створення та поступової реалізації в навчальному процесі систем розвиваючого навчання, які базуються на прогресивних і передових прийомах та засобах викладу матеріалу й освоєння нових знань, які гарантують досягнення запланованих результатів. Ці технології призначені для більш повної реалізації здібностей і можливостей учнів [2, с. 112]. Розвиток інформаційних *технологій* впливає на постійне розширення *сервісів*, які охоплюють роботу всіх спектрів інформаційних ресурсів (сервіси зберігання даних, електронної та голосової пошти, відеопослуги, передачі даних).

Розглянемо сервіси, які можна використовувати на уроках інформатики в залежності від етапу уроку. Їх впровадження у навчання дозволяє розвивати пізнавальні навички учнів, уміння самостійно конструювати свої знання, краще орієнтуватися в інформаційному просторі. Тому сьогодні для підготовки сучасного уроку вчитель інформатики повинен уміло користуватися можливостями ІТ.

При підготовці до уроку визначаємо його структурні компоненти, підбираємо до деяких етапів відповідні платформи на сторінках Інтернету. На малюнку продемонстровані деякі безкоштовні онлайн-сервіси, які можна використовувати як вчителю на уроках, так і учням під час виконання завдань.

На етапі вивчення та закріплення нового матеріалу можна використовувати онлайн-дошки. Прикладом однієї з них є дошка Padlet – це зручний та легкий у роботі сервіс для зберігання, організації та спільної роботи з різним контентом (документами). Ця послуга безкоштовна, вона не обмежує користувача у кількості створюваних сторінок і підтримує кирилицю. При введенні вчителем даних на Padlet учні можуть самостійно підвести підсумки та заповнити відповідні поля вже набутими знаннями. Віртуальна інтерактивна дошка може бути зручним інструментом при організації проєктної діяльності чи рефлексії.

Етап вивчення нового матеріалу або його закріплення на уроці інформатики часто передбачають вивчення конкретної комп'ютерної програми, тому більш детально розглянемо використання сервісів під час актуалізації опорних знань, перевірки домашнього завдання, підбиття підсумків уроку.

Наприклад, Google Форми – це зручний інструмент, за допомогою якого можна скласти опитування, анкети, тести та вікторини. Він дає швидкий результат для аналізу та виявлення прогалин у знаннях конкретних учнів. Щоб ним користуватися достатньо мати обліковий запис в Google.

Також на етапі актуалізації опорних знань можна використовувати сервіс Learningapps, а саме інтерактивні вправи таких категорій:

- «вибір» (знайти слова, фрагменти зображень);
- «розподіл» (поділ на групи, знайти пару, пазл);
- «послідовності» (просте упорядкування);
- «введення тексту» (заповни пропуски, кросворд).

Реєструємось на даній платформі та створюємо вправу, обираючи одну з категорій. Сервіс відразу пропонує приклади вправ для кращого розуміння конструктора. На уроці користуємося посиланням на вправу. Для знайомства з сервісом скануй QR-коди:

Етап перевірки домашнього завдання можна скоротити до мінімуму і цим збільшити час на вивчення нового матеріалу. Для цього можна використати сервіси для створення сайтів, блогів, індивідуальних чи колективних газет, журналів, плакатів. Досить цікаво учням оформлювати домашню роботу в онлайн-журналі (живий журнал) LiveJournal. Це сервіс, який дозволяє створити журнал та вести в ньому блоги (створювати статті). Для користування даною послугою потрібна реєстрація, після якої налаштовуємо журнал, вибираємо тему та даємо назву. А далі, ніби справжні журналісти, пишемо статті та публікуємо їх.

Під час актуалізації опорних знань або перевірки домашнього завдання можна використати сервіс Kahoot. Kahoot! – це навчальна платформа, за допомогою якої можна проводити інтерактивні заняття та перевірку знань учнів за допомогою онлайн-тестування. Отримати доступ до неї можна через веббраузер або додаток Kahoot у Google Play або App Store. За допомогою Kahoot, для когось нудний, а для когось нервовий етап перевірки знань, перетворюється у цікаві змагання. Питання та варіанти відповідей з'являються на екрані проектора, учні ж відповідають зі своїх мобільних телефонів або комп'ютерів. Для приєднання до тестування учням необхідно перейти з комп'ютера або смартфона за посиланням kahoot.it, ввести код (генерується автоматично після створення вчителем тестування) та ім'я.

Введення в освітнє середовище технологій для створення тестів, ігор, опитувальників підвищує ефективність навчальної діяльності за рахунок автоматизації обробки результатів та швидкого їх представлення й аналізу. Практичний досвід використання таких систем показує, що результати тестування стимулюють пізнавальну активність учнів. Учні більш охоче відповідають комп'ютеру і, якщо отримують невисоку оцінку, то мають велике бажання скоріше її виправити. Також комп'ютер значно розширив можливості створення тестових робіт. Застосування графіки, кольору, звуку, інших засобів мультимедіа дозволяє створювати різноманітні завдання.

Динамічний розвиток мережі Інтернет дозволяє вирішувати нові педагогічні завдання, організовувати навчальну діяльність, яка не може бути реалізована поза мережею. Сьогодні неможливо створити цікавий і продуктивний урок інформатики без використання інноваційних технологій. Мережа Інтернет стає ресурсом для створення власного матеріалу і перестає бути тільки каналом, що дозволяє отримувати інформацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біферт Н. Роль сучасних інформаційних технологій у створенні цифрового освітнього контенту. Нова педагогічна думка. 2018. № 4. С. 49-52. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_4_16 (дата звернення: 31.07.2022).
2. Barbara Di Eugenio, Davide Fossati, Nick Green. Intelligent support for computer science education: pedagogy enhanced by artificial intelligence. Boca Raton: CRC Press, 2021. 298 p.
3. 7 сервісів для створення навчальних тестів та завдань онлайн. URL: <https://buki.com.ua/ru/news/7-servisiv-dlya-stvorennya-navchalnykh-testiv-ta-zavdan-onlayn/> (дата звернення: 31.07.2022).

Деркач В.В.

учитель трудового навчання і
креслення

Роменського ліцею №4 імені Героя
України Тетяни Маркус

ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЕКТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Працюючи учителем, все більше розумієшактуальність та доцільність змісту парадигми освіти - навчити вчитися. Педагог є провідником для дітей у світ інформації, його основна місія - створити умови для становлення і розвитку орієнтованих до життя в сучасному суспільстві особистостей. Трудове навчання - це дисципліна, яка максимально наближена до реалій життя. Це дає можливість мені виявляти і розкривати закладений від природи потенціал у дітей, як підсумок, випускники школи - профорієнтовані особистості. Звичайно, стовідсоткового результату я не маю, але у школі працюють і інші вчителі - кожен спеціаліст своєї галузі, що і є освітній процес, як засіб становлення сильної нації.

Предмет трудове навчання неможливо уявити без проектних робіт, оскільки вони дають можливість адаптувати дітей до вирішення життєвих ситуацій, використовуючи системний підхід. В ході навчання учні займаються пошуком інформації, її аналізом, вибором оптимального варіанту для реалізації проекту в життя, підбирають варіанти вирішення технічних питань, обирають технологію виготовлення виробу, реалізують свої задуми, корегують при необхідності етапи практичної роботи, проводять апробацію результатів, роблять висновки.

Щоб навчити дітей все це робити, вчителю доводиться шукати результативні методи донесення і засвоєння життєво важливої інформації (з конкретного предмету, в моєму випадку - трудове навчання) аудиторії слухачів. Так, саме прикладний характер проектів дає найбільш позитивний результат. Тобто, у мотиваційній роботі варто максимально прив'язуватись до реалій сучасного життя, щоб інформація, яку ви доносите учням, була актуально і цікавою для даної вікової групи. Як приклад, на етапі визначення теми проекту говорю дітям таку фразу: «Все наше життя складається з суцільних проектів». Потім наводжу приклад: «Вам необхідно купити мобільний телефон, для цього слід виконати певний алгоритм»:

1. Знайти інформацію про модель телефона, яка вам подобається.
2. Оцінити свої можливості.
3. Знайти способи реалізації проекту (накопичити або заробити кошти).
4. Придбавши бажаний гаджет, через певний час користування ним зробити висновки про результат покупки.

Ці етапи являються основою проектної діяльності. Уже з перших уроків я орієнтую учнів на нерозривний зв'язок між школою і життям. В ході навчання, звичайно, необхідно враховувати індивідуальні і вікові особливості аудиторії. Повертаючись до реалій, у старших класах школи діти вміють самостійно приймати рішення, зважувати всі основні аспекти з поставленої навчальної проблеми, реально розраховувати свої ресурси (матеріальні і фізичні), робити справедливі висновки щодо результатів виконаної роботи.

Відповідно до нових стандартів освіти, саме предмет трудове навчання дає можливість дітям виконувати індивідуальні проекти за загальною темою, визначеною вчителем. Тобто в даному процесі, вчитель є старший товариш, який порадить, допоможе опанувати нові технології, підкорегує і направить навчальний потенціал учня в потрібне русло. Діти мають свободу вибору матеріалів, конструкцій, варіантів

оздоблення та ін. Звичайно, коли починаєш цьому вчити молоду аудиторію слухачів, виникає багато труднощів, але це тільки у перших самостійних проектах, потім, як показує практика, проблем не виникає, бо алгоритм проектування вже відпрацьований.

Для учнів п'ятих класів я пропоную часткову самостійність у виконанні проектних робіт, даючи їм можливість адаптуватися до специфіки предмету. Етапи підготовки (вибір об'єкту проектування, розробка шаблонів і технологічної послідовності), обов'язково детально проговорюю з дітьми, наголошуючи, що в подальшому їм доведеться все це виконувати самостійно. Поступово учні, усвідомлюючи важливість самостійності в проектній роботі, проявляють ініціативу і мають гарні навчальні результати.

Важливу роль у моїй методиці відіграє власний приклад (авторитет учителя). Для своїх учнів я постійно проводжу паралелі між навчальними завданнями і власними проектами, демонструю реалізацію своїх ідей та інтересів. Учням цікаво дізнатися про результати проектних робіт, виконаних вчителем.

З появою ІКТ підходи до навчання суттєво змінилися. Звичайно, це вплинуло на предмет - трудове навчання, і на сьогодні неможливо уявити виконання проектної роботи без застосування новітніх технологій. Бездротовий доступ до мережі Інтернет кардинально змінив і полегшив етап пошуку та систематизації інформації при виконанні поставлених учителем завдань. Під час дистанційної освіти я на уроках разом з учнями працював над віртуальними проектами, максимально використовуючи інструменти ІКТ. Діти отримували завдання і за визначений термін часу мали знайти рішення, за допомогою мобільних пристроїв або комп'ютера, робили висновки і брали участь в обговоренні результатів пошуку. Усі охочі отримати оцінку, плідно працювали, дізнавалися багато нового з предмету, а пасивні слухачі ставали учасниками навчального процесу. Звичайно, віртуальне спілкування ніколи не замінить живого, але це альтернативний варіант виходу з складної національної проблеми.

Віддаючи дитину до школи кожен з батьків мріє бачити розумного, вихованого, креативного, суспільноорієнтованого члена європейського соціуму. Наша задача, як педагогів, докласти максимально зусиль, використовуючи усі свої знання, досвід, педагогічну майстерність для того, щоб створити сприятливі умови розвитку підростаючого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичний онлайн-кабінет. URL:
<http://www.soippo.edu.ua/index.php/storinka-metodysta/34-2010-11-24-15-07-23/141-2011-04-26-13-03-51>
(дата звернення 29.07.2022).
2. Навчальні програми 5-9 клас. URL:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
(дата звернення 30.07.2022).
3. Позашкільна освіта та виховна робота. URL:
<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/>
(дата звернення 02.08.2022).

Карпенко А.Б.

учитель початкових класів
Роменського ліцею № 4 імені Тетяни Маркус

КОМІКС ЯК ДІЄВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ УРОКУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Готуючись до заняття, кожен учитель прагне зробити навчання цікавим та продуктивним. Для досягнення цієї мети часто використовуємо різноманітні вправи та завдання. А як щодо коміксів? Вони вже стали невід'ємною частиною культури, а діти з захопленням стежать за цілими «віртуальними всесвітами» (DC і Marvel). [3]

Комікс – це серія зображень, в якій розповідається якась історія. На його основі можна розробляти інтерактивні ігри, виконувати завдання індивідуально, в групах або парах. [1]

Розглянемо переваги коміксів у роботі з учнями початкових класів:

1. Полегшують розуміння складних тем.
2. Мають захопливий сюжет.
3. Візуалізація.
4. Розвивають логіку та творче мислення дітей .
5. Формують вміння виокремлювати головні тези.
6. Розвивають діалогічне мовлення. [4]

Використовувати комікси можна як при опрацюванні тем із курсу «Я досліджую світ» так і на уроках української мови та літературного читання.

Наприклад: під час реалізації двох змістових ліній: «Взаємодіємо письмово» – учні створюють власні письмові висловлювання, «Взаємодіємо усно» – діти, під час презентації робіт, практично оволодівають діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. [2]

У роботі з коміксами здобувачам освіти пропонуємо:

- ✓ самостійно намалювати комікс
- ✓ працювати за готовим шаблоном, який створив учитель використовуючи онлайн ресурси. Наприклад: конструктор коміксів від Canva. Програма настільки проста у використанні, що не потрібно бути професійним мультиплікатором, художником або дизайнером, щоб створити щось магічне. [5] [6]

Застосовуючи комікси на уроках у початкових класах необхідно дотримуватися таких рекомендацій: [4]

1. Розробіть детальний сюжет, зрозумілий для учнів.
2. Оберіть яскравих, емоційно насичених персонажів.
3. Не перевантажуйте комікс діалоговими хмаринками.
4. Проводьте заняття такого формату не частіше 1 разу на тиждень.

Важливо розуміти, що комікс – не лише розважає, але і навчає, показуючи або пояснюючи складні історії та концепції за допомогою зображень та діалогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комікс. Вікіпедія: веб – сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D1%81> (дата звернення: 07.07.2022).
2. 2. Дидактичні можливості використання коміксів на уроках у початковій школі. Інноваційна педагогіка: веб – сайт. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/20/part_3/13.pdf (дата звернення: 07.07.2022).
3. Список україномовних коміксів. Вікіпедія: веб – сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D1%81#%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 07.07.2022).
4. Користь для дитини від читання коміксів. ІРБІС комікси: веб – сайт. URL: https://irbiscomics.com.ua/articles/koryst_dlja_dytny_v_id_chytannja_komiksiv (дата звернення: 07.07.2022).

5. Canva. Програма створення коміксу онлайн та без реєстрації.
URL: <https://www.canva.com/design/play?type=TACkPxpEf5k&category=tACZCigycaA&locale=ukUA&analyticsCorrelationId=5c9c0524-ab66-40f4-9ac7-d469a13ded70> (дата звернення: 07.07.2022).
6. Цікаво попрацювати з коміксами? Блог Карпенко Алли Борисівни.
URL: <https://allakarpenkoteacher.blogspot.com/> (дата звернення: 07.07.2022).

Кудріна О.Ю.

д.е.н., проф., проректор з науково-педагогічної (наукової) роботи

Омельяненко В.А.

д.е.н., доц., доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Сумського державного педагогічного університету

імені А.С.Макаренка

ПРОЄКТНА КУЛЬТУРА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Кожна людина знаходиться у стані постійного проектування (навчання, професійна діяльність, буденне життя тощо) та реалізації короткострокових і довгострокових проєктів. Ефективність такого проектування в значній мірі визначається проєктною культурою, яку можемо визначити як норми, переконання, цінності та досвід особи, яка реалізує проєкт. Розуміння унікальних аспектів проєктної культури та її розвиток відповідно до профілю фахівця є важливими складовими успішної професійної діяльності.

З точки зору освітнього середовища проєктна культура визначає те, як люди в проєкті застосовують знання, та передбачає виховання особистості, здатної здійснювати проектування на основі розробки та реалізації ефективних технічних, наукових, соціальних та інших особистісно-значущих проєктів [1].

Формування проєктної культури в освітньому середовищі передбачає залучення до цього процесу кожного суб'єкта освітнього процесу. Проведений аналіз складових проєктної культури та сутності проектування дозволяє виявити у цьому процесі можливості активізації самостійної діяльності здобувачів, розвитку їх творчих якостей, комунікативних, організаторських та рефлексивних здібностей, творчого мислення, суб'єктної позиції.

Аналіз досліджень проблематики проектування та проєктної культури дозволив побудувати моделі процесу формування проєктної

культури в освітньому середовищі на засадах комплексності, середовищного, особистісно-діяльнісного та системного підходів.

По-перше, модель ґрунтується на аспектах проєктної діяльності в освіті:

- 1) проєктна діяльність, що здійснюється безпосередньо професорсько-викладацьким та адміністрацією, спрямована на:
  - удосконалення освітнього процесу;
  - забезпечення конкурентоспроможності закладу освіти шляхом розробки та реалізації міні- і макропроєктів, зокрема із залученням стейкхолдерів;
  - виконання ініціативних прикладних науково-дослідних робіт;
- 2) проєктна діяльність здобувачів, що здійснюється в рамках освітньої діяльності та спрямована як на формування певних компетентностей, так і на формування здатності до проєктної діяльності;
- 3) спільна участь викладачів і здобувачів в реалізації проєктів, залучення ініціативних здобувачів до проєктної діяльності, зокрема на комерційній основі.

По-друге, модель передбачає розроблення моделей навчальних ситуацій і навчальних завдань, які відкривають для здобувачів можливість застосовувати та розвивати проєктні вміння. Основні характеристики таких ситуацій:

- навчальне завдання припускає більше одного або ряд можливих рішень;
- у центрі завдання знаходиться проєкт – створення/ конструювання деякого продукту з використанням нестандартних засобів;
- завдання дає можливість розвитку коротко обкресленого сценарію (сюжету) в рамках заданої предметної проблеми;
- завдання припускає роботу в групі з можливим автономних підзадач;
- завдання вимагає самостійного пошуку необхідної інформації;
- завдання по певному предмету може включати пошук і використання інформації з інших сфер та дисциплін;
- такі завдання дають можливість самостійно заглибитися в предмет, що дає велике поле для роботи, в тому числі й з обдарованим здобувачем.

Таким чином, успішне професійне проєктування залежить на пряму від формування проєктної культури в освітньому процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Омеляненко В.А., Жолудь А.В. Аналіз особливостей проектного управління інноваційним розвитком освіти в контексті сучасних безпекових викликів. Фізико-математична освіта. 2017. Вип. 4. С. 250-255.

Кушнір С.Г.

учитель математики, трудового навчання та
технологій

Роменського ліцею №1 ім.П.І.Калнишевського

ВПЛИВ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ

Сьогодні в нашому суспільстві відбуваються великі зміни. Перед учителем ставиться завдання формувати людину, яка буде творчо мислити, самостійно приймати рішення, людину, що буде брати активну участь у житті суспільства. Розвиток творчих здібностей учнів через використання методу проектів є темою нашого дослідження.

Д.В. Алфімов, Г.В. Андрєєв, Д.Б. Богоявленська, В.М. Бутенко, В.І. Загвязинський, В.А. Кан Калик, Н.В. Кичук, М.П. Кравчук, О.Л. Кульчицька, В.О. Моляко, А.Н. Лук, М.М. Поташник, В.В. Рибалка, С.О. Сисоєва, Т.І. Сущенко, Н.Ф. Тализіна педагоги та психологи, які працюють над проблемою розробки шляхів розвитку творчої особистості. Більшість досліджень ґрунтуються на темі формування творчого розвитку. Явище, яке можна стимулювати і спрямовувати у певну систему – це сукупність взаємопов'язаних елементів: творчі здібності, творчий процес, що забезпечують творчу діяльність. М.М. Бахтін, І.Д. Бех, Л.С. Виготський, Я.О. Пономарьов, С.Л. Рубінштейн, Б.М. Теплов розглядають формування творчої особистості через психологічні аспекти творчості, а основою творчої діяльності є увага, сприйняття, фантазія[1,с.567].

Метод проектів добре використовувати при роботі дітей у групах. Як педагогічна технологія, це є сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю. У проекті поєднується теорія і практика, це не лише постановка певного розумового завдання, а й робота на практичний результат.

При вивченні у 5 класі теми: «Прямокутний паралелепіпед. Піраміда» можна поділити дітей на групи та запропонувати спочатку скласти з геометричних тіл будинок. Потім обчислити площу підлоги,

стелі, стін. На заключному етапі дізнатися, скільки потрібно придбати матеріалів для ремонту кімнати створеного будинку. Учні мають визначитися з матеріалами, які будуть використані під час ремонту, врахувати їх ціну та обчислити вартість матеріальних затрат. Одним із етапів роботи є момент самооцінювання своєї діяльності у групі. Це може викликати у дітей певні труднощі через страх, боязнь невдачі, особливо, коли учні орієнтовані на успіх, це заважає їм творити. Ми працюємо над тим, щоб учні змогли реалізувати свої здібності, були активними у роботі групи.

Працюючи над цим проектом, діти повторюють теми попередніх уроків: площа, масштаб. Знають, де можна застосувати отримані знання на практиці. При цьому ми працюємо над формуванням таких ключових компетентностей як: ініціативність і підприємливість, інформаційно-цифрова компетентність, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна і громадянська компетентності.

Ми маємо пам'ятати, що дитячі інтереси сьогодення ставляться у головний кут методу проектів [2, с.3-4] .

Кожна дитина має можливості розвиватися. Нам потрібно знайти шляхи, як реалізувати ці можливості. Усі діти – творчі особистості в тому чи іншому степені; творчість є нормальним та постійним супутником розвитку людини. Коли людина займається діяльністю, то розвиваються її творчі здібності. Діапазон нових можливостей визначає обдарованість людини, так відкривається реалізація наявних можливостей.

Метою школи є формування людини-патріота, що має розвинений творчий потенціал, національну самосвідомість, глибокі систематичні знання, вміння та навички. Від методів навчання, які використовуються у навчально-виховних умовах залежить успіх у досягненні поставленої мети. Розв'язання тієї чи іншої практичної чи теоретичної проблеми, оформленої у вигляді кінцевого продукту є застосуванням методу проектів [3, с. 128].

Маю надію, що випускники кожного навчального закладу зможуть відчувати себе більш упевненими, психологічно стійкими, будуть легко адаптуватися до соціальних змін і криз у суспільстві і продовжувати розвивати свій творчий потенціал. Однією із сходинок до цього успіху є застосування методу проектів. Це надає можливість поглиблювати у дітей навички пізнавальної та дослідницької діяльності, покращувати критичне мислення та розвивати у учнів творчу особистість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Взаємодія учня і вчителя у площині проектної діяльності (Метод проектів у сучасній школі. Структура різних типів проектів: Матеріали роботи творчої групи педагогів Волинської області) // Школа.-2006.-№5. – 67с.
2. І.В. Буравська. Проектні технології в школі. Застосування методу проектів.//Директор школи. – грудень 2006, № 48 (432). – с. 3 – 4
3. Проектна діяльність у школі / Упоряд. М. Голубенко. – К.: Шк. світ, 2007. – 128с. – (Б-ка «Шк..світу»).

Мельник Т.В.

учитель історії та правознавства
Роменського ліцею № 4 ім. Тетяни Маркус

ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Зміни в культурному й економічному житті суспільства вимагають постійного й оперативного оновлення в освіті: у формах, методах і технологіях навчання та виховання учнів, управління загальноосвітніми навчальними закладами та в організаційній структурі закладів освіти. Україні не бракує новаторів, здатних творити й запроваджувати інноваційні освітні ідеї, але є брак знання про інновації та про успішний досвід їх запровадження. З одного боку, налагоджений уклад закладу освіти, що забезпечений високопрофесійними кадрами, достатніми матеріально-технічними умовами, опирається нововведенням, які перешкоджають його стабільності та не завжди дають позитивні результати. З іншого боку, підтримати високі результати діяльності, конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг неможливо без змін. Запровадження нового завжди несе в собі елемент ризику. Але, на наш погляд, ще більшим ризиком є відмова від інноваційної діяльності.

Проблемами інновацій в освіті займалися такі дослідники, як В.В. Крижко, Т. Лістер, В. Докучаєва, Л. Калініна, К. Баханова, В.І. Маслов, Г. Селевко, А.П. Черниш та інші. «Інновація - результат (продукт) творчого пошуку особи або колективу, що відкриває нове в науці й практиці, як результат народження, формування і втілення нових ідей. Якщо педагог відкриває принципово нове, то він є новатором, якщо трансформує наукову ідею у практику – інноватором» [6].

Рассел Арчибальд визначає проєкт як «комплекс зусиль, здійснюваних з метою отримання унікальних результатів в рамках

відведеного часу і в межах затвердженого бюджету, який виділяється на оплату ресурсів, що використовуються або споживаються в ході проєкту» [1, с. 6]. Михайловська О. визначає проєкт як «тимчасове підприємство, призначене для створення унікальних продуктів, послуг або результатів» [2, с.4]. Проєкт має орієнтуватися на результативність заходів, необхідність їх досягнення у визначений проміжок часу в умовах обмеженості ресурсного забезпечення. Проєкт - одноразовий комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямований на задоволення визначеної потреби шляхом досягнення конкретних результатів при встановленому матеріальному (ресурсному) забезпеченні з чітко визначеними цілями протягом заданого періоду часу [4, с. 9].

На думку О.Савченко, на загальнодержавному рівні має «реалізуватися поетапний підхід до створення науково-методичного супроводу інноваційного процесу, щоб досягти цілісності, оптимального співвідношення зовнішнього й внутрішнього управління та самоуправління з поточним коригуванням результатів управлінської діяльності» [3, с. 6]. Слід відмітити, що «загальнодержавний рівень управління інноваційними проєктами здійснює основну функцію управління освітою в державі – забезпечення умов для реалізації освітніх потреб сучасної особистості і суспільства. Реалізація нового змісту управління освітою сприяє формуванню сучасного освітнього середовища» [5, с. 24].

Висновки про те, що «освітні проєкти значно поліпшують запам'ятовування матеріалу, сприяють його ідентифікації і цілеспрямованій практичній реалізації, підтверджуються досвідом впровадження інноваційних проєктів у навчальний процес» [7, с. 35]. Напрямки роботи для впровадження інноваційних ідей та проєктів: 1) розробка нормативно-правової бази та оснащення школи сучасними інформаційними засобами; 2) впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес; 3) інформатизація процесу навчання і виховання, діяльності адміністративно-управлінської ланки, методичної роботи; формування баз даних, інформатизація діяльності бібліотеки; 4) залучення учнів до участі у національних та міжнародних проєктах та формування інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу.

Для успішного впровадження інноваційних ідей та проєктів в ЗНЗ керівнику потрібно поставити такі завдання: 1) розв'язування значущої для учнів проблеми та співробітництво учнів між собою і вчителем; 2) завдяки новизні і не традиційності залучити учнів до активного навчання, формувати вміння раціонально будувати

розумові операції; 3) розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, критичного мислення, вмінь самостійно шукати інформацію; 4) розвиток самостійної діяльності учнів: індивідуальної, парної, групової, яку учні виконують протягом певного часу; 5) подання підсумків проєктів, що реалізується, в реальному вигляді, формі (доповідь, альманах, звіт, веб-сайт, презентація, книга) та бути готовими до застосування на практиці; 6) здійснити доступ до «банків інформації» - безмежного обсягу інформації і її аналітичного опрацювання, що призводить до залучення підростаючого покоління до інформаційної культури суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильченко Л.В. Управлінська культура і компетентність керівника. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 176 с.
2. Ващенко Л. Технології управління інноваційними процесами. *Директор школи України*. 2008. № 1. С. 5–15.
3. Кареліна О. Впровадження мультимедійних технологій у навчальних закладах України. *Матеріали Другої щорічної національної конференції*. Київ 2000. С. 110–115.
4. Кареліна О.В., Федик П.Д. Використання INTRANET- та INTERNET-технологій для підготовки вчителів. Тернопіль, Інститут економіки і підприємництва, 2007.
5. Крилов І.В. Інформаційні технології: теорія і практика. Київ: Центр, 2006. С.124-128.
6. Паламарчук В.Ф. Інноваційні процеси в педагогіці. *Педагогічні інновації у сучасній школі*. Київ: Освіта, 1994. С. 5-9.
7. Програмно-цільові проєкти (з досвіду роботи Харківського регіону). Харків : ХОНМІБО, 2007. С. 39–50.

Покутня Н.В.

вчитель початкових класів

Роменської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст..№10

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасна школа потребує докорінного переосмислення парадигми навчання і виховання, оновлення змісту, форм і методів становлення особистості як суб'єкта життєтворчості, створення сприятливих умов для фізичного, психологічного, соціального і духовного здоров'я учнів, їх правового і соціального захисту.

Педагогічний колектив нашої школи поставив перед собою завдання – **зберегти і зміцнити здоров'я учнів за допомогою** впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес.

Здоров'язбережувальні технології – технології, що охоплюють використання засобів, методів і форм фізичного виховання, спрямованих на підвищення показників здоров'я, мотивації до виконання фізичних вправ, регуляції режиму рухової активності.

Проблема збереження здоров'я, стала головною темою нашої школи. Ми прагнемо, щоб дитина навчилася цінувати своє здоров'я, намагалася не тільки зберегти його, а й активно створювати.

Здоров'язбережувальні технології передбачають створення комплексних умов виховання та навчання, які дають змогу формувати високий рівень здоров'я дітей, прищеплювати їм навички здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку.

Види здоров'язберігаючих технологій:

Медико-профілактичні технології, що забезпечують збереження і примноження здоров'я дітей під керівництвом медичної сестри школи відповідно до медичних норм, з використанням медичних засобів .

Фізкультурно-оздоровчі технології, спрямовані на фізичний розвиток і зміцнення здоров'я дитини.

Основний показник, який відрізняє всі здоров'язберігаючі освітні технології - регулярна діагностика стану дітей та відстеження основних параметрів розвитку організму в динаміці (початок - кінець навчального року), що дозволяє зробити висновки про стан здоров'я.

Зупинимося на розгляді технологій, ефективність яких перевірена часом , які використовуємо в своїй роботі.

Фітотерапія: полоскання ротової порожнини розчином часнику; вживання відварів, водних настоїв лікарських трав для профілактики різних захворювань , вітамінних коктейлів, трав'яних чаїв.

В умовах навчального закладу ця технологія впроваджуються тільки під контролем медичної сестри, а також за згодою батьків.

Самомасаж - підвищує загальну опірність дитячого організму негативним впливам зовнішнього середовища. Ця технологія застосовується згідно санітарним нормам на кожному уроці 1-2 рази, згідно віковій категорії (пільчикова гімнастика, вправи для відпочинку при довготривалому сидінні за партою, ходіння по масажних доріжках, їх щн називають «доріжки здоров'я» та ін..). Впроваджуємо парну і групову роботу.

Музикотерапія – створення такого музичного супроводу, який сприяє корекції психофізичного стану дітей в процесі їх навчальної діяльності.

Кінезіологія - це наука про розвиток головного мозку через рух, використовується в усьому світі. **Кінезіологічні вправи** – це комплекс рухів, що дозволяє активізувати міжпівкульну взаємодію.

З особистого досвіду, рекомендую впроваджувати в урок на різних його етапах **ігрові технології**. Процес навчання стає цікавим і зрозумілим, а отже і знання засвоюються краще. Це важливо, бо рух дитини під час гри допомагає вирішити проблему гіподинамії школярів, так як в наш час у дітей ведеться більш малорухливий «сидячий» спосіб життя. Щоденно після 3-го уроку в нашій школі проводиться музична перерва (органи учнівського самоврядування для учнів під музичний супровід організовують фізкультхвилинки у фойє школи)

На уроках літературного читання і мови проводжу **звукову гімнастику**, яка сприяє підвищенню чіткості і правильності вимови. Задовольняється потреба масажу щитовидної залози, що важливо у нинішній екологічній ситуації.

Дихальна гімнастика сприяє вирівнюванню процесів збудження і гальмування в корі головного мозку. Важливо, вправи на дихання починати з видиху і виконувати протягом 3-5 хвилин.

На першому і останньому уроці проводжу **гімнастику для очей**. При перевірці зору в учнів на кінець навчального року медичною сестрою зазначено помітні зміни в кращу сторону.

Освітня система повинна й має всі можливості для того, щоб зробити навчальний процес здоров'язберігаючим, і в цьому випадку мова йде вже не просто про стан здоров'я сучасних школярів, а про майбутнє України. Тож давайте виховувати здорову, творчу й мислячу особистість!

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахутина Т.В. Здоров'язберігаючих технологій навчання: індивідуально-орієнтований підхід. Школа здоров'я. 2000
2. Єфімова В.М. Здоров'язбережувальні технології у контексті педагогічних досліджень. 2010.
3. Ковалько В.І. Здоров'язберігаючих технологій. - М.: ВАКО, 2007.
4. Денисенко Н. Оздоровчі технології – в освітній процес .Шкільне виховання. 2009.

Потапенко І.І.
учитель української мови та літератури,
зарубіжної літератури
Охтирської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
імені Б.Д. Антоненка-Давидовича

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

Якість національної шкільної системи, тієї освіти, що її здобувають молоді покоління, та рівня роботи вчительства насамперед залежить від міри їхньої відповідності вимогам сучасності, постійно змінюваним світоглядним обставинам сьогодення. На сучасному етапі навчання літератури значну роль відведено вихованню вдумливого читача – людини з розвиненим критичним мисленням, здатної оцінювати себе і навколишній світ, що не можливо без формування базових якостей особистості, розвитку її активного начала.

Саме реалізації такої мети сприяє інноваційна педагогіка і продуктивне навчання, в процес якого спрямований не лише на засвоєння досвіду, а й розвитку в учнів умінь створювати нові, ефективні зразки й моделі особистісної діяльності. Використання інноваційних форм роботи дає можливість школярам реалізувати себе як особистість за постійно змінюваних обставин.

Однією з інноваційних педагогічних технологій є *технології інтерактивного навчання*. [1, с. 6]

Класифікація технологій інтерактивного навчання [2, с. 6]

Кооперативне навчання

- робота в парах
- робота в малих групах
- Акваріум
- диференційовано
- групова робота

Колективно-групове навчання

- мікрофон
- незакінчені речення
- навчаючи -вчусь
- мозковий штурм
- інтерактивні нотатки

Вирішення проблемних питань

- дискусія
- метод «ПРЕС»
- «Займи позицію»
- літературний ландшафт

Прийоми творчої театралізації

- інсценування
- стоп-кадр
- рольова гра
- «чарівний стілець»
- уявна прогулянка
- «капелюх»

Техніки опитування

- анкетування
- «ЛОВИ ПОМИЛКУ»
- «так-ні»

Інтерактивні методи зацікавлюють слухачів, мотивують до самостійних дій та сприяють розвитку мислення.

Навчання критично мислити є важливим завданням, а тому потрібно запровадити його у систематичну практику викладання.

Процес навчання і критичного мислення ефективніший, коли учні мають змогу застосовувати набуті знання в життєвих ситуаціях. Вчитель має створити певні умови для успішного залучення учнів до процесу критичного мислення.

Методи критичного мислення:

Мозкова атака та Мозкова атака.

Керована діяльність – читання з передбаченням.

Вільне письмо.

Метод «Позначки».

Щоденник подвійних нотаток.

Думайте – Працюйте в парах – Обмінюйтеся думками.

Запитання про реакцію читача.

Групове обговорення.

Написання есе.

Дискусійна мережа.

Дебати. [4, с. 52]

«Сенкан».

Ще можна використовувати такі стратегії:

- інтерв'ю;
- незалежне розслідування;
- творче письмо;
- оприлюднення проекту (плакат, стінгазета);
- драматизація;
- опитування;
- збір даних та ін. [3, с. 60]

Ось далеко не повний перелік стратегій, які можуть навчити учнів критично мислити.

Включення інтерактивних вправ до будь-якого етапу уроку робить його цікавішим, ефективнішим, налаштовує учнів на подолання труднощів, на пошуки інформації, сприяє підвищенню уваги, допомагає розкрити творчий потенціал учнів, розвивати уяву, творче мислення.

Ефективність уроку літератури залежить від створення комплексу вправ і завдань, ураховуючи елемент зацікавленості, що ефективно впливає на засвоєння інформації.

На допомогу вчителеві приходять мультимедійні технології, які можна використовувати на різних етапах роботи з інформацією: мотиваційному, операційно-пізнавальному, контрольню-оцінювальному.

Незважаючи на всі переваги мультимедіа, впроваджуючи їх, слід керуватися критерієм доцільності. Від правильної відповіді на поставлені запитання «Чого і як навчати?» залежить результативність уроку, одночасно це є і критерієм майстерності вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання. – К.: Шкільний світ, 2007. – 111 с.
2. Фурсова Л.О. Інтерактивні форми роботи на уроках зарубіжної літератури. – Дніпропетровськ: Інновація, 2004. – 33 с.
3. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / посібник для вчителів та студентів. – К.: СПД Богданова А. М., 2007. – 220 с.
4. Юсипович І., Власенко О., Кубрак З., Богдан Л. Інноваційні технології та сучасний урок літератури. – К.: Шкільний світ, 2006. – 126 с.

Привідіон С.В.

керівник гуртків

еколого-натуралістичного напрямку

Комунального закладу

«Роменський центр позашкільної освіти

та роботи з талановитою молоддю імені

Івана Кавалерідзе»

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ГУРТКІВЦІВ

Проектна діяльність є однією з ефективних педагогічних технологій, що активно впроваджується в закладах позашкільної освіти України та відповідає вимогам нового типу гуманістично-інноваційної освіти.

В умовах сьогодення основною метою екологічної освіти вважається формування системи наукових знань, поглядів, що забезпечують позитивне ставлення дітей до навколишнього середовища в усіх видах діяльності [2, с. 5].

У Концепції Нової української школи зазначено, що однією із ключових компетентностей, які необхідно формувати в учнів, є екологічна грамотність і здоровий спосіб життя.

Проблема екологічної освіти вихованців закладу позашкільної освіти є актуальною та посідає одне з провідних місць в освітньому процесі. Формування екологічної компетентності учнів – безперервний процес, який здійснюється відповідно до віку гуртківців, обсягу та рівня їх знань, досвіду, психологічних особливостей [3].

Вихованці Роменського центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю імені Івана Кавалерідзе є активними учасниками міських, обласних, всеукраїнських екологічних проєктів, а також впроваджують екологічні ініціативи, реалізуючи проєкти закладу для розбудови Роменської громади.

У 2021 році у Центрі започатковано міський соціально-освітній проєкт «Екологія рідного краю: малими кроками до великих перемог», де вихованці закладу взяли участь в екологічно спрямованих заходах, працювали над створенням мініпроєктів у сфері екологічних інноваційних технологій. Діти долучилися до екологічного хакатону «ЕсоНаск ідей щодо збереження лісів та раціонального використання лісових ресурсів». Гуртківці Центру презентували ідеї прокладання оригінальних маршрутів екологічних стежин, мікроклонального розмноження майбутніх дерев та використання безпілотних літальних апаратів для виявлення лісових пожеж.

Здобувачі позашкільної освіти стали активними учасниками екологічного майстер-класу «Зелені зони Роменщини», з метою дослідження мікрокліматичних особливостей місцевих ландшафтів, посадки сіянців із закритою кореневою системою за допомогою садильної труби.

В межах проєкту гуртківці долучилися до плогінгу «Марафон здоров'я та чистоти довкілля», взяли участь у челенджі «Сортування сміття – крок до збереження довкілля».

Під час проведення екологічного квесту «Скарби урочища Огнівщина» ознайомилися з історією парку-пам'ятки природи місцевого значення, запропонували заходи по вирішенню екологічних проблем об'єкту.

Заклад реалізував міський соціально-освітній проєкт «Територія комфортного дозвілля», що передбачає створення зеленої зони з метою вивчення ландшафтної дизайну місцевості, створення квітників безперервного цвітіння.

Для поліпшення екологічного стану та естетичного вигляду зеленої зони, вихованцями створено символічну алею «30 троянд Ромену» з нагоди 30-ої річниці з Дня Незалежності України.

Наступним кроком реалізації проєкту стала реконструкція квітників у вигляді геометричних фігур. Діти створили барвисті квіткові композиції із вирощеної розсади.

У березні 2022 року заклад розпочав реалізацію довгострокового екологічного проєкту «Ботанічний мінісад «Зелений практикум», основними завданнями якого є збереження та поповнення в штучних умовах колекцій рослин місцевої та світової флори; проведення дослідження та дослідницьких робіт з проблем охорони біорізноманіття, інтродукції, акліматизації розмноження та ефективного використання рослин.

Одним із завдань проєктів є проведення еколого-просвітницької діяльності: виступи з природоохоронної тематики на радіостудії «Ромен», висвітлення інформації на офіційному сайті закладу, сторінці Facebook та на каналі Youtube.

Проєктна діяльність сприяє формуванню у вихованців уміння розумного та раціонального природокористування в межах сталого розвитку, здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно конструювати свої знання, критично мислити, усвідомлювати важливість вивчення взаємозв'язків і процесів у навколишньому середовищі, шукати шляхи гармонізації взаємин людського суспільства та природи.

Використання проєктної діяльності надає можливість керівнику гуртка створювати комунікативні ситуації, спонукати вихованців до індивідуальної, парної, групової роботи, підбирати теми проєктів, що максимально цікавлять гуртківців.

Застосування проєктної діяльності сприяє формуванню екологічної компетентності особистості та забезпечує перспективні умови для ефективного інноваційного освітнього середовища Роменського центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю імені Івана Кавалерідзе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баюрко Н. В. Шляхи формування готовності студентів до розвитку екологічної компетентності учнів. *Актуальні наукові проблеми. Розгляд, рішення, практика*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Одеса: ГО «ІОМП», 2016. С. 3–5.

2. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності Креативна педагогіка. *Науково-методичний журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. Житомир, 2016. № 11. С. 97–108.
3. Баробашко С.А. Формування екологічної компетентності школярів. URL: <http://baraboshko.byethost8.com/> (дата звернення: 18.07.2022).
4. Вербицький В.В. Концепція позашкільної еколого - натуралістичної світи на основі компетентнісного підходу. Проект, 16 серпня 2017 року. URL: <https://nenc.gov.ua/wpcontent/uploads/2017/01/kkr.pdf> (дата звернення: 19.07.22)
5. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа». URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html> (дата звернення: 15.07.2022).

Ставнича В.І.

учитель початкових класів

Роменської загальноосвітньої школи I-III ступенів №7

САМООЦІНЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ РОЗВИТКУ САМОСТІЙНОСТІ УЧНЯ

Учнівське самооцінювання у сучасній школі є невідмінним елементом навчання, оскільки воно надає можливість учням виявити свої сильні та слабкі сторони, визначити потреби, навчитися відповідальності та прагнути до самовдосконалення. Самооцінка - це підґрунтя для розвитку самостійності учнів та їхньої впевненості у власних силах.

Щоб навчити учнів об'єктивно оцінювати свої успіхи, пропоную простий і корисний алгоритм:

- поясніть учням, для чого потрібно мати навичку самооцінювання;
- позитивно налаштуйте учнів на необхідність постійно аналізувати власні навчальні результати;
- разом з учнями розробіть чіткі та зрозумілі критерії оцінювання, оформіть їх, розмістіть у класі на видному місці та спробуйте попрацювати з визначеним алгоритмом деякий час;

- коли попередні етапи будуть успішно реалізовані, поясніть на практиці, що критерії оцінювання можуть змінюватися залежно від завдань та педагогічних цілей;
- на останньому етапі потрібно сформулювати висновки і спланувати подальші дії.

Зі свого досвіду можу запевнити, що ефективними формами самооцінювання є: бланки, журнали, анкети самооцінювань для учнів. Наприкінці окремих завдань чи взагалі уроку доречно запропонувати учням заповнити обрану форму аналізу знань.

Щоб кожен учень об'єктивно зміг оцінити власний поступ після опанування нового матеріалу, пропоную використовувати експрес-картки, діаграму оцінювання з цеглинками лего. А для порівняння власної оцінки своєї діяльності з оцінкою вчителя дієвим методом є метод «Мішень». Учні у зошитах малюють мішень: три частини заповнює учень (у кожній частині фіксується окремий аспект навчальної діяльності на уроці), у четвертій частині своє враження фіксує вчитель. У кінці уроку діти занотовують результати своєї роботи у відповідних частинах мішені, а вчитель заповнює свій сектор. Цей метод позитивно впливає на сприйняття як успіхів, так і невдач і допоможе учням сконцентруватися на своїх силах, а не порівнювати себе з іншими учасниками освітнього процесу.

У 3-4 класах рекомендую впроваджувати методику «Тижневий звіт», яка дозволяє забезпечити зворотній зв'язок. За допомогою якого учні повідомляють, чого вони навчилися за тиждень і які труднощі виникли. «Тижневі звіти» -це опитувальні листки, які учні заповнюють раз на тиждень.

Для системного контролю за процесом самооцінювання та корекції навчальної діяльності учнів є використання щоденників досягнення. У щоденнику учні самостійно оцінюють свої досягнення, спираючись на заздалегідь запропоновані критерії, вироблені спільно з учнями. У 1-2 класах використовувати можна малюнки, графічні позначки. А у 3-4 класах вчитель сам може розробити алгоритм самооцінювання. Щоденники вчитель систематично перевіряє, звіряє записи в них зі своїми і на основі цих співставлень доходить висновку щодо подальшої роботи з кожним учнем.

У процесі самооцінювання учні аналізують не тільки засвоєння навчального матеріалу, а й свій емоційно - психологічний стан, характер та якість своєї навчальної діяльності. На мою думку ефективним буде використання листів самооцінки емоційно- психологічного стану учня. Впровадження проєктів для самооцінювання

є найцікавішим і найкориснішим методом. У 4 класі я разом з учнями вирішили реалізувати довготривалий проєкт «Медунці», який став натхненником, контролером освіти та помічником у формуванні відповідальності, самостійності та самосвідомості. Щотижня учні працювали зі сторінкою самооцінювання та із рефлексією на звороті. Учні відстежували виконання «Щоденні 3» та «Щоденні 5», виконання домашніх завдань, самостійно оцінювали свої успіхи за відповідною шкалою. У кінці місяця підводили підсумки, рахували «медунці».

Отже, самооцінювання підвищує об'єктивність оцінки, сприяє формуванню незалежності учня від «зовнішнього контролю» та пробудженню в нього прагнення до «внутрішнього самоконтролю».

ЛІТЕРАТУРА

1. Фідкевич О., Бакуліна Н. НУШ. Теорія і практика формувального оцінювання. Київ: Генеза, 2019. с.13,35-38.
2. <https://youtu.be/G1xdjFXOiRo> Самооцінювання НУШ
3. <https://youtu.be/rWVBZBbiGCY> Сучасні стратегії оцінювання НУШ

Телевна О.О.
учитель української мови та літератури
Роменського ліцею №1
ім. П.І. Калнишевського

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Сучасне життя характеризується швидкими темпами розвитку провідних галузей економіки, промисловості, науки, освіти. Тому проблема розвитку критичного мислення школяра є одним з ефективних домінуючих напрямків у галузі сучасної освіти.

Українська мова та література як предмети мають «різнобічний навчальний, розвивальний та виховний вплив на учнів, що сприяє формуванню особистості, готової до активної творчої діяльності в усіх сферах життя» через застосування сучасних організаційних форм, методів і технологій навчання, розвитку критичного мислення та формуванню вмінь застосовувати мисленнєві операції у процесі праці, під час вирішення проблемних ситуацій, «для повноти духовного життя – для того, щоб уміти цінувати багатства культури та мистецтва».

Сучасна освітня технологія розвитку критичного мислення на уроках української мови та літератури розв'язує задачі освітньої мотивації, інформаційної грамотності, культури письма та соціальної (життєвої) компетентності.

Завдання вчителів середньої та старшої ланки ці вміння розвивати та вдосконалювати. Так на уроках літератури п'ятикласники не лише працюють з підручником, переказують, читають, а залюбки співпрацюють у парах, у групах, вчать аналізувати, робити висновки, приходять у процесі роботи до порозуміння. Отримавши випереджальні індивідуальні та групові завдання, вони опрацьовують рекомендовану літературу й добирають потрібні дані [1].

На уроках літератури виробляємо вміння не тільки виразно читати, а й критично мислити, добираючи цікаві цитати з твору, ставлячи такі запитання: - Що ви відчули, читаючи твір? - Як би ви діяли на місці героїв? Чому саме так? Під час такої роботи учні, звертаючись один до одного, висловлюють власні думки.

Цікавим є завдання на встановлення відповідності. Цей вид діяльності сприяє формуванню вмінь аналізувати, порівнювати, робити висновки, оцінювати.

Вправа «Ланцюжок настрою». 1. Поділіть текст на смислові частини. До кожної частини доберіть рядки, які відтворюють внутрішній стан ліричного героя. Що ви помітили? 2. Які б кольори використали для відтворення почуттів? Чому саме ці? 3. Візьміть смужку паперу, поділіть її на стільки частин, скільки ви визначили (дивись завдання 1). Розфарбуйте її відповідними кольорами.

На етапі узагальнення доцільною є робота в парах за варіантами: скласти гроно, скласти у вигляді схеми психологічний портрет митця.

На уроках української мови для усвідомлення необхідності засвоєння навчального матеріалу та застосування його в повсякденному житті можна використовувати прийом створення проблемної ситуації.

Прийом «Незакінченого речення» спонукає учнів згадати, що вони вже знають і зможуть застосувати для отримання наступної інформації, усвідомити, що їм потрібно дізнатися, чому слід навчитися, аби вирішити проблему.

Також доцільно використовувати вправу «Спостерігаю, міркую, роблю висновок» (метод спостереження з елементами дослідження). Знову використовується метод аналогії.

Із метою формування вмінь аналізувати текст за сукупністю окремих умінь монологічного мовлення доцільно використовувати вправи з редагування текстів. У процесі роботи над власними письмовими висловлюваннями учні виявляють уміння удосконалювати граматичну структуру своїх робіт та їх виразність.

Щоб навчати учнів шукати різні підходи з метою пошуку шляхів вирішення проблемного завдання, можна застосовувати роботу в групах. Співпрацюючи в групі, діти мають змогу почути різні точки зору на одну й ту саму проблему, зробити власне припущення, обґрунтувати його, прийняти спільне рішення.

Отже, формування критичного мислення – це складний процес, який вимагає дотримання принципу систематичності, послідовності, обґрунтованості, доцільності застосування мисленнєвих операцій. Тому вчитель повинен враховувати вікові та індивідуальні особливості школярів, загальний рівень їх розвитку, умови для успішної реалізації поставлених завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Банько В.В. Розвиток критичного мислення на уроках української мови та літератури. (Методичні рекомендації). URL: http://schoolvoegoscha.ucoz.net/BanjkoVV/rozvitok_kritichnogo_mislennja.pdf

2. Методика й організація уроків української мови та літератури за технологією розвитку критичного мислення. URL:
http://www.nmc.od.ua/wp-content/uploads/2015/09/Typik_2012.pdf
3. Концепція Нової української школи.
URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Критичне мислення : сутність, пошук, досвід. URL:
5. https://www.slideshare.net/metod_1/ss-43423651
6. Скоморовська Н. Формування навичок критичного мислення на уроках літератури. Дивослово. 2013. №3. С. 2-5
7. Українська мова. Українська література. 5-9 класи. Навчальні програми для учнів загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою/ Укладачі: Г.Т. Шелехова, М.І. Пентелюк, В.І. Новосолова, Т.Д. Гнаткович, К.В. Таранік-Ткачук, Н.Б. Коржова. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013.

Щебетенко Н.П.

учитель трудового навчання
Краснопільської гімназії

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО - ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

На сучасному етапі розвитку суспільства система освіти потребує нових підходів у підготовці фахівців. Термін «професійно-фахові якості» трактується в науковій літературі неоднозначно. Оскільки успішність діяльності фахівця визначається не тільки рівнем професійних знань, умінь і навичок, а й ступенем сформованості його професійно-особистісних якостей, ними називаються ті якості особистості, які «покликані забезпечити її успішний трудовий старт і високі виробничі показники».

Згідно українського педагогічного словника, педагогічна майстерність це показник високого рівня педагогічної діяльності. За критерії педагогічної майстерності приймаються такі ознаки діяльності педагога, як гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність). „Педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога його загальній культурі та педагогічному досвіді. Необхідними умовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція педагога і професійно значимі особистісні риси і якості.

Обґрунтовуючи визначення педагогічної майстерності, можна характеризувати її в залежності від ознак, в яких вона проявляється. В залежності від якості її результату - як найвищий рівень педагогічної діяльності, від психологічного механізму успішної діяльності - як вияв творчої активності особистості педагога, від витоків розвитку майстерності та шляхів професійного самовдосконалення - як комплекс властивостей особистості, який забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. Отже, як бачимо, педагогічна майстерність має складну багатогранну структуру. До основних структурних компонентів педагогічної майстерності відносяться: гуманістична спрямованість; професійна компетентність; педагогічні здібності; педагогічна техніка.

Зміст професійної компетенції вчителя трудового навчання визначається знанням предмету та методики викладання трудового навчання, педагогіки і психології. Предметом трудового навчання, як і будь якого навчального предмету, є дидактично обґрунтована система знань, вмінь та навичок відібраних з певної науки. Особливістю предмету трудового навчання є те, що він адекватний багатьом технічним наукам, в той час коли більшість шкільних навчальних предметів адекватні відповідній галузі науки. Предметом же трудового навчання являються: основи виробництва, сучасна техніка, технології, процеси управління, основні групи професій. Мета трудового навчання полягає в тому, щоб забезпечити підготовку учнів до трудової діяльності в різних сферах виробництва та домашньому господарюванні, дати учням загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, основні групи професій та вимоги професії до людини; залучити учнів до основних видів проектно-конструкторських і технологічних робіт, сформувати навички розв'язання творчих практичних завдань. Виходячи з цього перед учителем трудового навчання ставиться мета не лише навчити кожного учня певних трудових операцій та прийомів, а й формувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін у сучасному техногенному середовищі.

Професійна компетентність вчителя трудового навчання спирається на володіння фундаментальними знаннями, що є в свою чергу одним з пріоритетних напрямків розвитку вищої освіти в усьому світі і виявляється в фундаменталізації професійної підготовки. Фундаментальність підготовки вчителя трудового навчання повинна полягати в широті та ґрунтовності знань учителя, „які забезпечують у перспективі професійну мобільність фахівця, розширюють його

професійну компетентність, формують готовність до оперативного реагування на можливі зміни у сфері професійної діяльності та безперервне підвищення кваліфікації”.

У процесі виконання творчих проектів учнями на заняттях трудового навчання вчитель повинен надавати їм допомогу у підборі проектів, спостерігати за ходом роботи учнів, надавати допомогу окремим учням, стимулювати навчально-трудова діяльність, підтримувати робочу обстановку в класі, нормувати працю школярів, аналізувати і узагальнювати роботу окремих учнів, оцінювати проектно-технологічну діяльність на кожному етапі, тобто функція вчителя змінюється з ”викладача” в організатора дитячого життя.

Професійно-фахові якості можна схарактеризувати як «компетентність», «педагогічна майстерність». Ряд науковців розглядають професійно-фахові якості як компонент педагогічної майстерності та вказує на специфіку суб’єкта професійної діяльності, його внесок у розвиток освіти.

Формування професійно-фахових компетентностей визначаються, перш за все, такими якостями, як :

- змістова (спрямована на забезпечення системного, концептуального, різнобічного творчо-професійного розвитку вчителя);
- організаційна (спрямована на ефективне, стабільне й перспективне формування педагогічної майстерності, реалізацію сучасного педагогічного досвіду);
- особистісна (виявляється у рахуванні специфічних потреб особистості у професійному розвитку, які можуть бути забезпечені у процесі самовиховання та у системі навчально-виховної діяльності);
- наукова (виявляється у важливому розгляді умов формування даного утворення для розвитку теорії і методики виховання, а також у необхідності виявлення ступеня наукової дослідженості цього явища).

Проаналізувавши сучасні вимоги можна визначити основні шляхи розвитку професійної компетентності вчителя трудового навчання:

- робота в методичних об’єднаннях, творчих групах;
- дослідницька діяльність;
- інноваційна діяльність, освоєння нових педагогічних технологій;
- різні форми педагогічної підтримки;
- активна участь у педагогічних конкурсах;
- трансляція власного педагогічного досвіду;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій та ін.

Розвиток професійної компетентності – це динамічний процес засвоєння і модернізації професійного досвіду, який веде до розвитку індивідуальних професійних якостей, накопичення професійного досвіду, що передбачає безперервний розвиток і самовдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аузіна М.О. Інноваційні процеси в освіті. — Львів : ЛБІНБУ, 2003 р. -103 с.
2. Буряк В. Розвиток професійно-педагогічних якостей у системі безперервної освіти [Текст] / В. Буряк // Вища школа. – 2005. – № 2. – С. 50-57
3. Закон України «Про освіту» від 23 березня 1996 року № 100/96-ВР
4. Коновалов О.Ю. Методологічні аспекти розвитку інформаційно-програмного і програмно-методичного забезпечення навчального процесу/ 2009 р. О.Ю. Коновалов. — С. 39 — 45.

Шкурська Н.М.

консультант

КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» м. Ромни

РЕФЛЕКСІЯ НА СУЧАСНОМУ УРОЦІ

Головна заповідь учителя – зауважити навіть найменший крок учня вперед і підтримати його на цьому шляху. Щоб бути успішною, сучасній дитині потрібне свідоме ставлення до процесу навчання, уміння контролювати й аналізувати свою діяльність, самостійно вирішувати навчальні цілі. Але без допомоги вчителя досягти цього доволі важко. Спільні дії вчителя та учня ведуть до певних результатів, коли дитина може дати оцінку своєї діяльності на уроці.

Як учителю зрозуміти, чи засвоїли учні новий матеріал? Чи залишилися питання, які потребують додаткового розгляду? Чи розуміють учні тему уроку? Дієвий спосіб отримати відповіді на ці запитання – отримати зворотний зв'язок, коли учні можуть поміркувати над отриманими знаннями та досвідом, висловлюються про свій стан, емоції, почуття. Саме зворотний зв'язок допомагає учням зрозуміти свої сильні й слабкі сторони, визначити пріоритети, відстежувати індивідуальний прогрес.

У сучасній педагогіці часто зустрічаємо іншомовні терміни для поняття «зворотний зв'язок»: фідбек, рефлексія.

Фідбек (англ. feedback – «зворотний зв'язок») – відгук, реакція у відповідь на яку-небудь дію або подію [1].

Рефлексія (лат. reflexio – «повертаюся назад») – самоаналіз, роздуми людини над власним душевним станом [1].

Існує думка, що рефлексію варто проводити в кінці уроку. Насправді, учні можуть рефлексувати на будь-якому етапі. На початку уроку – для встановлення емоційного контакту з класом, чи готові учні слухати вчителя. Можна використовувати як перехід від одного завдання до іншого. Рефлексія наприкінці уроку допомагає вчителю визначити ефективність своєї роботи, учням – усвідомити зміст пройденого.

Звичайно, не можна вважати рефлексією запитання «Чи сподобався вам урок?». Малоефективною буде рефлексія з приклеюванням на дошці смайликів, квіточок, зірочок. Такі прийоми не змусять учня замислитися над особливостями свого навчання. Правильна рефлексія повинна стимулювати заглиблюватися в пізнання себе [2].

Залежно від функції, рефлексії бувають:

- ✓ настрою і емоційного стану;
- ✓ діяльності;
- ✓ змісту навчального матеріалу.

Інструменти для ефективної рефлексії (із власного досвіду) [3,4]:

«Рефлексія змісту». Проводиться в кінці уроку або після завершення теми. Дає можливість оцінити ефективність власної роботи. Потрібно продовжити фрази: сьогодні я дізнався ..., було важко..., я зрозумів, що..., я зміг ..., було цікаво дізнатися, що ..., мене здивувало ...

«Рюкзак» (варіант попередньої вправи): це я запам'ятаю; це я візьму в життя; це я викину на смітник.

«Три М». Учні називають три моменти, які у них вийшли добре в процесі уроку, і пропонують одну дію, яка поліпшить їхню роботу на наступному уроці.

Есе «хвилинка». Конкретне питання з орієнтацією на очікуваний результат.

Підсумок А-Б-В. Кожному учневі присвоюється літера, а він називає слово на цю літеру та пов'язане із вивченою темою.

Рефлексійний твір «Дякую». Можна використати як випереджувальне завдання для підсумкового уроку з літератури. Учні дякують літературним героям: вона навчила мене...; він допоміг зрозуміти...; я побачив, що...; він переконав мене в тому, що...

«Фразеологічний зворот». Потрібно описати за допомогою фразеологічного звороту свої відчуття від конкретного завдання або уроку: ловив гав, друге дихання, каша в голові, гнув спину, море по коліно, байдики бив, ні в зуб ногою. Мотав собі на вуса.

«Фотозйомка». Відновлення найяскравіших, веселих фотографій (успіхи) та неякісних фотографій (невдачі). Обов'язково обговорити вибрані «фото».

"Сходи́нка успіху". Потрібно намалювати сходи із 12 сходинок, у кінці написати мету діяльності. На кожній сходинці визначити дії, які допоможуть досягти успіху.

Варто пам'ятати, що рефлексувати треба ефективно, не жаліючи за витраченим часом. Для вчителя постійне використання етапу рефлексії дає можливість побачити реакцію учнів щодо навчання та внести певні корективи в роботу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічний тлумачний словник. Онлайнова версія. URL: <http://sum.in.ua/s/refleksija> (дата звернення: 29.07.2022).
2. Бери й роби: рефлексія на уроці. URL: https://osvitoria.media/experience/reflection/?fbclid=IwAR1Fdwgf_waJDeSDosE9Kcus5uGLh_DZkSFLon1AQnqFNDfusHKAFqKXnA (дата звернення: 29.07.2022).
3. Богосвятська А.І. Сучасний урок: скарбничка прийомів рефлексії. Тернопіль: підручники і посібники, 2019. 63 с.
4. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі/5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «нова українська школа». Лист МОН №4.5/2303-21 від 06.08.21 р.

СЕКЦІЯ 5.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Бутенко В.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної
і початкової освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

Павлущенко Н.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної і початкової освіти
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВІНАХІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

Розвиток активної творчої особистості – одна з найважливіших проблем психологічної та педагогічної теорії та практики. Ідею навчання, зорієнтованого на підтримку та розвиток творчого потенціалу, покладено в основі відповіді на нагальне питання: як учити дітей, починаючи з дошкільного віку, щоб не погасити іскру творчості, закладену в кожній дитині від народження?

Вивченню проблеми розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку присвячено наукові дослідження багатьох педагогів та психологів минулого та сьогодення. Відтак, наявна джерельна база з означеної проблеми презентована різними вченнями та ідеями, серед яких унікального значення набувають психологічні (Дж. Гілфорд, Г. Костюк, Н. Медведєва, В. Молоко та ін.) та педагогічні (Н. Бухлова, В. Зарицька, В. Маршицька, Г. Орлова, О. Проценко та ін.) наукові підходи.

Проведений науковий пошук дозволив виділити найбільш поширені підходи до визначення сутності дефініції «творчий потенціал», які подано сучасними науковцями. Зокрема, О. Гопка [1] розкриває його «як багатопланову, багатоелементну структуру, що включає комплекс здібностей, особистісні якості, емоційно-вольову сферу особистості»; О. Моляко [3] характеризує це поняття як «сукупність певних здібностей, що ведуть до творчої діяльності». Суттєвим, на нашу думку, є підхід до висвітлення цього феномену Н. Медведєвою [2],

яка трактує його як «природовідповідну та культуровідповідну можливість, що формується й розкривається в освітньому процесі й в подальшому веде до отримання продуктивного результату у вирішенні певних задач із залученням нестандартних шляхів вирішення».

Здійснивши змістовий аналіз визначень досліджуваного феномену, «творчий потенціал дітей дошкільного віку» розуміємо як провідні упорядковані педагогічні доміанти, що включають комплекс здібностей, особистісні якості та емоційно-вольову сферу особистості, що в сукупності забезпечують розвиток та формування гармонійної творчої особистості, яка вирішує широкий спектр проблем із залученням оригінальних підходів.

З позиції цього трактування вважаємо, що найбільш цікавим та ефективним інструментом для стимулювання творчої активності, мотивації та самостійності дітей старшого дошкільного віку є Технологія розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ) Г. Альтшуллера, яка подається системою ігор, занять і завдань, спрямованою на розвиток у дітей творчої уяви, творчого мислення, креативності тощо.

Наукове осмислення досліджуваної проблеми передбачає формулювання основних функцій ТРВЗ з огляду на вікові особливості дітей старшого дошкільного віку. Зокрема, спираючись на дослідження науковців [4; 5] до них доцільно віднести: вирішення творчих та винахідницьких завдань будь-якої складності та спрямованості без перебору варіантів; прогнозування розвитку технічних систем та отримання перспективних рішень (у тому числі і принципово нових); пробудження, тренування та грамотне використання природних здібностей дітей дошкільного віку у винахідницькій діяльності; вирішення пошуково-дослідних завдань; виявлення проблем, труднощів упродовж знаходження шляхів розв'язання поставлених завдань; максимально ефективного використання наданих освітніх ресурсів та досвіду діяльності; об'єктивного оцінювання отриманих рішень; розвиток творчої уяви та мислення.

У межах дослідження обраної проблематики доречним буде формулювання принципів, що виступають у ролі базових, спрямовуючих положень, нормативних вимог до організації освітнього процесу при застосуванні ТРВЗ: свободи вибору (надання дітям права вибору у будь-якій діяльності); відкритості (надання дітям можливості працювати з відкритими завданнями, що не має лише одного правильного способу розв'язання); діяльності (будь-яке творче завдання має передбачати практичну діяльність); зворотного зв'язку (відслідковування процесу засвоєння дітьми розумових операцій,

оскільки в нових творчих завданнях є елементи попередніх); ідеальності (творчі завдання не потребують спеціального обладнання і можуть бути елементом будь-якого заняття, що дозволяє максимально використати можливості, знання та інтереси дітей).

З огляду на предмет нашого дослідження, доцільним є визначення провідних методів ТРВЗ, їх сутності та наведення прикладів застосування у розвитку творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку:

- метод мозкового штурму (*дітям пропонують завдання і просять відшукати рішення, при цьому дозволяється висування будь-яких версій й забороняється будь-яка критика ідей*), наприклад: «Що було б якби зима тривала одну годину?»;
- метод морфологічного аналізу (*комбінування різних характеристик предмета при створенні нового об'єкта*), як-от: «З'єднуючи частини різних тварин «сконструйте» нову, неіснуючу тварину з незвичайними якостями»;
- метод фокальних об'єктів (*перенесення властивостей одного об'єкта на інший*), приміром: «Придумати та намалювати, як може виглядати водоплавний жирафа»;
- метод типових прийомів фантазування (*передбачення зміни властивостей предмета за допомогою чаклунства, при цьому на допомогу дітям приходять: Чарівник Збільшення, Чарівник Зменшення, Чарівники Поділу та Об'єднання, а також Чарівники, здатні переносити нас у минуле чи майбутнє*), наприклад, «Пофантазувати, що станеться, якщо олівець сам почав малювати»;
- метод «Снігова куля» (*припущення якоїсь фантастичної ситуації, на яку, як на снігову кулю, що котиться, нашаровуються цілком реальні події*), наприклад: «Пофантазувати, що сталося далі: «Одного разу ми з татом поспішали до дитячого садка. Раптом ми побачили літаючу тарілку...».

Отже, підсумовуючи все вищезазначене, можемо дійти висновку, що розвиток творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку засобами Технології розв'язання винахідницьких завдань – це процес впливу на наявні здібності дітей, в результаті якого вони набувають навичок до виявлення та постановки проблем; генерування великої кількості ідей; продукування різноманітних ідей (гнучкість); діяння нестандартно (оригінальність); удосконалення об'єкту, додаючи деталі; вирішення проблем (здатність до аналізу та синтезу).

ЛІТЕРАТУРА

1. Гопка О.М. Творчий потенціал особистості як наукова категорія, 2016. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17853/Gopka.pdf?sequence=1>
2. Медведєва Н. Виявлення творчого потенціалу. Стратегії реалізації задуму // Психолог. 2006. № 40. С. 12–15.
3. Моляко В.О. Психологічна теорія творчості // Обдарована дитина. 2004. № 6. С. 2–9.
4. Станіславчук І.М. Розвиток креативного мислення учнів початкових класів через використання творчих завдань: навч.-метод. посіб. Вінниця, 2017. 41 с.
5. Baker K.R. The nursery school fosters creativity // Education. Vol. 37. No. 8. P. 467–473.

Заворотько Л.А.

вихователь-методист

Роменського дошкільного навчального
закладу (ясла-садок) №8 «Дзвіночок»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України у лютому 2022 року внесло глобальні зміни у всі сфери життя українців, особливо найбільш вразливої групи – дітей. Не став виключенням і їх процес навчання у закладах дошкільної освіти. Незважаючи на те, що збройний конфлікт, спровокований агресією Російської федерації, на території України триває з 2014 року, перші місяці поточного року засвідчили, що система дошкільної освіти багато в чому не була готова до функціонування в умовах повномасштабного вторгнення. Наприклад, велика кількість закладів дошкільної освіти, особливо в областях ведення активних бойових дій, відповідно до рішень органів місцевого самоврядування фактично на декілька місяців припинили функціонувати [7], [5].

Складна безпекова ситуація, вимушена зміна місця проживання, особисті втрати, зумовлені війною, стали невід'ємною частиною життя педагогів, власне дітей та їх батьків. Ці три названі категорії осіб хоча і мають спільні складні життєві обставини, однак в силу різних соціальних ролей не однаково їх переживають. Саме тому, в умовах повномасштабного вторгнення організація освітнього процесу

дошкільників має враховувати особливості усіх трьох його компонентів: діяльності педагогів, роботи з дітьми та участі батьків у ньому.

Особливості діяльності педагогів закладів дошкільної освіти в умовах сьогодення пов'язані з особистими причинами переживання війни, а також з організаційними причинами здійснення освітнього процесу. Серед особистих причин – зміна місця проживання, зокрема виїзд за кордон, руйнування житла, втрата членів сім'ї, бажання бути корисним(ою) «тут і зараз» тощо. Такий стан, безперечно, негативно впливає на бажання та можливість педагогів продовжувати свою діяльність. Тому, першочергове завдання керівництва ЗДО мотивувати педагогічний колектив на відновлення якісного освітнього процесу, адже під час воєнного стану у державі кожен громадянин має робити ту справу, у якій знається найкраще. А якісне виховання підростаючого покоління, зокрема в емоційному та інтелектуальному аспектах, є надзвичайно важливим внеском у майбутню розбудову незалежної держави. Ефективним інструментом для підвищення мотивації педагогів є колективні та індивідуальні тренінги й зустрічі з психологом закладу. Саме цей метод дозволив згуртувати колектив та повернув бажання активно відновити діяльність.

Серед організаційних чинників здійснення освітнього процесу – необхідність його адаптації до безпекових вимог і, ймовірно за все, перехід на дистанційну форму навчання [3]. Вона створює можливість залучити максимальну кількість педагогів та дітей: як тих, які залишилися у місцях постійного проживання, так і тих, які внутрішньо перемістились у межах території України, чи навіть виїхали за кордон. Із цих причин саме ця форма навчання і була використана для продовження діяльності закладу дошкільної освіти. Це у свою чергу вимагає відновлення чи навіть набуття педагогами знань щодо користування платформами Moodle і Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Skype тощо. Такий підхід хоча і потребує додаткового часу для опанування, однак є ефектним інструментом комунікації не тільки з дітьми, а й з батьками (був використаний для проведення батьківських зборів), а також у середині педагогічного колективу (педагогічні ради, збори трудового колективу тощо). Крім того, педагоги активно записували авторські відеоролики та поширювали їх у соціальних мережах і YouTube. Такий формат також достатньо активно та цікаво був сприйнятий дітьми.

Отже, такими є особливості та проблемні питання діяльності педагогів закладів дошкільної освіти в умовах повномасштабного вторгнення, а також приклади успішного їх подолання.

Особливості роботи з дітьми дошкільного віку в умовах сьогодення України, безперечно, зумовлені безпековим чинником і його впливом на психологічне та емоційне здоров'я дітей. Нестабільний психологічний стан наразі притаманний великій кількості дітей різних вікових груп: як тим, хто безпосередньо стали свідками активних бойових дій, руйнувань та смертей, так і тих, хто зміг вчасно евакуюватися, втративши звичний спосіб життя та оточення. Саме тому, психологічна стабілізація та розвиток дитини мають бути пріоритетними в організації процесу дошкільної освіти [2]. На практиці це означає, що цілі, яких необхідно досягнути у межах навчальних програм, можуть бути мінімізовані заради приділення більшої уваги психологічному розвитку дітей. Активне онлайн спілкування із друзями та вихователями, обговорення особистих проблем та ставлень, налагодження здорового психологічного мікроклімату в умовах сьогодення є першочерговими для розвитку дошкільників. А відтак, планування та організація освітнього процесу задля цілісного розвитку дитини, що здійснюється методистами та педагогами, має бути орієнтоване на задоволення перш за все психологічних і безпекових потреб дітей.

Третім, але не менш важливим компонентом організації освітнього процесу дошкільників в умовах агресії російської федерації проти України, є участь батьків і робота з ними. Неймовірна кількість нагальних для вирішення базових життєвих потреб всієї сім'ї (місце проживання, харчування, працевлаштування тощо) на практиці формують у батьків хибне сприйняття дошкільної освіти дитини як другочергового питання. Разом з тим, розуміючи усю складність життєвих обставин, таке сприйняття негативно впливає, преш за все, на розвиток дитини. Саме тому основною особливістю роботи з батьками є формування та підтримання у них думки про важливість всебічного розвитку дитини та її навчання навіть в умовах внутрішнього переміщення чи біженства [3]. Часто важливою у таких ситуаціях є робота психолога, який за допомогою різних видів діяльності здатен знайти спільну мову з батьками та переконати їх. При цьому, ефективними для використання є інструменти тренінги, майстер класи, експрес-допомога.

Отже, лише комплексний підхід, а саме врахування особливостей трьох компонентів (діяльності педагогів, роботи з дітьми та участі батьків), дозволить організувати ефективний та результативний освітній процес дошкільників в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луценко І. Комунікативно-освітній простір закладу дошкільної освіти в умовах війни. *Дошкільне виховання*. 2022. №6 С.37.
2. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану Лист МОН № 1/3737-22 від 29.03.2022.
3. Про методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в літній період Лист МОН № 1/6894-22 від 22.06.22 року
4. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні Лист МОН № 1/3845-22 від 02.04.22 року
5. Про організацію освітнього процесу у закладах освіти Роменської міської ради під час правового режиму воєнного стану. Наказ №48-ОД від 24.02.2022
6. Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій Лист МОН № 1/3371-22 від 06.03.2022
7. Про організацію освітнього процесу Лист № 1/3276-22 від 25.02.2022
8. Савінова Н. Як здійснювати освітню діяльність під час війни. *Вихователь-методист*. 2022. №7. С.37

Коба Л.Ю.

вихователь-методист

Сумського дошкільного навчального закладу

(ясла-садок) №17 «Радість»

МОДУЛЬНИЙ ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З СІМ'ЯМИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) має за мету втілення в життя солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей раннього і дошкільного віку [1,с.3]. Тобто одним з базових принципів реалізації Стандарту є соціально-педагогічне партнерство громади та всіх учасників освітнього процесу. Державний стандарт відповідаючи викликам

сьогодення надає величезне значення взаємодії фахівців з дошкільної освіти з батьками задля гармонійного розвитку та здобуття ключових компетентностей дітей дошкільного віку.

Одним з головних завдань у діяльності закладу освіти є збереження та зміцнення фізичного, психічного та духовного здоров'я вихованців, гармонічний розвиток їх творчого та інтелектуального потенціалу. Звичайно велика роль в цьому надається саме взаємодії з батьками.

Плануючи форми взаємодії з батьками педагоги закладу зазвичай керуються такими вимогами: доцільність, оригінальність, інтерактивність.

Пошук нових форм роботи з батьками завжди актуальний. Добираючи різні форми взаємодії педагоги прагнуть реалізувати такі завдання: формування спільних вимог у вихованні дітей; педагогічна просвіта батьків; ознайомлення та поширення цінного досвіду родинного виховання; формування позитивного іміджу ЗДО та популяризація його діяльності; залучення батьків до партнерської взаємодії в освітній діяльності для формування в них розуміння особистої відповідальності за освіту та виховання власних дітей.

Тому доцільною є започаткована в закладі модульна форма організації взаємодії з батьками. Проводиться вона в таких напрямках: інформаційно-аналітичний модуль; пізнавальний модуль; наочно-інформаційний модуль; розважально-дозвільний модуль.

Найбільш результативно буде здійснюватися робота, якщо модулі будуть поєднані спільними завданнями, тобто застосовуватися комплексно.

Інформаційно-аналітичний модуль покликаний визначити потреби батьків, рівень їх педагогічної грамотності, окреслити коло інтересів кожної родини. Для цього доцільно використати: анкетування (в тому числі гугл форми); спілкування в адаптаційних групах додатку Вайбер; бесіди групові та індивідуальні;

Такі форми взаємодії дають можливість визначитись з тим, які особливості в організації діяльності з кожною сім'єю доцільно використати для визначення перспектив подальшого розвитку дитини.

Пізнавальний модуль має допомогти визначитися батькам з тим які практичні прийоми та методи використовувати у вихованні власних дітей. У цьому модулі доцільно використати традиційні та інноваційні форми роботи. Для цього використовуються: різні форми організації та проведення батьківських зборів; консультативна робота практичних психологів, учителів-логопедів, музичних керівників,

інструкторів з фізичного виховання; виставки робіт дитячих та тих які виготовлено спільно з батьками; спільні походи та екскурсії; залучення до створення розвивального середовища; проектна діяльність (спільні проекти : педагог – батьки – діти, батьки – діти)

Наочно-інформаційний модуль має за мету донести до батьків будь яку інформацію в доступній формі. Даний напрям включає Батьківський куточок, який містить інформацію, яка дає зрозуміти чим, займається дитина в ЗДО, дієві поради, завдання, нормативні документи, оголошення, виставки дитячої творчості. Дієвими є тематичні стенди «Права дитини».

Цікавою формою для інформування батьків про родзинки в роботі груп є газета «STREAM РАЙДУГА». В ній можна отримати інформацію про освітню діяльність в напрямку STREAM-освіти вона створюється в паперовому та електронному варіанті.

Реалізує завдання даного напрямку сайт ЗДО, сторінка закладу на Фейсбуці, та сторінки груп на Фейсбуці та в додатку Вайбер. В умовах пандемії ці ресурси стають надзвичайно значимими для спілкування з батьками. Саме тут батьки дізнаються про цікаві події в групах та мають можливість задати запитання які їх цікавлять.

Розважально-дозвільний модуль сприяє формуванню в батьків та вихованців почуття довіри емоційного позитивного ставлення до педагогів закладу. Цей напрям затребуваний, корисний, але не простий в реалізації. Спільні заходи дають можливість батькам збагатити досвід взаємодії з власними дітьми, а також залучитися до взаємодії з педагогами та іншими батьками.

Даний напрям можна реалізувати у:спільних святах, акціях у виставках та конкурсах ЗДО, майстер-класах, заняття для батьків, челенджах.

Отже можна зазначити, що поєднання різних напрямів і форм роботи в інтеграції дає позитивний результат, батьки залучаються до освітнього процесу, підвищується рівень їх психолого-педагогічних знань, діти отримують задоволення від спільної з батьками діяльності в закладі дошкільної освіти, у батьків формується відповідальність за процес виховання власних дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звертання 20.07.2022)

2. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку Українське дошкілля: Програма розвитку дитини дошкільного віку / О.І. Білан. – Вид. 2-ге, зі зм.ідоп.-Тернопіль: Мандрівець, 2022. – 216 с.
3. Родинне сонце коло: методичний poradnik для роботи з батьками / авт.-упоряд. Л.В. Калуцька. – Тернопіль, 2008. – 140 с.

Ковальова Н.І.

вихователь-методист

Недригайлівського дошкільного
навчального закладу (ясла-садок)

«Барвінок»

ВПРОВАДЖЕННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ «НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ГРУ» У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Світ сьогодні і завтра є взаємопов'язаним і динамічним. Це означає, що діти зростаючи, матимуть потребу в опануванні новими вміннями та в навчанні впродовж усього життя. Ми знаємо що навчання через гру є важливим для здорового розвитку дитини, набуття нею знань, формування вміння мислити, а також для розвитку особистісних якостей, вкрай необхідних для успішної навігації у світі майбутнього. Наша мета полягає в сприянні розвитку креативних, мотивованих, здатних до навчання впродовж життя особистостей, які будуть у сучасному світі.

Діти народжуються щоб навчатися через гру. Найефективніше навчання відбувається тоді коли діти здобувають досвід, який можна охарактеризувати як радісний, значущий, активний, мотивуючий і соціальний. Комбінація цих характеристик постійно змінюється відповідно до тієї ігрової діяльності до якої залучено дитину.

Чому саме ці характеристики: радісна (задоволення, насолода, мотивація, захоплення від діяльності); значуща (поєднання фактів та ідей з попереднім досвідом); активна (навчання – це фізична та ментальна активність); мотивуюча (тестування та перегляд гіпотез); соціальна (взаємодія з іншими).

Діяльнісний підхід — це організація освітнього процесу, за якої головна увага приділяється активній, різнобічній, продуктивній, максимально самостійній пізнавальній діяльності дітей.

Педагоги нашого закладу включають дошкільників у ті види діяльності, які дадуть їм змогу стати успішними: сформувані комунікативні навички й лідерські якості, навчитися розв'язувати проблеми, дискутувати, критично мислити, переконувати, бути впевненим у собі, допомагати іншим.

З метою реалізації принципів особистісно-орієнтованої системи виховання, впровадження діяльнісного підходу «навчання через гру» в дошкільному закладі створені відповідні умови. А саме в першу чергу організоване предметно-розвивальне середовище у кожній віковій групі з урахування вікових особливостей дітей та вимог щодо організації ігрового простору для організації вільних ігор, самостійної діяльності, розвитку творчості, реалізації проєктного підходу, інтегрованої діяльності. Дотримано основні принципи організації розвивального простору таких, як: безпечність, урахування закономірностей розвитку дітей, раціональність, динамічність, активність, комфортність кожної дитини, позитивно-емоційне навантаження. Педагогічні працівники дошкільного закладу самостійно обирають їх кількість та наповнення.

Таким чином діти мають змогу вибрати собі заняття за бажанням під час взаємодії з однолітками, самостійної ігрової діяльності. Педагогічні працівники дбають про те, щоб через предметно-ігрове середовище діти мали можливість максимально розгорнути самостійну творчу активність, надати їм право власного вибору, щоб діти могли гнучко, варіативно використовувати простір, почуватися господарями ігор та іграшок, виявляти свої інтереси, займатись улюбленими справами й на власний розсуд використовувати вільний час протягом усього дня. Простір групових кімнат використовується таким чином щоб діти мали можливість діяти невеличкими підгрупами та індивідуально, вільно пересуватися в предметному просторі, за бажанням змінювати свою діяльність.

З метою реалізації принципів особистісно-орієнтованої системи виховання вихователі намагаються організувати занятійний час дітей, забезпечити його необхідними матеріалами і обладнанням. Педагоги привчають вихованців користуватись різноманітним дидактичним та ігровим матеріалом використовуючи різні форми організації дитячого колективу: фронтальну, підгрупову, командну, індивідуальну, за інтересами, що сприяє їх всебічному розвитку.

Дошкільний навчальний заклад є учасником міжнародного проєкту «Сприяння освіті», метою якого є сприяння розвитку якості освіти через всебічний розвиток дитини, а в основу взаємодії дорослого і дитини покладено підхід «навчання через гру».

Оскільки конструктор LEGO - є універсальним методичним матеріалом, не має чіткої інструкції з використання, він відкриває простір для пошуку, стимулює дитячу допитливість, експериментаторство, дає можливість організувати діяльнісне навчання. Під час ігор з використанням конструктора LEGO діти пізнають нове, поглиблюють

раніше отриманий досвід, набувають здатності орієнтуватися в різних ситуаціях, вчать відстоювати свою точку зору. Його використовують для організації роботи з дітьми всі спеціалісти дошкільного закладу, зокрема практичний психолог, музичні керівники, інструктор з фізичного виховання, вихователі. Для педагогів це новий досвід, пошук цікавих рішень, підвищення майстерності, партнерство з батьками. Це можливість відійти від шаблонів минулого і стати педагогом - фасилітатором, здатним відкривати дітям простір для пізнання.

Відмінним принципом побудови освітньої роботи щодо впровадження діяльнісного підходу є її зорієнтованість на результат - вихователі планують власну діяльність, орієнтуючись на конкретний очікуваний результат («Що я хочу, щоб засвоїли діти?»). Формат організації життєдіяльності дітей дошкільних груп (старша, середня, молодша) за Освітньою програмою «Впевнений старт» в максимально насиченому просторі ігрових завдань, вправ та розгортання творчих сюжетів вказує на важливість не тільки знань, а на те як будують діяти діти, якими цінностями керуватимуться в організації своєї діяльності надалі.

Під час спостережень та бесід з дітьми виявлено, що завдяки організованій і самостійній діяльності у дітей розширюються, збагачуються і систематизуються уявлення про природне оточення, вдосконалюються пізнавальні, практичні, сенсорні, дослідницькі дії, формуються абстрактні поняття, виховується спостережливість, допитливість, розвивається творча уява, збагачується мова.

Вихователі груп заохочують дітей до предметно-практичної діяльності, стимулюють пошуково-дослідницьку діяльність та залучають старших дітей до самостійного оцінювання.

Впроваджуючи діяльнісний підхід «навчання через гру» прослідковується ряд позитивних змін у організації діяльності дошкільників, а саме:

- підвищена активність дітей. Вихованці максимально зосереджені на грі в емоційному
- та розумовому плані. Тобто вони сконцентровані не на навчальному, а на ігровому процесі. Діти не підозрюють, що, вирішуючи ігрові завдання, вони вивчають щось нове;
- багатofункціональність. В грі легко пояснити складні незрозумілі моменти, навчити чомусь новому, і, водночас, розважити її учасників;
- додаткова мотивація. Гра мотивує проявляти ініціативу, наполегливість та цілеспрямованість;
- проста передача та засвоєння інформації. Дитина стає учасником гри добровільно;

- проста і цікава форма. На противагу навчальному процесу, грі не властива жорстка дисципліна та примусовість уваги. Дошкільники мають свободу дій, захоплюються процесом і вчаться простіше.

Отже, впровадження наскрізного діяльнісного підходу «навчання через гру» дозволяє в цілому підвищити рівень комунікативної компетентності дітей, формує уявлення дітей про навколишній світ, та їх відношення до тієї або іншої проблемної ситуації, сприяє навичкам активної та творчої колективної взаємодії, розвитку творчого потенціалу дітей і підвищенню рівня їх соціальної адаптації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція, 2021.
2. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти), 2021.
3. Дятленко Н. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ : метод. посіб. / Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук та ін. – К.: Шкільний світ, 2010. – С. 112 – 125.
4. Дженіфер М. Зош, Емілі Дж. Хопкінз, ХаннеДженсен, КлерЛю, Дейв Ніл, Кеті-Пасек, С.ЛіннетСоліс, Девід Вайтбрейд. Навчання через гру та діяльнісний підхід: огляд доказів (Біла книга). – К. :Фонд TheLEGOFoundation, Данія – 2017. – 40с.
5. Ханна Дженсен, Ангела Пайл, Дженіфер М. Зош, Хасін Б. Ібрагім, Александра Сарагоса Шерман, ЖиркіРіунамо, Бриджіт К. Харме. Фасилітація гри: мистецтво та наука про залучення дітей дошкільного віку до навчання через гру (Біла книга).). – К. : Фонд TheLEGOFoundation, Данія – 2019. – 44с.
6. Гавриш Н. Інтегровані заняття. Методика проведення. – К. : Шкільний світ, 2007. – 128с.
7. Крутій К. Діяльнісна модель заняття. / Крутій К. // Дошкільне виховання. – 2006. – № 7. – С. 16 – 19.

Лаврик Л.В.

вихователь-методист

Роменського закладу дошкільної освіти

(ясла-садок) №9 «Фіалка»

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. СУЧАСНИЙ ФОРМАТ

“..Гра - це іскра, що засвічує вогник допитливості, цікавості..”,
писав видатний педагог В. Сухомлинський.

Як же зробити так, щоб гра, дійсно, стала тією іскрою, тим вогником, які допоможуть дитині комфортно адаптуватися у навколишній дійсності, досліджувати її, весело і цікаво проводити свій день у дошкільному закладі.

Метою нашої роботи у цьому напрямі було створення таких умов, які б стимулювали дитину занурюватися у гру, навчали її взаємодії з іншими й відповідно пізнавати навколишній світ і адаптуватися у ньому.

Облаштування розвивального предметно-ігрового середовища. Весь освітній простір груп організуємо за принципом зонованості: у вільному доступі дітей є осередки художньо-естетичної, сенсорно-пізнавальної, театралізованої діяльності, зона для ігор з піском і водою, куточки усамітнення та ін.

Ширми-трансформери у просторі групи. Використання ширм-трансформерів, які є багатофункціональними: використовуються для створення зон-закуточків для усамітнення дітей, для організації сюжетної гри, виступають як планшети для прикріплення дидактичних матеріалів у сенсорних іграх дітей у парі чи в малій групі.

Варіанти ігрового поля. З метою спонукання дітей до початку і розгортання ігор, створюємо варіанти ігрового поля різної тематики: зимова, літня, лісова галявини, море, річка, сільське подвір'я. Для цього використовуємо різноманітні тканини і матеріали, які є в групі. А наявність сюжетних площинних декорацій підсилює входження дітей у ігрову ситуацію.

Ігрова атрибутика: ляльки Лоли. Популярними нині серед дітей є ляльки Лоли. Ми використали їх макети, щоб створити манекени для сюжетних ігор. Діти роблять лялькам різні зачіски, прикрашають їх і працюють як справжні перукарі.

Гра з коробки “Наш город”. Щоб зробити таку гру, знадобилися коробки, в яких за допомогою перегородок зроблені грядки. Завдяки такому розвивальному «посібнику» можна організовувати ігри впродовж дня: спочатку пропонуємо дітям знайти той чи інший овоч і зібрати його з грядки.

Виготовили макет зайченяти, а потім свійських і диких тварин. Посортувавши різні смаколики, годуємо звірятко – так у дітей з'явилася нова гра-забавка “Хто що їсть?”

Універсальний куб «Чотири в одному». Для більшої свободи дій дітей, щоб не займати ігровий простір групи додатковими матеріалами, ми виготовили універсальний куб (4 в 1). Грані куба допомагають визначити дітям, хто запросить їх до гри, розклавши куб, ми отримуємо

веселі «доріжки здоров'я», за допомогою граней меншого куба можна визначити настрій, з яким діти граються, маленькі кубики використати для ранкової гімнастики або в грі «По звивистій доріжці».

Інтерграція ігрової і художньо-естетичної діяльності. Тісно переплітається з ігровою діяльністю художньо-естетична. Під час експериментальної роботи малюки розглядали картини за технологією сприймання художніх творів нашої кураторки, наукового спіробітника Рагозіної Вікторії Валентиновни. Для другого «життя» картин створили альбом ілюстрацій і художніх творів, яка увесь час поповнювалася новими творами. Згрупувавши картини за порами року, виготовили дидактичну гру «Пори року». Зацікавили дітей і пазли з цих картин.

Робота з батьками. Оскільки, ми живемо у час комп'ютерних технологій, допомагають групи, які вихователі створюють у вайбері. Відтак, батьківські збори провели в онлайн-режимі. Створили скриньку запитань, де батьки можуть знайти відповіді на питання, які їх цікавлять. Робимо невеличкі відеоролики, чим діти займаються в закладі. Проводимо анкетування з батьками, виготовляємо фотоколажі. Організували віртуальні екскурсії до Роменського краєзнавчого музею.

Наші результати: малюки тільки розпочинають свою ігрову діяльність, однак, окремі епізоди з ігор-занять вони використовують у своїх діях, намагаються самостійно трансформувати ігровий простір для своїх ігрових ситуацій. Діти активно взаємодіють з ігровими атрибутами і дидактичним матеріалом для ігор.

Батьки стали більш активно пропонувати дітям погратися разом, помалювати та переглянути ілюстрації, міні-відео, запропоновані вихователями, а також – надіслати у групу результати сумісної роботи з малюками.

Вихователі переосмислили своє відношення до своїх вихованців. Якщо на початку навчального року виникали сумніви щодо виконання малятами деяких, як їм здавалося важких, завдань з експериментального планування, (бо діти ще маленькі), то зараз вони впевнені, що їх дошкільнята спроможні сприйняти і зробити все. Варто тільки підійти до цього нестандартно, творчо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти/наук. керівник : А.М.Богуш; авт.кол-в : Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. та ін.]. К. Видавництво, 2021., 14 с.

2. Богуш А.М. Актуальні проблеми дошкільного виховання: Міжвуз. зб. наук. праць / А.М. Богуш, Т.І. Поніманська. Рівне: Рівненський держ. Педагогічний ін – т, 2004, 176 с.
3. Гавриш Н.В., Безсонова О.М. Організація роботи груп раннього віку: проблеми та шляхи їх розв'язання // Дошкільне виховання, - 2020.- № 5 - С.3-6.
4. Рагозіна В.В. Технологія педагогічного супроводу сприймання творів живопису дітьми 3-го року життя / В.В. Рагозіна // Мистецтво та освіта. - 2021. - № 4. - С. 16-22.

Токарева О.М.

вихователь

Сумської початкової школи № 32

ВПРОВАДЖЕННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС З ДІТЬМИ РАНЬОГО ВІКУ

Дитинство є найкращим часом для розвитку здібностей і розкриття талантів, а використання нетрадиційних форм роботи з водою, піском та камінчиками Марблс, це той вид діяльності дитини, який допоможе виявити багатогранність її розвитку.

За твердженням психологів, ранній вік характеризується виникненням нової соціальної ситуації розвитку дитини. У неї вже з'являється коло елементарних обов'язків. Змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм, при яких спільні дії поступово зміщуються самостійним виконанням вказівок [1, с.54].

Нетрадиційні форми роботи дають необмежені можливості для організації інтегрованої діяльності дітей раннього віку, сприяють надбанню та розвитку компонентів творчого потенціалу, спираючись на уяву дітей, їхній досвід. А також, посилюють бажання дитини пізнавати щось нове, експериментувати, досліджувати, працювати самостійно, сприяють удосконаленню розвитку предметно-ігрової діяльності та комунікативних навичок дитини раннього віку, надають можливі позбутися негативних емоцій.

Використання нетрадиційних форм роботи з такими матеріалами як пісок, вода, камінчики Марблс з дітьми раннього віку:

- сприяє процесу індивідуалізації;
- забезпечує розвиток пізнавального інтересу;
- сприяє створенню зв'язка між свідомим та несвідомим;

- розвиває психічні функції (мислення, увага, пам'ять, дрібну моторику);
- забезпечує діяльність без чітко регламентованих правил, де немає жодного правильного або неправильного шляху;
- зменшує рівень негативізму, агресії.

Наукові дослідження з даної теми, доводять що використання у роботі з дошкільнятами води, піску, камінчиків Марблс розвивають тактильну чутливість як основу розвитку «ручного інтелекту», забезпечують розвиток дрібної моторики рук [1, с. 104]. Що дозволяє проаналізувати рівень розвитку дитини, її інтелектуальні здібності.

Ігри з камінчиками Марблс – це фізичний і розумовий розвиток дитини. Ігри з різнокольоровими камінчиками викликають у дитини радість, посмішку та позитивні емоції. Працювати з даним матеріалом одне задоволення. Ігри можуть бути використані як в роботі з групою, підгрупою дітей так і в індивідуальній роботі. Варто зазначити, що ігри з камінчиками Марблс можна інтегрувати у будь-яку лексичну тему для дошкільнят, успішно застосовуються для створення сюрпризних моментів, емоційно-позитивного настрою, для релаксації. Заняття з камінчиками надають простір для творчості і дослідження, для зняття втоми, напруги, вирішення негативних емоційних переживань.

Дошкільники охоче беруть участь у пошуково-дослідницькій діяльності, під час якої підсилюється пізнавальний інтерес та формуються навички самостійної роботи. Організація пізнавальної діяльності має вирішальне значення: задовольняється природна допитливість дитини, її інтерес до навколишнього середовища. Неабияку роль тут відіграють спостереження та досліди з водою, що повинні носити ігровий характер [3, с.15].

Метою проведення дослідницько – пошукової роботи є привернення уваги дітей до проблем води на планеті. Маленьким жителям нашого краю у легкій та доступній формі пояснюється, для чого потрібна вода, яку роль вона відіграє в житті рослин, тварин та людей, а також, до яких негативних наслідків може призвести забруднення та байдуже ставлення до водних ресурсів.

Робота з піском (Sandplay) застосовується фахівцями в освітніх і розвиваючих цілях: навчання основам читання, письма та малювання; розвиток пізнавальних процесів, розширення кругозору і загальної обізнаності, розвиток дрібної моторики, координації рухів, розвиток уяви і творчості [2, с. 23].

Гра в пісок дає засоби для вирішення конфліктів і передачі відчуттів. Вибрані іграшки, допомагають дитині самовиразитися:

у вільній грі вона може виразити те, що їй хочеться зробити, те, що вона не може пояснити словами, розповісти або малюю важко виразити свої емоції, страхи, переживання. Малювання піском розширює внутрішні резерви дітей і підвищує рівень їх розвитку.

Таким чином, використання нетрадиційних форм роботи у дошкільнят розвивається:

- швидкість думки – здатність до генерування великої кількості ідей;
- гнучкість мислення – миттєві переходи від одних понять і явищ до інших, переключатися з однієї ідеї на іншу, вміти переносити ідеї з одного об'єкта на інший тощо;
- сформувані такі компоненти творчого потенціалу, як оригінальність – здатність формувати нові, неочікувані ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих;
- сміливість, допитливість – відкритість та інтерес до всього нового.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березюк В.С., Рудік О.А. Інноваційні технології в ДНЗ. Харків. 2017. 224 с.
2. Бондарчук З.В. Пісочна терапія як засіб різнобічного розвитку дітей дошкільного віку. Підготовка педагогів до впровадження державних стандартів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць. Житомир, 2013. 574 с.
3. Плохій З.П. Ознайомлення з природою. Найпростіші досліді. Палітра педагога. 2001. № 3. С. 15–19.

Хмелівська Л.І.

вихователь

Роменського дошкільного навчального закладу
(ясла-садок) №7 «Калинка»

ПРОГРАМА АФЛАТОТ ДЛЯ МАЛЯТ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Поняття «економіка» і «дитина» лише на перший погляд здаються надто далекими одне від одного. Якщо ж сприймати економіку як сферу «розумного» домашнього господарства, мистецтво його ведення, можна в доступній формі донести дітям елементарні базові знання з цієї галузі, роз'яснити зміст економічних взаємозв'язків.

Економічна ситуація, яка склалася сьогодні в умовах війни в нашій країні, обумовила гостру необхідність формування у старших дошкільників соціальної та фінансової грамотності в умовах дистанційного навчання.

Базовий компонент дошкільної освіти, орієнтує педагогів на формування у дітей дошкільного віку предметно-практичної компетенції, яку визначає як обізнаність дитини з предметним світом, його особливостями, вміння застосовувати елементарні економічні поняття, ощадливого ставлення до речей та грошових коштів. Відтак, у сучасних умовах входження нашої держави у світовий економічний простір, коли дитину вже з перших років оточує економічне середовище, наповнене різноманітними економічними поняттями і процесами, актуалізується необхідність і важливість економічного виховання дітей дошкільного віку.

Тож керуючись наказом МОН України від 22.01.2016 №46 «Щодо упровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку» та розуміючи важливість формування у дітей дошкільного віку первинного економічного досвіду, що стане основою економічного виховання особистості у процесі їх подальшої економічної соціалізації, я впроваджую міжнародну програму соціальної та фінансової освіти «Афлатот» у роботу з дітьми старшого дошкільного віку в умовах дистанційного навчання.

Під час роботи над проектом я розробила систему роботи щодо реалізації завдань програми соціальної та фінансової освіти «Афлатот» із врахуванням усіх видів дитячої діяльності. Вся робота щодо засвоєння дітьми кожного модуля програми «Афлатот» була побудована за єдиним планом:

- ✓ Досліджуй! На цьому етапі проводилося «зіткнення» дитини з проблемою – набуття нею знань про існування соціальної проблеми.
- ✓ Думай! Даний етап був спрямований на формування у старших дошкільників потреби щодо вирішення виявленої ним проблеми - формування ціннісного ставлення до проблеми та її вирішення.
- ✓ Вивчай! Етап присвячений збору опорної інформації для вирішення проблеми, виробленню задуму щодо її вирішення.
- ✓ Дій! Етап направлений безпосередньо на вирішення проблеми – набуття старшими дошкільниками досвіду діяти.

Під час реалізації завдань програми соціальної та фінансової освіти «Афлатот» я виділила чотири важливих напрямки роботи:

- дати дітям знання про працю та про все, що з нею пов'язано;
- ознайомити дітей із простими економічними термінами: економіка, бюджет, ціна, гроші, товар, вартість, банк, реклама, власник, конкуренція, продукція, ярмарок та ін.; познайомити дітей з новими професіями, такими як менеджер, підприємець,

бізнесмен, фінансист, рекламодавець, фермер та ін. Закріпити знання з області категорій, пов'язаних з працею (предмети праці, результати праці, індивідуальна, колективна праця); познакомити з поняттями: дорожче – дешевше, вигідно – невигідно, виграв, програв, поміняв; формувати знання про людину бережливу, економну, гарного господаря; вчити правилам чесної, справедливої гри, вмінню програвати, не ображаючись на партнера;

- формувати у дітей економічне мислення шляхом залучення дошкільнят в процес сюжетно-рольових ігор, настільно-друкованих, дидактичних; читання художньої літератури;
- педагогічно взаємодіяти з батьками вихованців, проводити просвітницьку роботу з питань формування соціальної та фінансової освіти старших дошкільників.

Значну увагу приділяю створенню та оновленню відповідного предметно-розвивального середовища. Створення такого середовища під час упровадження програми «Афлатот» стало необхідним. Перш за все тому, що воно виконує інформативну функцію кожен предмет несе певні відомості про економіку, фінанси, довкілля, стає засобом передачі соціального досвіду, що впливаючи на емоції дітей, спонукає їх до діяльності [2, с. 107].

У роботі з дітьми я використовую як традиційні форми: традиційні, комплексні і інтегровані заняття; дидактичні ігри економічної спрямованості, вирішення проблемних завдань, ситуацій, театралізована діяльність, економічні розваги, ярмарок, читання художньої літератури і бесіди за нею тощо; так і нетрадиційні форми: творче моделювання і проектування, розробка та складання алгоритмів, перегляд слайд-шоу, фільмів про професії, виготовлення технологічних карт тощо.

Отже, робота щодо упровадження програми «Афлатот» показала, що особливого значення має встановлення зворотного зв'язку з дітьми та їхніми батьками стосовно досвіду виконання засвоєних дій в реальному житті, що піде на користь економічному процвітанню України в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція: «Вихователь-методист дошкільного закладу». Спец випуск – 2012 – С. 3-30.
2. Грама Н.Г. Формування економічної грамотності у дітей дошкільного віку: Монографія. / Н.Г. Грама – Одеса, 1997. – 216 с. 3. Жадан Р.П., Григоренко Г.І.

3. Економічне виховання та організація пошуково-ігрової діяльності дітей у дошкільному закладі: методичні рекомендації для вихователів дошкільних закладів / Н.Г. Грама. – К. : ІСДО, 1995. – 24 с.

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР – ДОСВІД, ПОШУК,
РЕЗУЛЬТАТ»**

17-18 СЕРПНЯ 2022 РОКУ

Відповідальний за випуск: *О.Ю. Кудріна*
Комп'ютерна верстка: *В.А. Замошнікова*

Підписано до друку 29.09.2022 р.
Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 9,18.
Ум. фарб. - відб. 9,18. Обл.-вид. арк 7,89.
Тираж 100 пр. Вид №21.

Видавець і виготовлювач:
Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка
40002. м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.